

Ozbrojené síly členských států NATO

Bc. Ondřej Šturma

Diplomová práce
2018

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ondřej Šturma**
Osobní číslo: **A16170**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Ozbrojené síly členských států NATO**
Téma anglicky: **The Armed Forces of NATO Member States**

Zásady pro vypracování:

1. Pojedejte o současném stavu v oblasti struktur ozbrojených sil vybraných států NATO.
2. Analyzujte výzbroj vybraných států NATO.
3. Proveďte komparaci výzbroje jednotlivých ozbrojených sil.
4. Popište problematiku akvizičních procesů v rámci NATO.
5. Zpracujte možný scénář vývoje v oblasti vyzbrojování.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. **VALOUCH, Jan. Vyzbrojování ozbrojených sil vybraných evropských zemí- vývoj a perspektivy. Vojenské rozhledy, 2004, č. 3. s 66- 78. ISSN 1210- 3292.**
2. **IHS Jane's Defence Weekly. United Kingdom: IHS Markit, 2017.**
3. **NATO Encyclopedia 2016. Belgium: NATO Public Diplomacy Division NATO, 2016. 737 p.**
4. **Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation. Belgium: NATO Public Diplomacy Division, 2010. 40 p.**
5. **Annual Report 2016. Belgium: European Defence Agency, 2017. 48 p.**
6. **Strategie vyzbrojování a podpory rozvoje obranného průmyslu České republiky do roku 2025. Praha: MO ČR, 2016. 51 s.**
7. **National Security Strategy 2015. USA: The White House, President of the United States, 2015. 32 p.**

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jan Valouch, Ph.D.

Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce:

8. prosince 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

28. května 2018

Ve Zlíně dne 8. prosince 2017

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

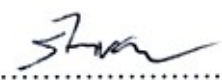
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 13. 5. 2018

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou současného stavu ozbrojených sil vybraných členských států NATO s důrazem na techniku a výzbroj. Úvodní část zahrnuje pojednání o samotné organizaci NATO se zaměřením na akviziční procesy. V praktické části následuje analýza struktur a výzbroje vybraných pěti států Severoatlantické aliance. Stěžejní výstup práce představují scénáře vývoje v oblasti vyzbrojování vybraných států NATO.

Klíčová slova: armáda, vyzbrojování, ozbrojené síly, NATO, bezpečnostní futurologie, scénář

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the current state of the armed forces of selected NATO member states with an emphasis on technology and equipment. The introductory part includes a treatise about the NATO organization focusing on acquisition processes. In the practical part there is an analysis of structures and equipment of selected five states of North Atlantic Treaty Organization. The main output of the thesis are scenarios of development in the field of armament of selected NATO states.

Keywords: military, armament, armed forces, NATO, security futurology, scenario

Tímto bych chtěl poděkovat panu Ing. Janu Valouchovi, Ph.D. za odborné rady a cenné připomínky při vedení mé diplomové práce. Dále bych rád poděkoval celé mé rodině za podporu, bez které by toto studium nebylo možné absolvovat.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 BEZPEČNOSTNÍ FUTUROLOGIE	13
1.1 BEZPEČNOSTNÍ PROGNÓZY	13
1.2 FUTUROLOGICKÉ SCÉNÁŘE.....	14
1.2.1 Tvorba scénářů	15
1.2.2 Typy scénářů	16
1.2.3 Kategorie scénářů.....	18
2 NATO	21
2.1 HISTORIE	21
2.2 ÚČEL ORGANIZACE.....	23
2.3 STRUKTURA ORGANIZACE	25
2.3.1 Civilní struktura	25
2.3.2 Vojenská struktura	27
2.3.3 Partnerství	27
2.4 ČLENSKÉ ZEMĚ.....	28
2.4.1 Zakládající země	30
2.4.2 První rozšíření	31
2.4.3 Druhé rozšíření.....	31
2.4.4 Třetí rozšíření	32
2.4.5 Čtvrté rozšíření.....	32
2.4.6 Páté rozšíření	33
2.4.7 Šesté rozšíření	33
2.4.8 Sedmé rozšíření.....	33
3 PROCES VYZBROJOVÁNÍ V RÁMCI NATO	36
3.1 ZAINTERESOVANÉ STRANY V PROGRAMECH NATO.....	36
3.2 PROGRAM BEZPEČNOSTNÍCH INVESTIC NATO – NSIP	40
3.3 ŽIVOTNÍ CYKLUS PROGRAMU V NATO	42
3.3.1 Etapy životního cyklu programu.....	42
3.3.2 Procesy životního cyklu programu.....	45
3.4 AKVIZIČNÍ PROCESY V NATO	46
3.4.1 Výstupy akvizičních procesů	47
3.4.2 Aktivity akvizičních procesů.....	48
II PRAKTICKÁ ČÁST	52
4 STRUKTURA OZBROJENÝCH SIL VYBRANÝCH STÁTŮ NATO	53
4.1 OZBROJENÉ SÍLY ČESKÉ REPUBLIKY	53
4.1.1 Vojenská kancelář prezidenta České republiky	54
4.1.2 Hradní stráž	54
4.1.3 Armáda České republiky.....	54
4.1.3.1 Generální štáb Armády České republiky	55
4.1.3.2 Velitelství pozemních sil	55
4.1.3.3 Velitelství vzdušných sil	57
4.1.3.4 Velitelství výcviku – vojenská akademie	57

4.1.3.5	Ředitelství speciálních sil Ministerstva obrany České republiky	58
4.2	OZBROJENÉ SÍLY BULHARSKÉ REPUBLIKY	58
4.2.1	Armáda Bulharské republiky	59
4.2.1.1	Velitelství společných sil	59
4.2.1.2	Velitelství pozemních sil	60
4.2.1.3	Velitelství vzdušných sil	60
4.2.1.4	Velitelství námořních sil	61
4.2.1.5	Brigáda speciálních sil	62
4.2.2	Ministerstvo obrany Bulharské republiky	62
4.3	OZBROJENÉ SÍLY NORSKA	65
4.3.1	Obranný štáb	66
4.3.2	Norské společné velitelství	67
4.3.3	Armáda	67
4.3.4	Letectvo	68
4.3.5	Námořnictvo	69
4.3.6	Národní garda	70
4.3.7	Norská zpravodajská služba	71
4.3.8	Logistická organizace	71
4.3.9	Velitelství speciálních operací	71
4.3.10	Společná zdravotnická služba	72
4.3.11	Univerzitní vysoká škola obrany	72
4.3.12	Centrum pro lidské zdroje a brannou povinnost	73
4.3.13	Společné podpůrné služby	73
4.3.14	Kybernetická obrana	74
4.4	OZBROJENÉ SÍLY BELGICKÉHO KRÁLOVSTVÍ	74
4.4.1	Generální velitelství	75
4.4.2	Oddělení pro operace a výcvik	75
4.4.2.1	Pozemní složka armády	76
4.4.2.2	Letecká složka armády	78
4.4.2.3	Námořní složka armády	79
4.4.2.4	Zdravotnická složka armády	79
4.5	OZBROJENÉ SÍLY PORTUGALSKA	80
4.5.1	Generální štáb ozbrojených sil	81
4.5.2	Zástupce pro plánování a koordinaci	81
4.5.3	Společné velitelství vojenských operací	82
4.5.3.1	Portugalská armáda	82
4.5.3.2	Portugalské letectvo	85
4.5.3.3	Portugalské námořnictvo	88
4.5.4	Ředitelství komunikačních a informačních systémů	90
4.5.5	Ředitelství vojenského zdravotnictví	91
4.5.6	Nemocnice ozbrojených sil	91
4.5.7	Operační velitelství Azory	91
4.5.8	Operační velitelství Madeira	91
4.5.9	Vojenské zpravodajské a bezpečnostní centrum	91
4.5.10	Vojenský univerzitní institut	92
4.5.11	Národní republikánská garda	92
4.5.12	Vojenské zastoupení země v NATO a EU	92
5	VÝDAJE STÁTŮ NA OBRANU	94

6	VÝZBROJ VYBRANÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ	96
6.1	VÝZBROJ ČESKÉ REPUBLIKY	96
6.1.1	Pozemní technika	96
6.1.2	Letecká technika.....	101
6.2	VÝZBROJ BULHARSKÉ REPUBLIKY	104
6.2.1	Pozemní technika	104
6.2.2	Letecká technika.....	106
6.2.3	Námořní technika	109
6.3	VÝZBROJ NORSKA.....	111
6.3.1	Pozemní technika	112
6.3.2	Letecká technika.....	114
6.3.3	Námořní technika	116
6.4	VÝZBROJ BELGICKÉHO KRÁLOVSTVÍ	119
6.4.1	Pozemní technika	119
6.4.2	Letecká technika.....	121
6.4.3	Námořní technika	123
6.5	VÝZBROJ PORTUGALSKA.....	125
6.5.1	Pozemní technika	125
6.5.2	Letecká technika.....	127
6.5.3	Námořní technika	129
6.6	KOMPARACE VÝZBROJE	132
6.6.1	Pozemní technika	132
6.6.2	Letecká technika.....	134
6.6.3	Námořní technika	136
7	SCÉNÁŘE VÝVOJE VYZBROJOVÁNÍ VYBRANÝCH STÁTŮ.....	139
7.1	VÝVOJ VYZBROJOVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY DO ROKU 2025	141
7.1.1	2018 – 2020.....	141
7.1.2	2020 – 2025	142
7.2	VÝVOJ VYZBROJOVÁNÍ BULHARSKA DO ROKU 2025	143
7.2.1	2018 – 2020.....	144
7.2.2	2020 – 2025	144
7.3	VÝVOJ VYZBROJOVÁNÍ NORSKA DO ROKU 2025	145
7.3.1	2018 – 2020.....	145
7.3.2	2020 – 2025	146
7.4	VÝVOJ VYZBROJOVÁNÍ BELGICKÉHO KRÁLOVSTVÍ DO ROKU 2025	146
7.4.1	2018 – 2020.....	146
7.4.2	2020 – 2025	147
7.5	VÝVOJ VYZBROJOVÁNÍ PORTUGALSKA DO ROKU 2025	147
7.5.1	2018 – 2020.....	148
7.5.2	2020 – 2025	148
	ZÁVĚR	151
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	153
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	170
	SEZNAM GRAFŮ	174

SEZNAM OBRÁZKŮ	175
SEZNAM TABULEK.....	176

ÚVOD

Po anexi Krymu Ruskou federací v roce 2014 je situace mezi NATO a právě Ruskem značně napjatá. To je však pouze jedna z mnoha hrozeb, které v současné době ovlivňují bezpečnostní situaci většiny členských států Severoatlantické aliance. Další velkou hrozbou je již několik let také Korejská lidově demokratická republika (KLDK). Zdá se být pouze otázkou času, než dojde k ozbrojenému konfliktu, do kterého bude právě některá ze zemí této mezinárodní organizace zapojena.

Po celém světě se také u mnoha zemí navyšují výdaje na zbrojení, státy NATO na tento fakt samozřejmě musí reagovat a zachovat tak svou vojenskou sílu, aby mohly v případě nutnosti efektivně zakročit. Reagovat musí všichni členové, nelze se spoléhat pouze na obrovskou sílu zemí jako USA, Francie či Spojené království. Ty by v opačném případě mohly výši svých výdajů do rozpočtu NATO značně snížit či alianci dokonce opustit. Tato práce se zaměřuje právě na „středně silné“ země aliance, konkrétně Českou republiku, Bulharsko, Norsko, Belgické království a Portugalsko. Tyto země byly vybrány, jelikož je spojuje podobný počet obyvatel, vojenského personálu i výše výdajů na obranu.

Vyzbrojování je velice složitá problematika, zakoupení vojenské techniky je zdoluhavý a komplikovaný proces. Je do něj zapojena celá řada subjektů a skládá se z mnoha na sebe navazujících kroků či etap. Teoretická práce se po stručném vysvětlení bezpečnostní futurologie, která je důležitá z hlediska následné tvorby scénářů, zabývá důkladně právě procesem vyzbrojování a akvizic v rámci NATO.

Praktická část se nejprve zabývá popisem struktur ozbrojených sil všech pěti výše zmíněných zemí. Následně ukazuje detailní analýzu výzbroje jednotlivých sil rozdělenou na pozemní, leteckou a námořní techniku. Čtenář tak může získat přehled o kvalitě a počtu jednotlivých druhů vojenské techniky v daných zemích. Zároveň také o nedostacích ozbrojených sil těchto zemí, které by měly v následujících letech odstranit. Na tuto část navazuje grafická komparace analyzované výzbroje, která u jednotlivých zemí odhaluje nedostatky v některých oblastech.

Finální část je zaměřena na tvorbu scénářů možného vývoje vyzbrojování jednotlivých vybraných zemí do roku 2025. Popisuje, jakým bezpečnostním hrozbám budou země čelit, jaké události ovlivní vývoj vyzbrojování, jakou techniku v tomto období nakoupí a jaké finanční prostředky na tyto akvizice budou mít k dispozici. Scénáře jsou rozděleny na dva úseky a to od roku 2018 do 2020 a od 2020 do roku 2025.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BEZPEČNOSTNÍ FUTUROLOGIE

Jedním z hlavních výstupů této práce je scénář možného vývoje v oblasti vyzbrojování v rámci NATO. Tvorba scénářů je jedním z forem využití bezpečnostní futurologie. Z tohoto důvodu je vhodné nejprve objasnit, co si tedy lze pod pojmem bezpečnostní futurologie vlastně představit, co všechno obnáší, jak se dělí a dále jaké typy a kategorie scénářů existují a zejména jak se vytváří.

Bezpečnostní futurologie je nauka, která se zabývá bezpečnostní budoucností a jedná se o jednu z oblastí futurologie. Co si lze představit pod pojmem futurologie, vystihuje nejlépe tato definice: *„Futurologie je věda o budoucnosti, která se zabývá teorií, studiem a tvorbou variant možného vývoje lidstva jako celku a to v široké řadě ekonomických, politických, sociálních, vojenských, technických, kulturních, ekologických a dalších oblastí.“* Bezpečnostní futurologie se tedy zabývá zejména odhadem možného vývoje bezpečnostní situace v budoucnosti. Tento vývoj může být interpretován s ohledem na určité objekty, instituce, odvětví, sociální skupiny, společnost, oblasti, regiony, státy a dokonce i na vesmír [1].

Toto odvětví futurologie má spoustu možných využití, nejdůležitější z hlediska této práce je tvorba bezpečnostních prognóz. Dalšími možnostmi využití jsou:

- *„tvorba bezpečnostních prognóz (scénářů, vizí, strategií),*
- *identifikace budoucích hrozeb,*
- *identifikace příčin a kořenů současných a budoucích problémů,*
- *podpora pro stanovení strategií udržitelnosti a rozvoje,*
- *aktivizace společnosti proti budoucím ohrožením,*
- *podpora rozvoje a výstavby výkonných prvků bezpečnostního systému,*
- *podpora tvorby bezpečnostní politiky,*
- *podpora rozhodovacích procesů v oblasti bezpečnosti,*
- *stimulace myšlení a diskuse o možné budoucnosti,*
- *tvorba bezpečnostních teorií“ [1].*

1.1 Bezpečnostní prognózy

Hlavní činností při zpracování možného budoucího vývoje je tvorba bezpečnostních prognóz. *„Prognóza je výsledkem prognózování, je to podmíněná, na vědeckých poznatcích založená výpověď o budoucnosti objektu nebo stavu. Nevyjadřuje, co*

se stane, ale co by se mohlo stát. Hodnotí se mírou spolehlivosti.“ [1]. Cílem prognóz je zpracovat tyto poznatky pomocí futurologické vize či futurologického scénáře. Jejich rozdíl je v tom, že zatímco vize popisují možný stav daného objektu v určitém časovém horizontu (bodově), scénáře se věnují možnému průběhu vývoje ve stanoveném časovém pásmu (intervalově). V této práci je uplatněno právě využití futurologických scénářů [1].

Prognózy se zpracovávají, jelikož umožňují identifikovat budoucí bezpečnostní hrozby, lze je využít také pro stanovení opatření pro eliminaci možných hrozeb, jejich řešení či minimalizaci dopadů v budoucnosti, dále mohou být využity jako podpora či pomoc pro rozhodovací procesy, stejně tak jako pro vytváření strategií udržitelnosti a rozvoje. V neposlední řadě slouží také jako forma varování vůči zjištěným hrozbám či ohrožením [1].

Jelikož prognostici zpracovávají prognózy pro adresáty (zadavatele), kteří s danou problematikou nejsou natolik srozuměni, výsledná vize či scénář by pro ně měla být srozumitelná. Dalšími **podmínkami** jejich tvorby je verifikovatelnost vědeckými metodami, prostorová a časová determinovanost, dále by každá prognóza měla obsahovat vyjádření své spolehlivosti, alternativní verze možné budoucnosti a podmínky, za kterých tyto verze mohou nastat. Prognostická činnost by měla být prováděna organizovaně a mít skutečnou vypovídající hodnotu o možném vývoji budoucnosti. To znamená, že daný výrok nelze plně verifikovat v době vytvoření, což každou prognózu činí v momentě vydání neurčitou [1].

1.2 Futurologické scénáře

Jak již bylo zmíněno, z hlediska vypracování této práce jsou důležitou metodou zpracování prognóz futurologické scénáře. Ty představují v podstatě určitou formu vyprávění o možném vývoji budoucnosti. Jejich cílem není její přesná predikce, ale pouze popis možného průběhu a to na základě současného stavu a vývojových tendencí. Lze tedy říct, že scénáře jsou příběhy, které popisují skutečnosti a stavy, které v budoucnosti mohou nastat [1].

Futurologické scénáře mají využití zejména jako podklad pro následnou tvorbu strategií či koncepcí v politických, vojenských, bezpečnostních, ekologických a dalších oblastech. První použití scénářů v rámci bezpečnostních prognóz bylo v USA v 50. letech 20. století, a to právě pro tvorbu vojenských strategií. Tvorba scénářů je tedy velmi

důležitým prvkem moderní doby. V ideálním případě se vytváří vícero scénářů popisujících různé alternativy vývoje. Ty dohromady tvoří tzv. mapu možných budoucností [1].

1.2.1 Tvorba scénářů

Při tvorbě scénářů je nutno dodržovat jistá pravidla, na základě kterých by měl každý z nich být přesvědčivý, pravdivý, zajímavý z hlediska rozhodování adresátů, inspirativní, kreativní, stručný, ale zároveň dostatečně a komplexně propracovaný, logicky strukturovaný, založený na jasných předpokladech, pevně zaměřený na daný problém, využitelný pro zpracování vizí či strategií a přesně vypracovaný dle stanoveného zadání či účelu [1].

V úvodu tvorby je vhodné používat spíše kvalitativních metod, jelikož ty kvantitativní mohou být interpretovány různě, a proto by mohly být zavádějící. Důležité je, aby byl každý scénář jasně definován, co se jeho ohraničení týče. Měl by také popisovat velké množství událostí, které mohou ovlivnit budoucí vývoj. Důležité je zmínit, že scénáře nelze brát jako nejpravděpodobnější verzi tohoto budoucího vývoje. Je to jen určitá pomůcka pro usnadnění rozhodování. Samotný postup tvorby scénářů se skládá z pěti navazujících etap [1].

Příprava

V rámci první etapy se stanovuje, které konkrétní oblasti zájmu se bude scénář týkat a také se určují její ohraničení a charakteristika. Identifikuje se tedy možný problém či téma, většinou na základě zadání od zadavatele. Zohledňuje se také, kdo je adresátem scénáře. Důležité je rovněž připravit určité zdroje a technologie pro získání a zpracování potřebných informací [1].

Tvorba scénáře

Náplní druhé etapy je především stanovení hybných sil zájmové oblasti a také jejich popis. Definují se stavy, události či jevy, které mohou tyto hybné síly ovlivnit, ať už pozitivně či negativně. Důsledkem těchto událostí a jevů se mohou měnit řetězce související s příčinami a také následky. Mezi zohledňované hybné síly mohou patřit například ekonomické, ekologické, energetické, vojenské, bezpečnostní, technické, sociální, kulturní a další faktory [1].

Projektování hybných sil

Po stanovení všech hybných sil je nutno určit, které z nich jsou pro zájmovou oblast nejpodstatnější, například pomocí analýzy dopadů trendů. V rámci této etapy se také hledají souvislosti mezi různými hybnými silami, jejich provázanost a také vlivy možných více či méně pravděpodobných událostí, které by mohly mít dopad právě na určenou oblast zájmu [1].

Příprava jednotlivých scénářů

Čtvrtou etapou je příprava jednotlivých scénářů. Ty jsou založeny právě na informacích a souvislostech o hybných silách. V této fázi již začínají být zřejmé řetězce příčin a následků potenciálních událostí. Každý scénář by měl obsahovat seznam událostí, které ovlivnily jeho finální podobu [1].

Zpravodajství a využití scénářů

V posledním kroku je možno na základě vzniklých scénářů vypracovat koncepty či strategie a ty testovat pomocí kvantitativních metod. Ke scénářům může být také dopracována dokumentace v podobě grafů, tabulek či dalšího textu. Možno je rovněž vymezit další důsledky zpracovaných scénářů [1].

1.2.2 Typy scénářů

Existuje spousta typů scénářů a také hledisek, na základě kterých je lze rozlišovat. Vždy je důležité se rozhodnout, jaký scénář chce tvůrce vlastně vypracovat a toho se v rámci celé tvorby držet. Nejedná se zdaleka pouze o obsahové a časové hledisko [1], [2].

Dle míry normativity

V rámci tohoto hlediska se rozlišují dva typy scénářů. První z nich jsou **normativní**, které vychází z určitých stanovených cílů v budoucnosti (většinou pozitivních). Naopak scénáře **deskriptivní** udávají trendy a možné vývoje budoucnosti na základě předpokladů [1], [2].

Dle míry zpracování

Toto hledisko popisuje, jak komplexně je scénář zpracován. Pokud je problém popsán důkladně, jedná se o **kompletně formulované** scénáře. Pokud nikoliv a popisuje například jen části problému, nebo jen z určitého pohledu, jedná se o scénáře **naznačené** (neúplné) [1], [2].

Dle obsahu

Zde je zohledněno, čím se scénáře vlastně zabývají, tedy co popisují. V případě, že jsou zaměřeny komplexně na vývoj například bezpečnosti v následujících x letech, jsou to scénáře **globální** (komplexní). Jestliže se týkají pouze určitého konkrétního problému, třeba vývoje armádního rozpočtu ČR, jedná se o **specifické** (problémové) scénáře [1], [2].

Dle kvantifikace

Kvantifikace určuje požadavek na použití přesných číselných dat ve scénáři. Tento požadavek je splněn u scénářů **částečně kvantifikovaných**, naopak ty **kvalitativní** přikládají těmto údajům nižší hodnotu [1], [2].

Dle časového horizontu

Z tohoto hlediska lze rozlišit tři typy scénářů. **Krátkodobé** udávají možnou budoucnost v časovém horizontu do dvou let. **Střednědobé** scénáře popisují události v horizontu dvou až pěti let. Nad pět let se jedná o scénáře **dlouhodobé** [1], [2].

Dle toku času

Druhým časovým kritériem je tok času. Na základě něj se scénáře dělí na dva typy. **Prospektivní** scénáře při popisování událostí postupují, tak jako v realitě, od přítomnosti do budoucnosti. **Retrospektivní** postupují opačně, tedy od budoucnosti do přítomnosti [1], [2].

Dle funkce

Dle funkce se scénáře rozdělují na vstupní, explorační a pro stanovení cílů. **Vstupní** scénáře slouží například pro odhalení budoucích mezer na trhu. Potenciální podnikatel by tak zjistil, kterým směrem má smysl své podnikání vést. **Explorační** scénáře popisují následky rozhodnutí. Adresát tak získá představu o tom, jestli by jeho rozhodnutí bylo do budoucna přínosné. Scénáře **pro stanovení cílů** pomáhají adresátovi zjistit, jak se zachovat, aby dosáhl svých vytyčených cílů [1], [2].

Dle metodologie zpracování

Všechny scénáře je nutno vypracovávat logicky a právě na základě tohoto se rozlišují jejich tři typy. První typ scénářů používá **intuitivní logiku**, kdy jeho tvůrci využívají zejména své vlastní zkušenosti. Druhý typ využívá **logiky založené na extrapolaci trendů**. To je prognostická metoda, která se zaměřuje na sledování určitých

proměnných v rámci vývojových řad a prodlužování tohoto vývoje do budoucnosti. Vychází se z toho, že procesy se budou v budoucnosti ubírat stejným směrem jako doposud. Poslední typ je postaven na **logice založené na křížových interakcích**. Cílem této prognostické metody je určení pravděpodobnosti výskytu události na základě již známých pravděpodobností výskytu dalších událostí, které by mohly mít vliv na zájmovou událost [1], [2].

1.2.3 Kategorie scénářů

Další možností rozdělení scénářů je dle jejich kategorie. Rozlišují se tři různé kategorie scénářů, v rámci kterých existuje pět jejich dílčích typů. Jsou známy prediktivní, explorační a normativní kategorie, v rámci kterých se dále odlišují scénáře „What-if“, externí, strategické, udržující a transformující [1], [2].

Prediktivní scénáře

Tyto scénáře jsou postaveny na konceptu pravděpodobnosti a hledají odpovědi na otázku: „*Co se stane, pokud nastane nejpravděpodobnější možný vývoj?*“ [1]. Tedy v podstatě popisují, co se stane, pokud dojde k určité události. V rámci tvorby se většinou vychází z minulosti a uplynulých událostí. Prediktivní scénáře se také označují termínem „**What-if**“ [1], [2].

Explorační scénáře

Tato kategorie zkoumá možný budoucí vývoj z více různých perspektiv. Zpracovává se tedy většinou více scénářů s alternativními průběhy. Explorační scénáře se zpracovávají pro delší časový horizont než prediktivní, hodí se tedy jako podklady pro strategická rozhodnutí. Tyto scénáře odpovídají na otázky: „*Co by se mohlo stát?*“ [1] a „*Co se může stát, pokud se zachováme určitým způsobem?*“ [1]. Na základě toho se odlišují **externí** a **strategické** scénáře [1], [2].

Normativní scénáře

I v této kategorii se vyskytují dva typy scénářů. **Udržující** se snaží nalézt cesty k dosažení cílů a to efektivně, bez větších zásahů do struktury. Odpovídají na otázku: „*Jak lze přizpůsobením a úpravou současné situace dosáhnout žádoucího cíle?*“ [1]. **Transformující** scénáře hledají způsoby dosažení velkých, vysoce ceněných cílů, k jejichž dosažení je nutno provést radikálních kroků a změn. Z tohoto důvodu bývá jejich časový horizont mnohem větší, v rámci desítek let. Tyto scénáře hledají odpovědi na otázku: „*Jak*

lze dosáhnout žádoucího cíle, když převládající struktura blokuje nezbytné změny?“ [1], [2].

Dílčí závěr

Bezpečnostní futurologie je nauka, která se zabývá bezpečnostní budoucností a zejména odhadem možného vývoje bezpečnostní situace. Má mnoho oblastí, nejdůležitější z nich pro tuto práci je tvorba bezpečnostních prognóz a jejich interpretace v rámci futurologických vizí či **scénářů**.

Futurologické scénáře jsou v podstatě jistou formou vyprávění o možném vývoji budoucnosti. Neurčují, co se stane, ale co by se mohlo stát na základě současného stavu a vývojových tendencí. Většinou jich bývá zpracováno více s alternativními průběhy vývoje. Tyto různé varianty tvoří dohromady mapu možných budoucností. Využití nachází zejména jako podklad pro tvorbu strategií a koncepcí.

Tvorba scénářů musí probíhat tak, aby tyto scénáře měly vhodné vlastnosti jako přesvědčivost, pravdivost, kreativnost, komplexnost, dostatečné a logicky strukturované zpracování. Samotná tvorba se skládá z pěti etap: Přípravy, tvorby scénáře, projektování hybných sil, přípravy jednotlivých scénářů, zpravodajství a využití scénářů. Scénáře lze také dělit na různé typy a kategorie s odlišným využitím a vždy je tedy důležité zvolit ten správný.

2 NATO

Organizace NATO, celým názvem North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance) je převážně vojenskou a politickou aliancí 29 států ležících na obou stranách Atlantského oceánu neboli Atlantiku. Tato aliance vznikla roku 1949 jako reakce na hrozbu Sovětského svazu a původně zahrnovala 12 zakládajících zemí. Od té doby se mnohé změnilo, ať už ve světě, či v samotné organizaci, ale její cíle se i nadále nemění [3].

Mohlo by se zdát paradoxní, že přestože se jedná o vojenskou alianci, NATO nemá své ozbrojené síly. Ovšem při vykonávání misí jsou využívány síly jednotlivých členských zemí pod jednotným vedením organizace. Tyto jednotky jsou označovány jako „Síly NATO“. Jediným vojenským vybavením, kterým organizace samotná disponuje je letka sledovacích letadel AWACS. Ve vývoji jsou poté sledovací drony Global Hawk [3].

Obr. 1. Logo organizace NATO [4].

2.1 Historie

Po konci druhé světové války spojenci stáhli svá vojska a Evropa zůstala nechráněná, ekonomicky i vojensky velmi slabá. Toho se snažil využít Sovětský svaz, který chtěl rozšířit moc komunistického režimu i do dalších evropských zemí. Evropa se tímto krokem rozdělila tzv. železnou oponou na demokratickou západní stranu a komunistický východ. Tento krok rozdělil také Německo, které bylo po válce roztrženo na čtyři sektory. Americký, francouzský a britský sektor se spojily a vytvořily Spolkovou republiku Německo, zatímco Sovětský svaz prohlásil východní část Německa s jistou dávkou ironie za Německou demokratickou republiku [5].

V roce 1948 USA spustilo Marshallův plán jako ekonomickou pomoc západní Evropě za podmínky, že tyto země spolu budou spolupracovat, aby dosáhly vzájemné obnovy. Z hlediska vojenské pomoci sepsali Spojené království, Francie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko Bruselský pakt, v rámci kterého se zavázali ke kolektivní

obraně. Tento pakt ztratil po vzniku NATO svůj význam, ale v roce 1954 po připojení Spolkové republiky Německo a Itálie se z něj stala Západoevropská unie. Tato unie následně spolupracovala s Evropskou unií až do roku 2011, kdy se členské státy dohodly na jejím zrušení [5].

Brzy po vzniku Bruselského paktu ovšem bylo jasné, že tento pakt nebude z hlediska vojenské ochrany dostačující. Spojené království, Kanada a USA proto začali v tajnosti jednat o vzniku nové organizace, která by byla obdobou Organizace spojených národů. Ta byla totiž v té době paralyzovaná vznikající studenou válkou. K rychlejší činnosti je přiměl komunistický puč v tehdejším Československu v únoru 1948. Za cíl si tedy určili vytvořit formát kolektivní obrany, který by zvýšil bezpečnost západní Evropy a zároveň prosazoval demokratické hodnoty. Do jednání se nakonec připojili také Francie, státy Beneluxu a Norsko, a tak **4. dubna 1949** byla ve Washingtonu podepsána Severoatlantická smlouva [5], [6].

Smlouva vychází z článku 51 Charty Organizace spojených národů, která zaručuje nezávislým státům právo na individuální a kolektivní obranu. Právě kolektivní obrana, sepsána v pátém článku Severoatlantické smlouvy, je jádrem celé smlouvy a udává, že ozbrojený útok na jednoho či více členů je považován jako útok na všechny z nich. Pokud by k takovému útoku došlo, ostatní členské země jsou zavázány, aby individuálně či společně přijaly nezbytná opatření za účelem obnovení bezpečnosti severoatlantické oblasti a ochrany napadeného státu. Tato opatření mohou zahrnovat také použití ozbrojených sil [6].

Každý člen organizace má možnost konat dle této smlouvy na základě svých schopností a možností. Článek 6 definuje geografický rozsah působnosti této smlouvy. Ostatní články zavazují spojence k posílení jejich demokratických institucí, budování integrovaných vojenských sil, vzájemné spolupráci a také k tomu, aby byli nadále otevření k přijetí dalších evropských zemí [6].

Celá smlouva je relativně krátká, obsahuje pouze 14 článků a umožňuje určitou flexibilitu. Nehledě na fakt, že bezpečnostní prostředí se neustále mění a vyvíjí, originální smlouva nikdy nemusela být upravována, protože byla sepsána velmi obecně. Více je poté rozvedena ve strategických konceptech. Koncepty udávají základní úkoly, hodnoty a principy organizace, popisují bezpečnostní prostředí a cíle pro následující desetiletí. Jsou základním dokumentem pro implementaci politiky aliance jako celku [6].

Dalšími důležitými milníky v historii NATO jsou:

- 1947 – začátek studené války,
- 1961 – stavba Berlínské zdi,
- 1966 – Francie vystupuje z integrovaného vojenského systému NATO,
- 1989 – revoluce ve střední a východní Evropě, pád Berlínské zdi,
- 1990 – znovusjednocení Německa,
- 1991 – konec studené války, rozpad SSSR a konec Varšavské smlouvy, NATO rozvíjí partnerství s bývalými protivníky,
- 1995 – 2004 – vojska NATO v Bosně a Hercegovině – první velká operace,
- 11. 9. 2001 – teroristické útoky v USA – poprvé uplatněn článek 5 Severoatlantické smlouvy,
- 2003 – NATO přebírá velení Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (ISAF) v Afghánistánu,
- 2009 – Francie opět vstupuje do integrovaného vojenského systému NATO,
- 2010 – přijata nová Strategická koncepce 2010,
- 2014 – ilegální anexe Krymu Ruskem, vzestup Islámského státu, afghánské síly přebírají plnou odpovědnost za bezpečnost státu => mise NATO úspěšná,
- 2015 – teroristické útoky v Paříži, Kodani a Ankaře, migrační krize v Evropě
- 2016 – teroristický útok v Bruselu [7].

2.2 Účel organizace

Hlavní úlohou organizace je zajistit bezpečnost a svobodu všech členských zemí a to jak vojenskými, tak politickými prostředky. Jak již bylo zmíněno, aliance se toho snaží docílit především využitím kolektivní obrany. NATO se také snaží prosadit bezpečnost a trvalý mír v celé Evropě, založen na prosazování společných hodnot, tedy svobody, demokracie, lidských práv a dalších právních zásad a zákonů [8], [9].

Jelikož i konflikty a krize mimo území NATO mohou negativně ovlivnit tuto snahu, aliance přispívá k udržení míru a stability také pomocí krizového řízení a partnerství. Nechrání tedy pouze území svých členských států, ale v případě nutnosti zasahuje i tam, kde je potřeba chránit jejich zájmy, zabránit vzniku krize, řešit již vypuklou krizi, stabilizovat situaci po konfliktu, či podpořit rekonstrukci a obnovu v daném místě. Příkladem této činnosti je nasazení jednotek v Bosně a Hercegovině a Kosovu při Jugoslávských válkách, boj proti pirátům v Adenském zálivu, potlačení teroristických buněk v Afghánistánu či pomoc při uprchlické krizi. Současné mise a operace NATO stále zahrnují pomoc Afghánistánu a Kosovu, ale také podporu Africké unie či dohled na bezpečnost Středozemního moře [8], [9].

Severoatlantická aliance také představuje vazbu pojící bezpečnost Severní Ameriky s bezpečností v Evropě. Je to mezivládní organizace, která poskytuje všem členům možnost konzultovat jakékoliv problémy na společném fóru, stejně tak jako činit politická a vojenská rozhodnutí ovlivňující jejich bezpečnost. Všem členským zemím je zajištěna plná svrchovanost a nezávislost, ovšem zároveň není nikdy žádná z nich nucena spoléhat se pouze na své vlastní schopnosti a možnosti při snaze o dosažení požadovaných bezpečnostních cílů. Tato spolupráce při zajišťování bezpečnosti jednotlivých členů dopomáhá udržet stabilitu v Euro-Atlantickém prostoru [10].

Základní bezpečnostní úkoly aliance jsou udány v Severoatlantické (Washingtonské) smlouvě. Během Studené války se NATO zaměřovalo na kolektivní obranu a ochranu členských států před potenciálními hrozbami ze strany Sovětského svazu. Po jeho rozpadu a vzestupu nestátních aktérů ovlivňujících mezinárodní bezpečnost se objevily nové hrozby. NATO se tedy nyní zaměřuje právě na boj proti těmto hrozbám pomocí kolektivní obrany, zvládání krizových situací a podporování spolupráce při zajišťování bezpečnosti, jak je uvedeno v nejnovější strategické koncepci aliance z roku 2010 [6], [10].

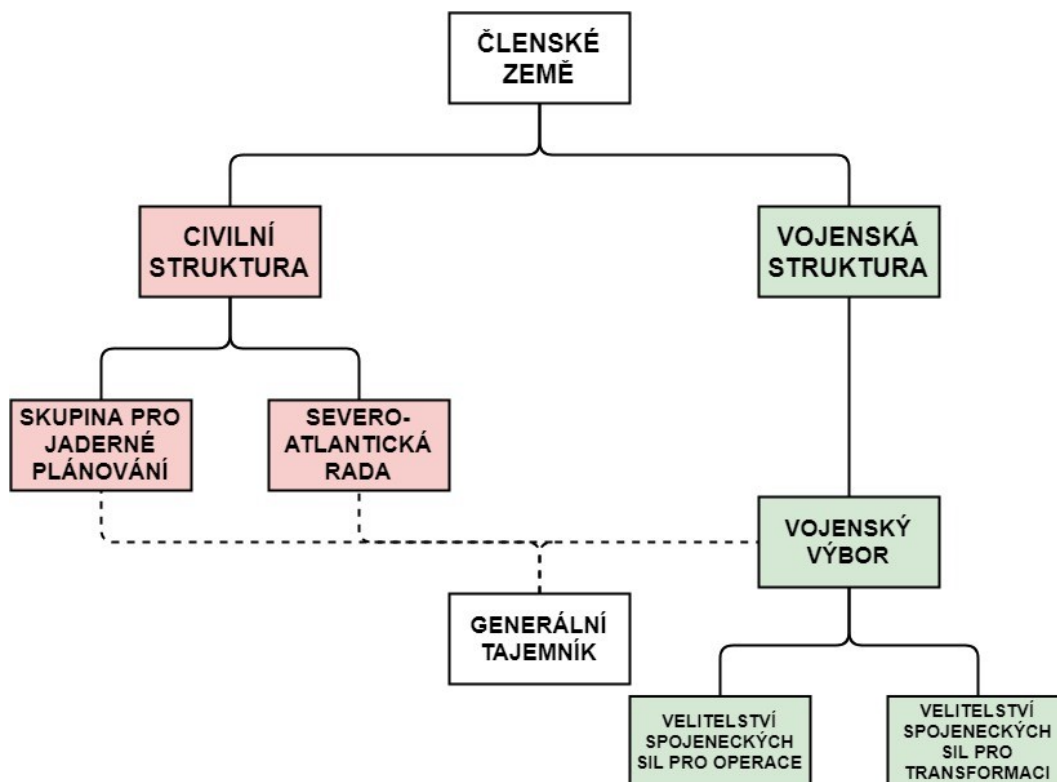
Jistou formou obrany je také odstrašení. O to se stará zejména USA, která disponuje nejsilnější armádou na světě a druhým největším jaderným arzenálem. Po rozpadu Sovětského svazu NATO dlouho nemělo s Ruskem vážnější problémy, to se ovšem změnilo roku 2014 po ilegální anexi Krymu. Reakcí na to bylo vyslání 4 000 vojáků na území Estonska, Litvy, Lotyšska a východu Polska v červnu 2016. Důvodem bylo posílení vzdušných a leteckých hlídek na východní frontě. Jedná se tedy o prevenci

konfliktu, nikoliv snaze o jeho vyvolání. Mezi ty novější hrozby patří také teroristické organizace v čele s Islámským státem. I jejich poražení je jedním z účelů NATO [3], [10].

2.3 Struktura organizace

Jelikož v rámci organizace spolupracuje na jednotlivých úkolech velké množství států, je velmi důležité, aby byla jasně dána organizační struktura. Ta umožňuje členům koordinovat svou politiku s politikou organizace a umožňuje spolupráci v rámci politické, vojenské, ale i hospodářské či jiné oblasti. To zahrnuje zejména tvorbu plánů ochrany, výstavbu infrastruktury či zařízení nezbytných z hlediska vojenských operací, výcviku jednotek a vojenských cvičení. Z tohoto důvodu byla vybudována organizační struktura, která se dělí na strukturu **civilní** a **vojenskou**. Do jednání někdy mohou zasahovat i partneři organizace, kteří do samotné struktury nespádají [9].

Obr. 2. Struktura organizace NATO upraveno z: [9].

2.3.1 Civilní struktura

Každá z členských zemí má určenu svou delegaci, která zastupuje danou zemi. Tyto delegace jsou v hlavním sídle NATO v Bruselu. V čele každé z nich stojí ambasador (velvyslanec) dané země. Dalšími členy jsou diplomati a obranní poradci dané země, kteří

se účastní jednání výborů, komisí a dalších výkonných orgánů NATO. V případě potřeby mohou také povolovat národní experty [9], [11].

Nejvyšším politickým rozhodovacím orgánem NATO je **Severoatlantická rada (NAC – North Atlantic Council)**. Předsedou rady je Generální tajemník, který vede schůze a napomáhá k dosažení dohody ohledně klíčových problémů. Rada se dále skládá ze zástupců delegací jednotlivých členských zemí, kteří se schází nejméně jednou týdně za účelem konzultace, či plánování. V případě nutnosti je možné setkání uspořádat i častěji. Méně častá jednání jsou na úrovni ministrů obrany či zahraničních věcí. Minimálně jednou za dva roky se poté konají summity s hlavy a vládami členských států. Jednou za čas se setkání účastní také představitelé partnerských zemí [9], [12].

Každé rozhodnutí v rámci rady musí být podporováno účastníky všech členských zemí. Rozhodnutí tedy musí být vždy jednomyslné. Z toho důvodu je každý problém nutno důkladně rozebrat a konzultovat. Tento úkol má na starost spousta výborů a komisí podřízených právě Severoatlantické radě. V rámci nich jsou často kontaktováni národní odborníci na danou problematiku. Rozhodování ovšem neprobíhá hlasováním, nýbrž na základě konsenzu, kdy se problém řeší tak dlouho, dokud se nenajde řešení vhodné pro všechny. Civilní struktura zahrnuje také různé správní, plánovací, vědecké a rozpočtové orgány [9], [12].

Nejvyšším úředníkem NATO je **Generální tajemník**. Ten je jmenován členskými zeměmi a jeho úlohou je předsedat Severoatlantické radě, Skupině pro jaderné plánování a dalším výborům. Jak již bylo zmíněno, tajemník vede schůze a snaží se dospět k určitým cílům, dále také předkládá výkonným orgánům návrhy k projednání, v případě rozhodnutí zajišťuje jejich realizaci a zasahuje v případě sporů mezi jednotlivými členy. Vystupuje také jako hlavní mluvčí organizace. Generálním tajemníkem NATO je od října 2014 norský politik Jens Stoltenberg [9], [12].

Do civilní struktury se řadí i **Skupina pro jaderné plánování (NPG – Nuclear Planning Group)**. Jedná se o nejvyšší rozhodovací orgán v jaderné problematice NATO. Pokud se rozhoduje právě o problematice jaderných zbraní, má tato skupina stejné pravomoci jako Severoatlantická rada. Dále se zabývá problémem proliferace zbraní hromadného ničení, jejich použitím, umístěním, skladováním, ochranou před nimi atd. V rámci schůzí této skupiny předsedá opět Generální tajemník a dalšími účastníky jsou ambasadoři a ministři vnitra všech členských zemí [9], [12].

2.3.2 Vojská struktura

Nejvyšším vojenským orgánem NATO je **Vojenský výbor (MC – Military Committee)**. Tento orgán poskytuje politickým orgánům doporučení ohledně vojenských operací a opatření pro zajištění bezpečnosti a zároveň přijímá rozhodnutí a nařízení od Severoatlantické rady. V případě vojenské realizace politických rozhodnutí je tento výbor tedy hlavním aktérem. Schůze Vojenského výboru se účastní hlavní osoby zodpovědné za obranu jednotlivých členských států, Mezinárodní vojenský štáb a zástupci Velitelství spojeneckých sil pro operace a Velitelství spojeneckých sil pro transformaci. Schůze vede předseda Vojenského výboru Čech generál Petr Pavel, který je ve funkci od června 2015. Předseda je vždy volen na tři roky [9], [13].

Velitelství spojeneckých sil pro operace (ACO – Allied Command Operations) se sídlem nedaleko od Monsu v Belgii je zodpovědné za plánování a vykonání veškerých vojenských operací NATO, dle nařízení Severoatlantické rady. ACO má další podřízené centrály v Neapoli (Itálie) a městě Brunssum v Nizozemsku. Každá z těchto centrál je schopná řídit důležité vojenské operace. Dále má také tři ústředí taktické úrovně pro provádění pozemních (Turecko), námořních (Spojené království) a leteckých (Německo) operací a Skupinu pro komunikaci a informační služby (Belgie). Od roku 2016 je v čele ACO jeden ze dvou strategických velitelů NATO – americký generál Curtis Scaparrotti [9], [13].

Velitelství spojeneckých sil pro transformaci (ACT – Allied Command Transformation) má na starosti provedení vojenské transformace či zdokonalení ozbrojených sil NATO. Sídlo velitelství je v USA, konkrétně v Norfolku ve Virginii. Hlavními úkoly ACT jsou vzdělání, trénink, cvičení a podpora vojenské spolupráce. Také pomáhá udržet a posílit transatlantickou linku mezi Evropou a Severní Amerikou a má na starosti spravedlivé rozdělení rolí, rizik a odpovědností mezi členskými státy. ACT provozuje Centrum pro společnou analýzu a výuku v Lisabonu (Portugalsko), Společné výcvikové středisko v Polsku a Společné středisko pro válku v Norsku. V čele ACT stojí od roku 2015 francouzský generál Denis Mercier [9], [13].

2.3.3 Partnerství

NATO spolupracuje s velkým množstvím partnerů. Mezi ně se řadí až 41 nečlenských zemí a také tři mezinárodní organizace. Mnohé z partnerských zemí přispívají také k operacím pod záštitou NATO. Partnerské země se v některých případech účastní

také schůzí Severoatlantické rady, ovšem kromě rad či konzultací nemají na výsledné rozhodnutí vliv [8].

Partnerství Severoatlantické aliance:

- Partnerství pro mír,
- Středomořský dialog,
- Istanbulska iniciativa pro spolupráci,
- globální partneři,
- mezinárodní organizace [8].

V rámci **Partnerství pro mír** jsou partnery NATO Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Finsko, Gruzie, Irsko, Kazachstán, Kyrgyzská republika, Malta, Moldavská republika, Rakousko, **Rusko**, Srbsko, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán [8].

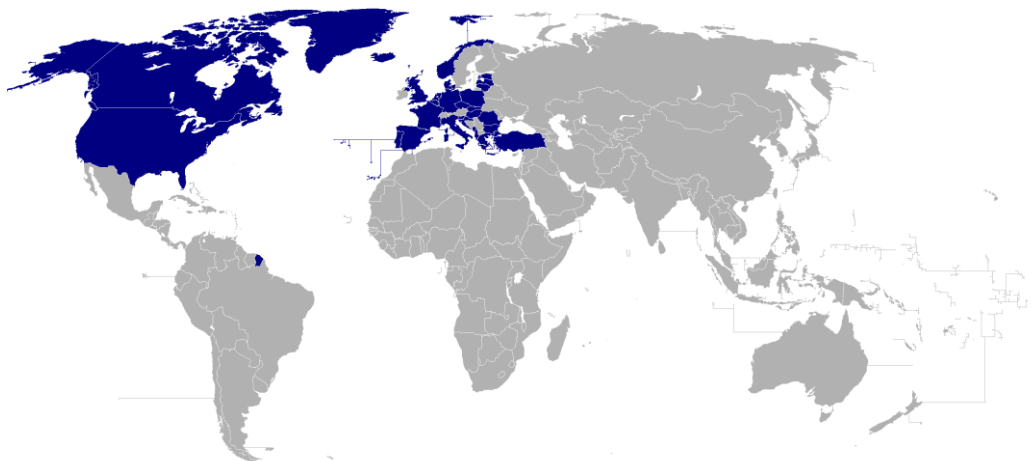
Středomořský dialog zahrnuje Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Maroko, Mauritanii a Tunisko. **Istanbulska iniciativa pro spolupráci** poté Bahrajn, Katar, Kuvajt a Spojené arabské emiráty. **Globálními partnery** NATO jsou Afghánistán, Austrálie, Irák, Japonsko, Kolumbie, Korejská republika, Mongolsko, Nový Zéland a Pákistán [8].

NATO má uzavřeno partnerství také se třemi **mezinárodními organizacemi**, kterými jsou konkrétně Organizace spojených národů OSN (UN – United Nations), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OSCE – Organization for Security and Cooperation in Europe) a také Evropská Unie (EU – European Union) [8].

2.4 Členské země

Jak bylo již zmíněno, při vzniku organizace v roce 1949 do ní patřilo 12 států. Toto číslo se následně navyšovalo až na současných 29 zemí, včetně jejich závislých území, například Francouzská Guyana (Francie). NATO se ovšem i nadále nebrání vstupu dalších členů do aliance a zaujímá politiku tzv. „otevřených dveří“. To znamená, že jakékoliv zemi z Euro-Atlantické zóny je umožněno vstoupit, jestliže je připravena splňovat standardy a požadavky členství, přispívat na bezpečnost aliance a sdílet demokratické, reformní a zákonné hodnoty NATO. Důležité jsou zejména demokratický politický systém, mírové řešení sporů, tržní hospodářství či práva menšin [6], [14].

Pro aspirující země má organizace vypracován tzv. „akční plán“. To je program, který těmto zemím pomáhá s přípravou na vstup do aliance a plnění výše zmíněných požadavků, zejména skrze poradenství. V současnosti jsou aspirujícími státy pro vstup do NATO Bosna a Hercegovina, Bývalá jugoslávská republika Makedonie a Gruzie [6], [14].

Obr. 3. Zobrazení členských zemí NATO na mapě světa [15].

Organizace NATO tedy pokrývá celou Severní Ameriku včetně Grónska, které je autonomním územím Dánska. V Evropě do aliance spadají téměř všechny západní státy a některé země severní a jižní Evropy. Do organizace od přelomu tohoto století vstupují také země východní Evropy, což je pro ni velmi důležité, protože mnoho z nich patřilo v minulosti do Východního bloku či přímo do Varšavské smlouvy [6], [14].

Členské státy Severoatlantické aliance v roce 2018

- Albánie
- Belgie
- Bulharsko
- Černá Hora
- Česká republika
- Dánsko
- Estonsko
- Francie
- Chorvatsko
- Island
- Itálie
- Kanada
- Litva
- Lotyšsko
- Lucembursko
- Maďarsko
- Německo
- Nizozemsko
- Norsko
- Polsko
- Portugalsko
- Rumunsko
- Řecko
- Slovinsko
- Slovensko
- Spojené království
- USA

- Španělsko
- Turecko [16]

2.4.1 Zakládající země

NATO nikdy žádná země neopustila, proto 12 zakladatelských zemí zůstává i nadále součástí této aliance. Ministři zahraničních věcí všech dvanácti států podepsali 4. dubna 1949 Severoatlantickou smlouvu ve Washingtonu a pět měsíců poté byla smlouva schválena i parlamenty zainteresovaných stran. Dohoda tedy byla zpečetěna. Ministři, kteří dohodu podepsali, byli v následujících letech úzce spojeni s NATO a zastávali zde významné funkce [14].

O založení organizace se přičinili zejména USA, Spojené království a Kanada. Spolu s nimi dohodu podepsal i další stát na vítězné straně po druhé světové válce Francie. Mezi zakládající státy se řadily i všechny tři státy Beneluxu, severské země Island, Dánsko a Norsko a také jihoevropské státy Portugalsko a trochu překvapivě i dříve fašistická Itálie [14].

Zajímavostí je, že Island neměl, ani nemá vojenské ozbrojené síly. Není to kvůli nějakému nařízení či jiné překážce, Island se sám rozhodl těmito silami nedisponovat. Tato země tak má pouze pobřežní hlídku, státní policii, systém protivzdušné obrany a dobrovolné mírové síly. Tato absence ozbrojených sil doposud nečinila NATO žádný problém, ten ovšem nastal kvůli Francii [14].

Roku 1966 se prezident Charles de Gaulle rozhodl stáhnout svou armádu z integrovaného vojenského systému NATO. Francie toužila po větší vojenské nezávislosti a odmítala přijmout jakoukoliv formu kontroly nad jejími silami. Země se i nadále plně účastnila politických rozhodnutí organizace, nebyla ovšem nadále reprezentována ve vojenských strukturách a ve Skupině pro jaderné plánování. Dále byly staženy veškeré francouzské ozbrojené síly zpod velení NATO a také ozbrojené síly jiných členských států z francouzského území. Hlavní ústředí NATO bylo přesunuto z Paříže do Bruselu [14].

Francie se pouze zavázala pomoci v případě agrese Sovětského svazu. Ačkoliv se francouzské ozbrojené síly oficiálně vrátily do integrovaného vojenského systému NATO až v roce 2009, již po pádu Berlínské zdi v roce 1989 se země od rozhodnutí z roku 1966 distancovala a pravidelně přispívala účastí svých jednotek na průběhu operací a misí NATO. Do integrovaného vojenského systému Francie tedy nespádala čistě oficiálně,

ovšem její činnost se příliš nelišila od činnosti jiných zemí, které oficiálně součástí tohoto systému byly [14].

Zakládající země 1949

- Belgie
- Dánsko
- Francie
- Island
- Itálie
- Kanada
- Lucembursko
- Nizozemsko
- Norsko
- Portugalsko
- Spojené království
- Spojené státy americké

2.4.2 První rozšíření

Již tři roky po vzniku NATO, v roce 1952, došlo k prvnímu rozšíření. Do organizace byli přijati Řecko a Turecko. V té době panoval strach z možné expanze komunismu napříč Evropou, a proto bylo získání těchto zemí na svou stranu velmi strategicky důležité. NATO tak potlačilo vliv komunismu v Řecku, které se zotavovalo z občanské války, a také zbavilo Turecka tlaku ze strany Sovětského svazu kvůli klíčovým strategickým námořním trasám [14].

První rozšíření 1952

- Řecko
- Turecko

2.4.3 Druhé rozšíření

V rámci druhého rozšíření přibyl do NATO pouze jeden stát. Tím byla Spolková republika Německo, neboli „Západní Německo“. Po konci druhé světové války bylo pro mnohé prioritou integrovat tuto zemi do obranných struktur západní Evropy. Spolková republika Německo vznikla roku 1949 a její začlenění k západním státům mělo zaštitit Evropské obranné společenství. Tato varianta se ovšem nelíbila francouzské vládě, v očích které bylo přijetí země do NATO lepší možností [14].

Pro vstup musely být splněny tři podmínky: pováleční vítězové Francie, Spojené království a Spojené státy americké museli ukončit okupaci dané země, dále Spolková republika Německo musela být spolu s Itálií přijata do Obranné organizace Západní Unie

(předchůdce Západoevropské Unie) a následně musela země projít samotným procesem přijetí do NATO. Druhá podmínka byla splněna v roce 1954 a status Spolkové republiky Německa jako okupované země byl ukončen 5. května 1955. Den poté vstoupila země do NATO. Po dlouhých letech, kdy bylo Německo rozděleno, začala moc komunismu v Evropě slábnout. Toho Němci dokázali využít a 3. října 1990 došlo ke znovusjednocení Německa jako plnohodnotného člena Severoatlantické aliance [14].

Druhé rozšíření 1955

- Spolková republika Německo (1990 + Německá demokratická republika)

2.4.4 Třetí rozšíření

Další zemí, která se připojila k alianci, bylo Španělsko. K tomuto rozšíření došlo roku 1982, sedm let po svržení diktátorské vlády Francisca Franca (1975) a pouhý rok po státním převratu (1981). I z těchto důvodů byla situace ve Španělsku dlouho napjatá a země se účastnila politických rozhodnutí, nikoliv však vojenských operací. Španělské ozbrojené síly dokonce vystoupily z integrovaného vojenského systému NATO v roce 1986 a vrátily se do něj až v roce 1996. To ovšem nebylo pro NATO tak citelnou ztrátou, jako v případě Francie [14].

Třetí rozšíření 1982

- Španělsko

2.4.5 Čtvrté rozšíření

Pád Berlínské zdi, konec Studené války a Varšavské smlouvy otevřely příležitost pro další rozšíření. Některé ze zemí, kde nově propukla demokracie, chtěly vstoupit do aliance, což se ukázalo být skvělou příležitostí pro zajištění stability a bezpečnosti v regionu. V roce 1997 na summitu v Madridu začala první jednání s Českou republikou, Maďarskem a Polskem a v březnu roku 1999 se tyto země staly prvními bývalými členy Varšavské smlouvy, kteří vstoupili do NATO. Na základě zkušeností získaných z tohoto rozšíření vytvořila aliance akční plán pro aspirující země [14].

Čtvrté rozšíření 1999

- Česká republika
- Polsko
- Maďarsko

2.4.6 Páté rozšíření

Druhá vlna rozšíření, reagujících na konec Studené války, přišla záhy. Na summitu v Praze v roce 2002 byla zahájena jednání s dalšími sedmi státy. Všechny se před vstupem do organizace zúčastnily akčního plánu NATO, díky kterému byl jejich vstup mnohem lépe připraven než při čtvrtém rozšíření. Těchto sedm zemí bylo do aliance přijato v březnu roku 2004 [14].

Páté rozšíření 2004

- Bulharsko
- Estonsko
- Litva
- Lotyšsko
- Rumunsko
- Slovensko
- Slovinsko

2.4.7 Šesté rozšíření

Dalšími členy aliance se stali roku 2009 Albánie a Chorvatsko. Obě tyto země byly partnery NATO a spolupracovaly s organizací v široké řadě oblastí, zaměřené byly zejména na reformu obranného a bezpečnostního sektoru a podporu demokracie. Albánie se na vstup připravovala v rámci akčního plánu již od jeho založení (1999), Chorvatsko do tohoto programu vstoupilo v roce 2002 [14].

Šesté rozšíření 2009

- Albánie
- Chorvatsko

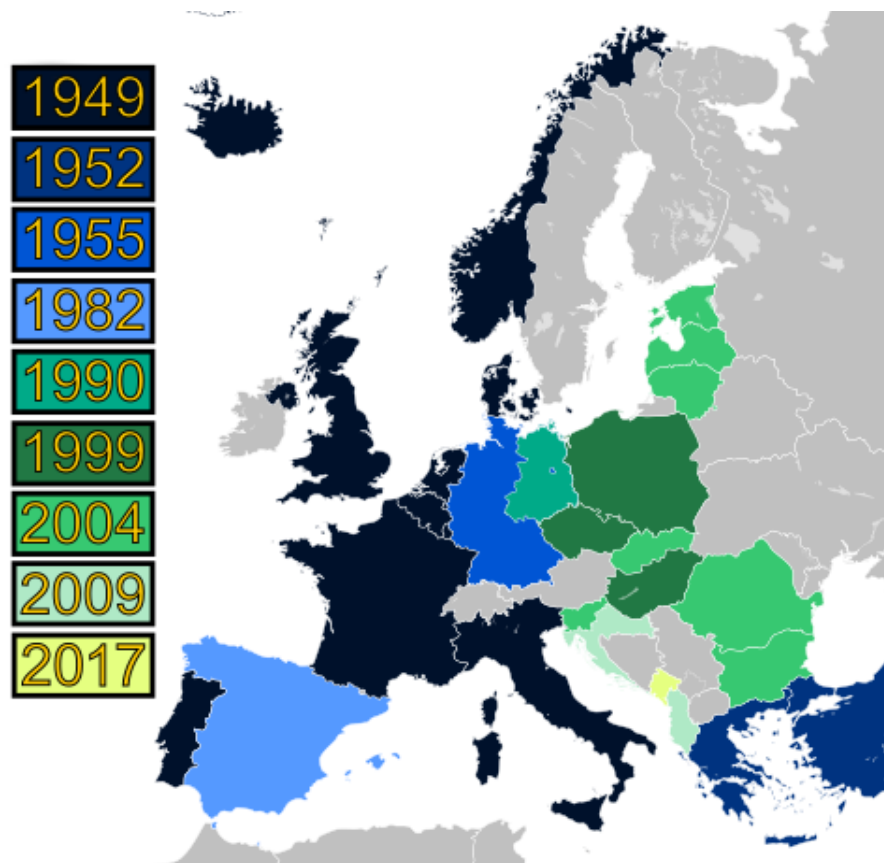
2.4.8 Sedmé rozšíření

Zatím posledním státem, který vstoupil do NATO, je Černá Hora. Ta brzy po vyhlášení nezávislosti v roce 2006 vstoupila do Partnerství pro mír a tři roky poté započala přípravu pro vstup do aliance v rámci akčního plánu. Během něj bylo důležité zejména provést reformy v oblasti obranného a bezpečnostního sektoru a také zvýšit interoperabilitu ozbrojených sil. Dále země spolupracovala s NATO v rámci rozvoje schopností reakce na mimořádné události, a i nadále spolupracuje na zneškodnění přebytečné munice. Černá Hora vstoupila do NATO v červnu 2017 [14].

Sedmé rozšíření 2017

- Černá Hora

Založení aliance i následující rozšíření a jejich data shrnuje obrázek níže. Lze tedy spatřit deset z dvanácti zakládajících zemí (chybí Spojené království a USA), i všech sedmnáct evropských zemí, které se postupně do aliance přidaly v rámci sedmi rozšíření. Obrázek znázorňuje taktéž znovusjednocení Německa v roce 1990.

Obr. 4. Rozšíření NATO a znovusjednocení Německa (1990) [17].

Dílčí závěr

NATO je **vojenská a politická aliance**, které vznikla 4. dubna 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy ve Washingtonu dvanácti zakládajícími členy. Od té doby prošla sedmi rozšířeními a počet jejích členů je nyní 29, přičemž aliance je nadále otevřena přijetí dalších zemí. Tato organizace nemá vlastní ozbrojené síly, vychází ovšem z kolektivní obrany popsané v článku 5 dané smlouvy. Bezpečnost je tedy v případě nutnosti zajištěna pomocí ostatních členských států. V rámci zajištění míru má organizace také vybudovánu řadu partnerství s celkem 41 nečlenskými zeměmi a třemi mezinárodními organizacemi včetně EU a OSN.

Organizace je rozdělena na civilní a vojenskou strukturu, přičemž do každé z nich se řadí celá škála dalších orgánů. Tyto dvě struktury spolu ovšem neustále spolupracují a komunikují, což zajišťuje zejména generální tajemník NATO Jens Stoltenberg. Nejdůležitějšími orgány civilní struktury jsou Severoatlantická rada a Skupina pro jaderné plánování. Mezi ty nejvyšší vojenské orgány se řadí Vojenský výbor a pod něj spadající Velitelství spojeneckých sil pro operace a Velitelství spojeneckých sil pro transformaci.

3 PROCES VYZBROJOVÁNÍ V RÁMCI NATO

Oblast vyzbrojování je v Severoatlantické alianci velmi složitá. Je do ní zapojen velký počet účastníků a také samotný proces je dosti zdoluhavý a komplikovaný. Z tohoto důvodu muselo NATO stanovit jistá pravidla, nařízení či rady, jak v rámci této problematiky postupovat. Proto vydala několik standardů, dokumentů a předpisů. Z hlediska akvizicí výzbroje a techniky jsou důležité zejména strategické dokumenty: spojenecké administrativní publikace AAP – 20 NATO Programme Management Framework a AAP – 48 NATO System Life Cycle Stages and Processes a spojenecká logistická publikace ALP – 10 NATO Guidance on Integrated Logistics Support for Multinational Armament Programmes. Ty se zabývají především systémem managementu programu NATO a modelem životního cyklu [18].

Všechna tato pravidla, nařízení a další utváří dohromady systém, jehož účelem je zdokonalovat vojenské schopnosti aliance a jejích členských států. Cílem je zajistit široké možnosti pro toto zdokonalení, spolupráci a interoperabilitu, výkonnost, spolupráci s průmyslem, ale zejména co nejvyšší kvalitu požadovaných produktů či služeb za co nejnižší cenu. Tento systém by měl také usnadňovat práci akvizičních pracovišť jednotlivých členů NATO, což může být ovšem na druhou stranu také kontraproduktivní [19], [20].

Například v České republice byla poslední dobou prováděna většina akvizicí právě pomocí programu NATO, díky čemuž trpí „domácí“ zbrojní průmysl. Na stranu zbrojařů se postavil například i prezident Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu Jiří Hynek. Podle něj by se mělo co nejvíce obchodovat právě s českými zbrojovkami, aby se posílil obranný průmysl země a tím i její bezpečnost. Dalším problémem je často dlouhá dodací lhůta výzbroje či techniky, která například u kulometů Minimi v roce 2012 trvala téměř čtyři roky, přičemž od NATO nelze za tuto prodlevu vymáhat žádné odškodné. Je tedy jasné, že systém vyzbrojování Severoatlantické aliance není zdaleka dokonalý a je třeba jej nadále vylepšovat [20].

3.1 Zainteresované strany v programech NATO

Vyzbrojováním se v rámci NATO zabývá celá řada orgánů, organizací a agentur. Jedná se nejen o orgány či organizace samotné aliance, zapojeny jsou do tohoto procesu také různé úřady a agentury, které plní daný program a také programy či projekty

samotných členských zemí NATO. Všechny tyto součásti spolu navzájem spolupracují a jsou tedy hlavními zainteresovanými stranami v programech NATO. Projekty mohou být také částečně či zcela financovány samotnou aliancí v rámci programu NSIP. Za tímto účelem musí být ovšem schválena žádost daného státu a udán rozpočtový strop pro zvolený projekt. Je také nutno zmínit, že každý stát musí do poklady NATO i přispívat, nejen z ní brát [21].

Orgány NATO

- **Konference národních ředitelů pro vyzbrojování – CNAD**

Jedná se o vrcholný orgán Severoatlantické rady, jehož úkolem je podpora spolupráce v oblasti vyzbrojování. Členy tohoto orgánu jsou národní ředitelé pro vyzbrojování ze všech členských států. CNAD má na starost také vyhodnocování finančních a dalších dopadů prováděných programů NATO. Podřízenými orgány jsou tři hlavní skupiny pro vyzbrojování:

- *Skupina pro vyzbrojování námořních sil NATO – NNAG,*
- *Skupina pro vyzbrojování leteckých sil NATO – NAFAG,*
- *Skupina pro vyzbrojování pozemních sil NATO – NAAG[19].*

- **Velitelství spojeneckých sil pro transformaci – ACT**

Úkolem tohoto vojenského orgánu je identifikovat požadované vojenské schopnosti aliance a podávat doporučení Vojenskému výboru a dalším orgánům NATO. Ty tato doporučení využívají při plánování akvizicí požadovaných schopností v různém časovém horizontu [19].

- **Organizace pro vědu a technologie – STO**

Tato organizace zajišťuje spolupráci při výzkumu a výměně informací z oblasti vojenských technologií. STO tyto informace shromažďuje a poskytuje všem členským státům. To jim umožňuje nadále zdokonalovat své vojenské schopnosti [19].

Organizace NATO

- **Organizace pro výrobu a logistiku – NPLO**

Tento orgán má na starosti úlohy mimo NATO samotné, které jsou ovšem zajišťovány organizačně, administrativně a finančně pod záštitou Severoatlantické rady.

Úkolem je podpora v etapách vývoje a produkce a také z hlediska logistiky a managementu [19].

- **Organizace NATO pro zabezpečení a pořizování – NSPO**

NSPO poskytuje členským, ale i partnerským zemím NATO zabezpečení co se týče logistické podpory a provozních a systémových úkonů. Tato organizace také může udávat pokyny Severoatlantické radě v oblasti flexibility a kvalifikace ozbrojených sil. Výkonným orgánem NSPO je **Agentura NATO pro zabezpečení a pořizování NSPA** a dozorcím orgánem je Dozorčí rada agentury ASB [19].

- **Organizace komunikačních a informačních systémů NATO – NCIO**

Úkolem této organizace je dodávání a poskytování konzultačních, velících a řídicích služeb členům NATO, pokud možno s co nejvyšším ziskem. Mezi další funkce patří i zkvalitnění komunikačních a informačních systémů a kyberobrana [19].

- **Organizace NATO pro pořizování – NPO**

NPO má za úkol spravovat a řídit veškeré programy NATO v oblasti vyzbrojování. Zároveň poskytuje určitý rámec pro dané programy a kontroluje akvizice výzbroje a techniky a celkově dodávky těchto vojenských schopností členským státům. Výkonným orgánem této organizace je **Agentura NATO pro pořizování NPA** [19].

- **Výbor pro logistiku – LC**

Odpovídá za logistické zajištění veškerých operací pod záštitou NATO. Koordinuje také spolupráci mezi jednotlivými logistickými orgány aliance [19].

- **Rada pro plánování a politiku zdrojů – RPPB**

RPPB má na starost rozdělování prostředků z veškerých rozpočtů organizace, vojenských i civilních. Dohlíží také na funkčnost **Programu bezpečnostních investic NATO – NSIP** [19].

- **Průmyslová poradní skupina NATO – NIAG**

NIAG dodává CNAD informace o technickém, ekonomickém i obchodním vývoji průmyslové sféry a výzkumu a produkce vojenských schopností NATO [19].

Úřady a agentury programu

- Agentura NATO pro řízení aliančních schopností sledování pozemní situace – NAGSMA
- Agentura NATO pro řízení koncepce, vývoje, výroby a logistiky vrtulníku – NAHEMA
- Agentura NATO pro řízení koncepce, vývoje, výroby a logistiky systému PVO středního dosahu se zvýšenou účinností – NAMEADSMA
- Agentura NATO pro řízení programu vzdušného systému včasné výstrahy a řízení – NAPMA
- **Agentura NATO pro zabezpečení a pořizování – NSPA**

Jak již bylo zmíněno, jedná se o výkonný orgán NSPO. Agentura vznikla sloučením původních agentur pro údržbu a dodávky NAMSA, řízení produktovodů CEPMA a řízení vzdušné přepravy NAMA. Zajišťuje zejména poskytování služeb a integrovanou logistickou podporu [19].

- **Agentura komunikačních a informačních systémů NATO – NCIA**

Poskytuje podporu v oblasti komunikačních a informačních systémů, díky čemuž umožňuje zdokonalit komunikaci členských států a také zvýšit kvalitu jejich informačních systémů a služeb s nimi spojených [19].

- **Agentura pro pořizování – NPA**

Výkonný orgán NPO. Do budoucna se zvažuje možné spojení s NSPA, jelikož jejich úkoly jsou dosti podobné a částečně se prolínají [19].

- **Úřad NATO pro standardizaci – NSO**

Tento úřad řídí činnost Výboru pro standardizaci CS, kde iniciuje, koordinuje a spravuje proces každé standardizace [19].

- **Organizace pro společnou kooperaci ve vyzbrojování – OCCAR**

OCCAR pomáhá řídit programy NATO v oblasti vyzbrojování a spravovat je v průběhu jejich životních cyklů. V této činnosti spolupracuje částečně s NPO [19].

Programy a projekty členských států

Veškeré programy a projekty, kterých se zúčastní členské země NATO a zároveň i jiné státy [19].

3.2 Program bezpečnostních investic NATO – NSIP

Tento program má na starost zejména výstavbu společné infrastruktury ozbrojených sil NATO. Mezi hlavní úkoly patří zajištění výcviku složek ozbrojených sil, pořizování vojenské techniky, výzbroje, výstroje, ale i výstavba či rekonstrukce základen, letišť, přístavů, radarových systémů a dalších prvků vojenské infrastruktury. K tomuto cíli dopomáhá celá řada činností a procesů, mezi které patří identifikace souboru vojenských schopností, analýza zdrojů, plánování finančních investic do vyzbrojování či výstavba a správa jednotlivých prvků dané infrastruktury. Dalším úkolem NSIP je udržování silných vazeb mezi členskými státy, čímž je zajištěna soudržnost a síla aliance. A v neposlední řadě tento projekt zajišťuje i rozdělování úkolů, odpovědností, rizik i nákladů mezi jednotlivými členy [22].

Činnost NSIP je založena na třech základních pilířích. Prvním z nich je vzájemná spolupráce všech členských států NATO a jejich společná odpovědnost za bezpečnost aliance. Druhým je, že jednotlivé programy budou vždy založeny tak, aby pokryly obranné potřeby aliance jako celku. A třetím je podpora projektů, které přesahují možnosti i pravomoci jednotlivých členských států, ale jsou důležité z hlediska bezpečnosti NATO [21].

Klíčovým bodem je právě pořizování vojenské techniky, výzbroje či výstroje. To se provádí vypsáním **národní** či **mezinárodní veřejné soutěže**. Účast je umožněna všem firmám členských států NATO, které splňují určité podmínky pro tyto projekty financované ze společných prostředků aliance. Tyto firmy musí mít od daného státu potvrzenu **deklaraci o splnění podmínek**. Ta je nutná, jelikož v rámci programů a projektů NATO jsou velmi vysoké nároky na kvalitu, dodržování časového plánu i na kontrolu provedené práce či služby [22].

Potenciální kandidáti musí být tedy velmi pečlivě vybráni. Deklarace na území České republiky uděluje ministerstvo obrany, které následně za plnění podmínek vybranými firmami odpovídá. Ve většině případů se u těchto firem provádí také bezpečnostní prověrky dle zákona o ochraně utajovaných informací (č. 412/2005 Sb.).

Ministerstvo obrany zastupuje Českou republiku i při realizaci veškerých projektů NSIP, kterých se země či některá z jejich firem účastní. NATO pro zkvalitnění výběru vytvořilo databázi deklarovaných firem ze všech členských zemí. Ta je složena z databází jednotlivých členů, kdy například v České republice ji vede Odbor infrastruktury a NSIP Sekce vyzbrojování Ministerstva obrany České republiky [22].

Jednotlivé programy poté musí projít schvalovacím procesem, který se skládá z pěti kroků:

1. požadavek na spolufinancování daného prvku vojenské infrastruktury,
2. identifikace požadovaného prvku infrastruktury v databázi NATO,
3. prvotní odhad nákladů na pořízení daného prvku,
4. odhad provozních nákladů a požadovaných lidských zdrojů,
5. vyhodnocení možného dopadu na operační schopnosti aliance [21].

Tento proces vyhodnocuje vícero orgánů NATO, například ACO, ACT či Vojenský výbor, načež konečné schválení musí povést Severoatlantická rada. Poté se stanoví rozpočtový strop pro daný program a může dojít k samotnému **financování**. To je **prováděno v půlročních cyklech**, kdy právě každý půlrok se hodnotí využití poskytnutých finančních prostředků a tím i plnění a úspěšnost daného programu NATO [21].

Finanční prostředky tento projekt získává ze strany všech členských států aliance, přičemž výše příspěvků se velmi razantně liší, kdy nejvíce financí poskytují USA (22,14 %), Německo (14,65 %), Francie (10,63 %), Spojené království (9,85 %) a Itálie (8,41 %). Těchto pět zemí samotných tedy zajišťuje více než 65 % celkového rozpočtu NSIP. Na druhou stranu hned 14 zemí přispívá méně než 1 % a dohromady nečiní ani 5 % tohoto rozpočtu. Jedná se sestupně o Portugalsko, Českou republiku, Maďarsko, méně než 0,5 % poté poskytují Slovensko, Bulharsko, Chorvatsko, Litva, Slovinsko, Lotyšsko, Lucembursko, Estonsko, Albánie, Island a zcela nejméně s 0,03 % Černá Hora. **Celkový rozpočet NATO pro rok 2018 činí 1,571 miliard Euro**, z čehož 1,325 miliard Euro tvoří vojenský rozpočet a „pouze“ 246 milionů je vyhrazeno pro rozpočet civilní [23].

Česká republika využila financování NSIP například při rekonstrukci a modernizaci leteckých základen v Náměšti nad Oslavou a Čáslavi v hodnotě přibližně tří miliard korun (dohromady 28 projektů) či výstavbě dvou stacionárních radarů systému včasné výstrahy

a protivzdušné obrany. Ta byla schválena již v roce 1999 při vstupu ČR do NATO, ovšem radary byly poprvé uvedeny do zkušebního období až v roce 2009 [24], [25].

3.3 Životní cyklus programu v NATO

System životního cyklu byl aliancí přijat roku 2006. Důvodem byla snaha o dosažení integrovaného přístupu k zajišťování obranných schopností všech členů NATO. Tento systém byl vyvinut pro veřejný sektor, ovšem díky částečné úpravě mohl být následně implementován i do této organizace. Spojenecká administrativní publikace AAP – 48 slouží jako návod pro používání tohoto systému v praxi. V roce 2015 byl vydán dokument AAP – 20 jako doplnění a rozšíření původní publikace. Integrovanou logistickou integraci v rámci těchto procesů popisuje ALP – 10 [18].

NATO stanovilo tento životní cyklus, aby jasně udalo požadavky na technické parametry, kvalitu, časový harmonogram, finanční náklady, provozní podmínky, logistiku a zabezpečení atd. Zdůrazňován je také význam interoperability vedoucí k dosažení daných cílů, jelikož oblast vyzbrojování je v rámci NATO zaměřena především na mezinárodní programy. Z tohoto důvodu by strategické dokumenty AAP měly vést také k lepší komunikaci, kooperaci a spolupráci mezi jednotlivými členskými státy. Tyto publikace jsou postaveny na již existující normě pro veřejný sektor ISO/IEC 15288:2008. Dodatek NATO se týká zejména souboru procesů nutných při akvizici techniky či výzbroje v rámci aliance [19], [26].

3.3.1 Etapy životního cyklu programu

Životní cyklus programu v rámci NATO se skládá ze sedmi etap: před-koncepce, koncepce, vývoje, produkce, využívání, zabezpečení a vyřazení. Vůči normě ISO/IEC 15288:2008 se životní cyklus odlišuje přidáním před-koncepční etapy. Zbytek cyklu má stejné etapy, jako v dané normě pro veřejný sektor, kterou NATO upravilo pro své účely. Mezi jednotlivými etapami jsou využívány tzv. **rozhodovací brány**, které slouží ke zhodnocení etapy předchozí a schválení pokračování programu. Je tedy rozhodnuto, zdali má být proveden návrat k předchozí etapě a její úprava, rozšíření dané etapy, nebo jestli se má pokračovat na etapu následující. V rámci rozhodovací brány může být program také ukončen [19].

Podnětem pro začátek programu je požadavek daných vojenských schopností ze strany vojenských plánovačů, operačního či polního velitelství daného státu. Tento

požadavek přehodnocují vrcholné orgány dané země, ale zejména NATO. Tyto orgány rozhodují o realizaci programu a použití finančních zdrojů k jeho provedení. Program tedy začíná požadavkem na vojenskou schopnost a končí dodáním této schopnosti (produktu, služby), jejím využíváním a vyřazením (likvidací) [19].

Obr. 5. Životní cyklus programu v rámci NATO upraveno z: [19].

Před-koncepce

V rámci této etapy stát stanoví seznam nedostatků ve svých vojenských schopnostech, čímž určí, do čeho konkrétně by se mělo investovat. Dále se identifikují a dokumentují minimální požadavky a cíle všech zúčastněných stran a samotný koncept programu. Identifikují se také rizikové oblasti tohoto projektu. Účelem je stanovit podmínky pro dodání v přijatelném čase za akceptovatelných finančních nákladů. Tato etapa představuje také určité rozhraní mezi procesem plánování obrany a rámcem pro programový management v rámci NATO. Tento proces se může odehrávat podobně i na úrovni národního plánování [26].

Koncepce

Koncepční etapa je založena na požadavcích a cílech zúčastněných stran daných v etapě před-koncepční. Jejím účelem je na před-koncepci navázat a rozšířit ji, zejména co se týče požadavků na samotnou výzbroj či techniku. Výstupem je vyhovující návrh řešení daného programu, tedy na vyplnění mezer ve vojenských schopnostech. V rámci koncepce se také hodnotí jednotlivé návrhy z hlediska proveditelnosti a finanční náročnosti [26].

Vývoj

Na začátku této etapy se jedná o smlouvě, ve které jsou stanoveny již konkrétní podmínky spolupráce. Dále se tato etapa zabývá kompletním zhodnocením technického provedení. To zahrnuje vypracování plánů projektu a dále tvorbu prototypů, jejich testování a další zkoušky k zajištění funkčnosti. Hlavním úkolem této etapy je tedy zajištění splnění stanovených požadavků a garance toho, že produkt splňuje standardy a normy NATO a je připraven k produkci [26].

Produkce

Při produkční etapě je cílem zhotovit dané produkty a opět je otestovat, aby se odstranily případné chyby při výrobě či nedostatky ve vývoji. Po dohodě všech zúčastněných stran je také možno vytvořit podpůrná zařízení a systémy pro původní produkt a zdokonalit tak jeho využití [26].

Využívání

V rámci využívání dochází k samotnému provozování či využití produktu k dříve určené činnosti. Následně se zhodnotí, zdali produkt za účelem tohoto využití vyhovuje. Pokud ne, provedou se další úpravy či zdokonalení samotného produktu, nebo může dojít i k úpravě smluvních podmínek. Cílem je dosažení požadované efektivity při zachování přijatelných nákladů. Využívání končí, jakmile je produkt vyřazen [26].

Zabezpečení

Zabezpečení se provádí z toho důvodu, aby byla zajištěna logistická podpora a údržba produktu. Tyto činnosti zajišťují bezproblémový provoz produktu a prodlužují jeho životnost. Jedná se v podstatě o servisní služby. Tato etapa probíhá zároveň s etapou využívání a končí taktéž při vyřazení produktu. Jedná se také o služby jako poradenství, logistická podpora, trénink či vzdělávání [26].

Vyřazení

Poslední etapou životního cyklu v rámci NATO je vyřazení produktu. Tímto krokem dochází k demilitarizaci a odstranění armádního předmětu z akce. Důvodem je většinou jeho špatný fyzický stav, ale může být vyřazen také po nahrazení dokonalejším systémem (produktem). Následná likvidace musí být provedena v souladu se zákony a nařízeními týkajícími se bezpečnosti, utajení a zejména životního prostředí. Vyřazení může proběhnout sloučením již nepotřebných projektů v jeden, redukcí nákladů na údržbu

a provoz, získáním maximálního užitku z dané likvidace či využitím některých součástí produktu na náhradní díly [26].

3.3.2 Procesy životního cyklu programu

V rámci procesů je publikace NATO, až na pár drobných změn, totožná s normou ISO/IEC 15288:2008. To znamená, že procesy životního cyklu se rozdělují na čtyři skupiny: Smluvní procesy, procesy organizace umožňující projekt, projektové procesy a technické procesy [26], [27].

Smluvní procesy

Účelem smluvních procesů je stanovení vztahů a požadavků mezi dodavatelem a „zákazníkem“. Jsou základem pro zahájení dalších procesů projektu, které umožní dosažení dohody o vývoji, produkci, využívání, zabezpečení a vyřazení produktu a také o poskytování souvisejících služeb. Mezi smluvní procesy patří i nejdůležitější procesy životního cyklu z hlediska této diplomové práce, akviziční procesy. Ty jsou zpracovány podrobně v kapitole 3.4 [26], [27].

- Akviziční procesy
- Procesy dodávání [27]

Podnikové procesy organizace

Tyto procesy jsou součástí obecného managementu, který je odpovědný za sestavování a realizaci projektů souvisejících s produkty a službami organizace. Podnik či organizace dále také pomocí těchto procesů poskytuje služby, které přímo či nepřímo zajišťují, aby byly v rámci daného projektu splněny veškeré požadavky [26], [27].

- Management modelu životního cyklu
- Management infrastruktury
- Management portfolia projektu
- Management lidských zdrojů
- Management kvality [27]

Projektové procesy

Projektové procesy jsou využívány pro správu technických procesů a činností za účelem dodržení požadavků dohody. Provádějí se pro tvorbu a aktualizace plánů, posouzení dodržování časového harmonogramu a systémových požadavků, kontrolu práce, přijímání požadovaných rozhodnutí, řízení rizik a konfigurací a také kvůli zachycení,

ukládání a šíření informací. Výstupy z projektových procesů dopomáhají při provádění procesů technických [26], [27].

- Plánování projektu
- Posuzování a řízení projektu
- Management rozhodování
- Management rizik
- Management konfigurace
- Management informací
- Měření
- NATO procesy managementu sledovanosti během života [27]

Technické procesy

Technické procesy se používají k definování detailních požadavků na systém, tvorbě efektivního produktu splňujícího tyto požadavky, zajištění stálé produkce produktu, poskytování požadovaných servisních a zabezpečovacích služeb a likvidaci produktu po vyřazení z provozu. Tyto procesy umožňují optimalizovat užitek z daného produktu a minimalizovat rizika vyplývající z technických rozhodnutí a činností, a to v návaznosti na podnikové a projektové procesy [26], [27].

- Vymezení požadavků zainteresovaných stran
- Analýza požadavků
- Návrh architektury
- Zavedení
- Integrace
- Ověřování
- Přenos
- Validace
- Provozování
- Údržba
- Likvidace
- Zabezpečení [27]

3.4 Akviziční procesy v NATO

Jak již bylo zmíněno, akviziční procesy patří mezi smluvní procesy životního cyklu systému v rámci NATO. Samotný pojem je poté definován jako proces, kterým vláda nebo/a organizace NATO vstupuje do smluvního vztahu s dodavatelem, aby získala produkt nebo/a službu. Účelem je tedy zajistit dodání tohoto požadovaného produktu či služby, tak aby byly splněny stanovené požadavky. Výsledkem toho je samotný **proces akvizice** viz obr. 6 na straně 47 [28].

Jednotlivé členské státy NATO mají rozdílnou akviziční politiku a strategii v oblasti vyzbrojování. To je dáno historií, národními předpisy, finančními možnostmi, bezpečnostní situací, strukturou ozbrojených sil a dalšími faktory. Společné ovšem mají to, že rozhodnutí o případných akvizicích neleží pouze na ministerstvu obrany. V některých případech tento proces ovlivňuje vláda (Francie, UK), jindy kongres (USA) či parlament (Německo). Dalším společným prvkem je využívání spolupráce s dodavateli, výrobci a firmami veřejného sektoru. NATO se snaží odlišné akviziční politiky jednotlivých států alespoň trochu sjednotit a standardizovat [28].

Za účelem vyzbrojování vznikla v jednotlivých členských zemích také specializovaná akviziční pracoviště, úřady či odborné sekce na ministerstvu. V České republice existoval Národní úřad pro vyzbrojování, ten byl ovšem v roce 2015 zrušen. Nahradila ho **Sekce vyzbrojování a akvizic** Ministerstva obrany České republiky. Většina zemí aliance má těchto specializovaných pracovišť, stejně jako NATO samotné, hned několik. Většinou jsou ovšem pod záštitou jedné hlavní organizace či orgánu [29].

3.4.1 Výstupy akvizičních procesů

Jestliže jsou akviziční procesy úspěšně implementovány do daného programu, jejich výsledky by měly být následující:

- definována akviziční strategie,
- vybrán vhodný dodavatel produktu,
- zahájena komunikace s dodavatelem,
- vydáno odůvodnění výběru daného dodavatele,
- stanovena smlouva o nabytí systému (produktu) a úvodních požadavcích,
- přijat systém (produkt) splňující požadavky,
- poskytnuta finanční částka či jiná protihodnota za systém (produkt) [30].

3.4.2 Aktivity akvizičních procesů

Nabyvatel by měl vykonat následující činnosti v souladu s příslušnými organizačními zásadami a postupy v rámci akvizičních procesů. Tyto aktivity vedou k dříve uvedeným výstupům a vedou k úspěšnému provedení zakázky a dodání vybraného systému či produktu [30].

Obr. 6. Proces akvizice v rámci NATO upraveno z:[31].

- **Tvorba plánu, podle kterého bude akvizice vykonána**

Plán musí obsahovat odkaz na model životního cyklu NATO, časový harmonogram a **požadavky na požadovanou vojenskou schopnost** (produkt) pro výběr dodavatele. Je třeba také zhodnotit obchodní příležitosti, akviziční politiku zúčastněných stran, finanční prostředky, lidské zdroje, integraci a interoperabilitu v rámci organizace, logistiku, provozní prostředí, produktivitu, bezpečnost, konkurenci, cíle zúčastněných stran, odolnost a trvanlivost produktu, potenciální rizika pro pořízení i dodávku a další. Rozhodnutí, jakou vojenskou schopnost pořídit je nejdůležitějším krokem celého procesu nabytí dané schopnosti. Musí být brány v potaz změny obranné či bezpečnostní politiky (strategie), změny v bezpečnostním prostředí a růst nových hrozeb či modernizace a technologický pokrok [30].

- **Příprava žádosti o dodání produktu či služby**

V rámci tohoto kroku se na základě přesných kritérií určuje širší okruh potenciálních dodavatelů z hlediska dodání požadovaného produktu či služby. Typickými dokumenty jsou žádost o pořízení, vyjádření záměru, nabídka či směrnice [30].

- **Představení žádosti o dodávku produktů či služeb vybraným dodavatelům**

Vybraný okruh dodavatelů je obeznámen s podmínkami, časovým harmonogramem a požadavky na produkt či službu a je vypsáno výběrové řízení. Dodavatelé zhodnotí žádost nabyvatele a přednesou svůj návrh a podmínky pro zkompletování dohody [30].

- **Výběr dodavatele**

V rámci výběrového řízení se srovnávají a vyhodnocují návrhy jednotlivých dodavatelů na základě požadavků vytyčených v plánu. Tyto návrhy se poté dle vhodnosti seřadí a určí se preferovaný dodavatel. Dodavatelé jsou následně obeznámeni s rozhodnutím, zdali byli vybráni či nikoliv a také s odůvodněním tohoto rozhodnutí. V rámci výběru vojenské techniky je často požadována i ukázka použití v praxi [30].

- **Jednání o podmínkách dohody s dodavatelem**

Dohoda může být stvrzena podpisem písemné smlouvy či pouze na základě ústní dohody. Z hlediska akvizic v oblasti vyzbrojování je využití pouze ústní dohody takřka vyloučeno. V dohodě jsou přesně určeny požadavky na produkty či služby, časový harmonogram vývoje a dodání, způsob ověření, podmínky přijetí, postupy řešení výjimek, částka (jiná protihodnota) a také platební harmonogram. Obě strany jsou takto seznámeny s podmínkami provedení dohody. Vyjednávání je dokončeno, jakmile nabyvatel (zákazník) souhlasí s nabídkou smlouvy od dodavatele a všemi jejími podmínkami [30].

- **Vyhodnocení provedení dohody**

Kontroluje se, jestli obě strany plní své povinnosti dle dohody. Pravidelně se hodnotí předpokládané náklady, rizika, dopad nežádoucích výsledků na organizaci, kvalita produktu atd. Pokud je třeba, podmínky smlouvy mohou být pozměněny po souhlasu všech zúčastněných stran [30].

- **Potvrzení o dodání produktů či služeb v souladu s dohodou**

Dochází k finální kontrole dodržování povinností nabyvatele i dodavatele. Výjimky, které mohou nastat při provádění dohody či u samotného produktu (služby), jsou řešeny v souladu s postupy stanovenými v dohodě [30].

- **Provedení platby či poskytnutí jiné dohodnuté protihodnoty dodavateli za dodané produkty či služby**

V případě, že dodané produkty či služby uspokojivě splňují podmínky dohody, kompletuje nabyvatel dohodu provedením platby či poskytnutím jiné předem dohodnuté protihodnoty [30].

Dílčí závěr

Proces vyzbrojování jednotlivých zemí je v rámci NATO velmi komplikovaný a zúčastní se ho velký počet orgánů a organizací. Velký význam v celém procesu má **Program bezpečnostních investic NSIP**. Ten zajišťuje finanční podporu právě při pořizování vojenské techniky, výzbroje, ale i výstroje a dalších produktů či služeb v rámci programu NATO z rozpočtu, do kterého přispívají větší či menší měrou všechny členské země.

Životní cyklus všech programů NATO je řízen publikacemi ALP – 10, AAP – 20 a AAP – 48. Projekty v této oblasti vychází z mezinárodní normy ISO/IEC 15288:2008, která je pro účely organizace lehce upravena. Touto pozměněnou normou je dán životní cyklus programu do sedmi navazujících etap: před-koncepce, koncepce, vývoj, produkce, využívání, zabezpečení a vyřazení. Samotný program začíná požadavkem vojenských plánovačů na danou vojenskou schopnost a končí jejím dodáním, využíváním, provozem a likvidací (vyřazením). V rámci životního cyklu programu dochází k mnoha procesům, které jsou děleny do čtyř základních kategorií: smluvní procesy, projektové procesy, podnikové procesy organizace a technické procesy.

Jedny ze dvou smluvních procesů jsou **procesy akviziční**. Během nich dochází k definování akviziční strategie, určení podmínek pro výběr vhodného dodavatele, komunikaci s potenciálními dodavateli, vypsání výběrového řízení, výběru nejvhodnějšího dodavatele, odůvodnění tohoto rozhodnutí, stanovení smlouvy a požadavků, přijetí systému splňujícího předem dané podmínky a konečně poskytnutí finanční částky či jiné protihodnoty dodavateli.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 STRUKTURA OZBROJENÝCH SIL VYBRANÝCH STÁTŮ NATO

Z hlediska analýzy struktur ozbrojených sil je zajímavé srovnání České republiky a ostatních států. Z toho důvodu byly vybrány země, které jsou právě České republice blízké co do počtu obyvatel, vojenského personálu, ale i rozpočtů financí vydaných na obranu. Při výběru byla brána v potaz i geografická poloha států, a tak byly kromě České republiky (střední Evropa) vybrány země Bulharsko (východní Evropa), Norsko (severní Evropa), Belgie (západní Evropa) a Portugalsko, které lze řadit do Evropy jižní. Faktorem při tomto výběru byla i dostupnost údajů jednotlivých států.

4.1 Ozbrojené síly České republiky

Mezi ozbrojené síly České republiky se řadí samozřejmě Armáda České republiky a dále Vojenská kancelář prezidenta České republiky a také Hradní stráž. Cílem je, aby tyto ozbrojené síly tvořily kompaktní, vyváženou a zejména účinnou složku při zajišťování bezpečnosti státu, ale i při plnění mezinárodních smluvních závazků. Vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky je **prezident**, kterým je od roku 2013 **Miloš Zeman**. Jeho funkční období skončí v roce 2023, kdy už nebude moci být znovu zvolen. Řízení a kontrolu ozbrojených sil provádí prezident, poté náčelník Vojenské kanceláře prezidenta České republiky, vláda, Ministerstvo obrany České republiky a jím řízené subjekty. Mezi ty patří například Vojenská policie či Vojenské zpravodajství, které s ozbrojenými silami spolupracují, ovšem dle zákona 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky mezi ně přímo nepatří. Vojenským zástupcem země v NATO a EU je od roku 2017 **generálporučík František Malenínský**. [32].

Obr. 7. Struktura ozbrojených sil České republiky [33].

4.1.1 Vojenská kancelář prezidenta České republiky

V čele stojí náčelník **generálmajor Ing. Jan Kaše, MSc.** (od roku 2016). Toho do funkce jmenoval právě prezident republiky, který ho může také odvolat. Náčelník poté dále volí či odvolává velitele Hradní stráže. Vojenská kancelář jako celek plní úkoly související s výkonem pravomocí prezidenta v oblasti ozbrojených sil a řízením činností Hradní stráže. Zabezpečuje také úkony při jmenování generálů, rektorů a profesorů vysokých vojenských škol prezidentem a udělování státních vyznamenání či amnestií příslušníků ozbrojených sil. Činnost kanceláře podléhá nařízením prezidenta, Ústavě České republiky a zákonům státu. Dále Organizačnímu řádu Vojenské kanceláře, který schvaluje prezident a nařízením či rozkazům ministryně obrany, kterou je od prosince 2017 Karla Šlechtová. Ta je ovšem ministryní dočasné vlády bez důvěry a je tedy pravděpodobné, že ve své funkci nezůstane [32], [34].

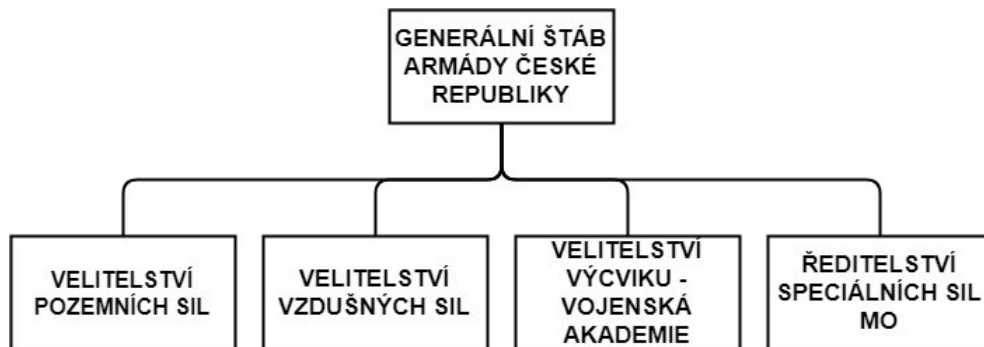
4.1.2 Hradní stráž

Tento útvar je přímo podřízen náčelníkovi Vojenské kanceláře prezidenta České republiky. Při výběru potenciálních kandidátů z řad armády je dbán důraz na specifická kritéria. Mezi činností stráže patří vnější ochrana a obrana Pražského hradu a různých dočasných sídel prezidenta a jeho návštěv. Další činností je organizace vojenských poct při návštěvách zástupců dalších států. K jinému účelu může být stráž použita pouze se souhlasem prezidenta. V čele Hradní stráže je od března 2017 **plukovník Ing. Jiří Kývala** [32], [35].

4.1.3 Armáda České republiky

Jedná se o hlavní prvek obrany České republiky. Armáda České republiky je připravována, aby byla sama či ve spolupráci se spojeneckými silami schopna efektivně řešit hrozby vojenského i nevojenského charakteru (krizové situace). Účastní se také mírových operací vedených mezinárodními organizacemi, například právě NATO. Česká republika disponuje plně profesionální armádou od 1. 1. 2005. Česká armáda má přibližně 24 000 vojáků z povolání a necelých 2 500 členů aktivních záloh, ti jsou rozděleni do čtrnácti pěších rot krajských vojenských velitelství či jednotlivých útvarů armády, jejichž schopnosti posilují. V rámci struktury je armáda dělena na čtyři sektory: Velitelství pozemních sil, Velitelství vzdušných sil, Velitelství výcviku – Vojenská akademie

a Ředitelství speciálních sil MO ČR. Všechny tyto sektory poté spadají pod Generální štáb Armády České republiky [32].

Obr. 8. Struktura Armády České republiky [33].

4.1.3.1 Generální štáb Armády České republiky

Jedná se o orgán, který má na starost přímé velení vojskům České republiky a jejich řízení. Dalším úkolem je zajištění interoperability a spolupráce v rámci NATO a dalších mezinárodních organizací. Od roku 2004 je generální štáb integrován do struktur ministerstva obrany a v jeho čele je náčelník **armádní generál Ing. Josef Bečvář**. Tomu ovšem na konci června tohoto roku (2018) končí služební poměr a ve funkci jej nahradí **generálporučík Aleš Opata**. Náčelníka generálního štábu volí a odvolává prezident (na návrh vlády, po projednání v poslanecké sněmovně) a je podřízen ministryni obrany [36], [37].

4.1.3.2 Velitelství pozemních sil

Úkolem pozemních sil je především obranná a útočná bojová činnost, dále ochrana důležitých objektů či prostorů na území České republiky, ochrana obyvatelstva a udržování klidu a pořádku při vykonávání zahraničních mírových operací, posilování ochrany hranice země a v neposlední řadě i výpomoc IZS (integrováný záchranný systém) jako prevence či odpověď na vzniklé krizové situace. Vojáci se takto přičinili při ochraně osob a majetku již v pěti případech, u všech se jednalo o povodně. V čele pozemních sil stojí velitel **generálmajor Ing. Štefan Kaleta** (od roku 2016) [38].

Struktura pozemních sil Armády České republiky

1. Bojové síly

- 4. brigáda rychlého nasazení Žatec
  - 41. mechanizovaný prapor Žatec
  - 42. mechanizovaný prapor Tábor
  - 43. výsadkový prapor Chrudim
  - 44. lehký motorizovaný prapor Jindřichův Hradec
- 7. mechanizovaná brigáda Hranice
  - 71. mechanizovaný prapor Hranice
  - 72. mechanizovaný prapor Přáslavice
  - 73. tankový prapor Přáslavice
  - 74. lehký motorizovaný prapor Bučovice

2. Síly bojové podpory

- 13. dělostřelecký plus Jince
  - 131. dělostřelecký oddíl Jince
  - 132. dělostřelecký oddíl Jince
- 15. ženijní pluk Bechyně
  - 151. ženijní prapor Bechyně
  - 153. ženijní prapor Olomouc
- 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany Liberec
  - 311. prapor radiační, chemické a biologické ochrany
  - 312. prapor radiační, chemické a biologické ochrany
  - 314. centrum výstrahy zbraní hromadného ničení
- 53. pluk průzkumu a elektronického boje Heliodora Píky Opava
  - 532. prapor elektronického boje Opava
  - 102. průzkumný prapor Prostějov
- 103. centrum CIMIC/PSYOPS Olomouc (Centrum civilně vojenské spolupráce a psychologických operací)

3. Síly bojového zabezpečení

- 14. pluk logistické podpory Pardubice
  - 141. zásobovací prapor Pardubice
  - 142. prapor oprav Klatovy
  - 143. zásobovací prapor Lipník nad Bečvou [38]

4.1.3.3 Velitelství vzdušných sil

Úkolem vzdušných sil je zabezpečit obranu vzdušného prostoru České republiky. Jsou také součástí integrovaného systému protivzdušné a protiraketové obrany NATO. V době míru vypomáhají při pátracích operacích, slouží jako letecká záchranná služba, pomáhají IZS při krizových situacích a jsou využívány i při přepravě vládních a ústavních činitelů republiky. V době válečného konfliktu je jejich úkolem podpora pozemních sil, získání vzdušné nadvlády nad nepřítelem, přeprava, zásobování či průzkum. Velitelem je **generálmajor Ing. Jaromír Šebesta** (od roku 2016) [39].

Struktura vzdušných sil Armády České republiky

1. Bojové síly

- 21. základna taktického letectva Čáslav
- 22. základna vrtulníkového letectva Sedlec, Vícenice u Náměště nad Oslavou

2. Síly bojové podpory

- 24. základna dopravního letectva Praha - Kbely
- 25. protiletadlový raketový pluk Strakonice
- 26. pluk velení, řízení a průzkumu Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

3. Síly bojového zabezpečení

- Správa letiště Pardubice [39]

4.1.3.4 Velitelství výcviku – vojenská akademie

Toto velitelství se nachází ve Vyškově a v čele je **brigádní generál Ing. Josef Kopecký MSc.** (od roku 2015). Jedná se o vzdělávací zařízení ministerstva obrany, které je přímo podřízené náčelníkovi generálního štábu. Úkolem velitelství je rozvoj českého

vojenského doktrinního systému, organizace vzdělání a výcviku vojáků z povolání i aktivních záloh armády. Provádí také kurzy českých i spojeneckých vojáků a civilních pracovníků před jejich nasazením v zahraničních misích a operacích. Velitelství výcviku je také zodpovědné za modernizaci, vybavení a správu veškerých výcvikových zařízení české armády [40].

4.1.3.5 Ředitelství speciálních sil Ministerstva obrany České republiky

Speciální síly byly dlouhodobě zařazeny do organizační struktury Vojenského zpravodajství a až od roku 2015 jsou vyčleněny jako samostatná složka Armády České republiky. Ředitelství zajišťuje velení a řízení těchto sil v oblasti speciálního průzkumu, ofenzivních bojových činností či podpory. Ředitelem speciálních sil je od roku 2017 **brigádní generál Ing. Pavel Kolář**. Speciální síly České republiky mají své zástupce i ve štábu speciálních operací NATO [41].

Struktura Ředitelství speciálních sil

- 601. skupina speciálních sil
- Centrum podpory speciálních sil
- Letecký odřad speciálních operací [41]

4.2 Ozbrojené síly Bulharské republiky

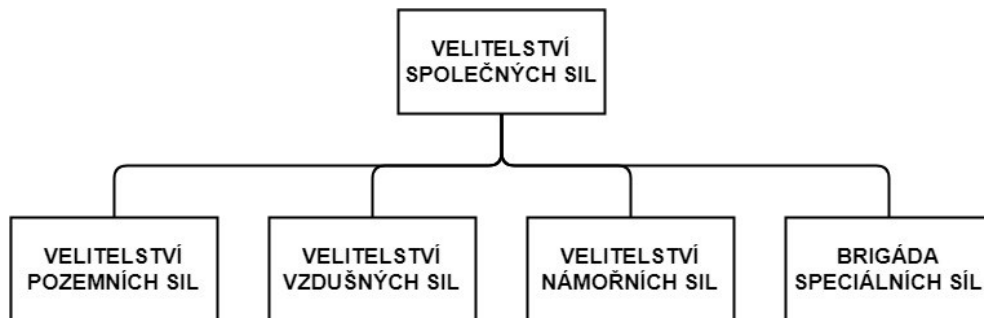
Ozbrojené síly Bulharska se dělí na dvě hlavní struktury: Armádu Bulharské republiky a Ministerstvo obrany Bulharské republiky. Mezi těmi je zajištěna neustálá spolupráce a komunikace. Vrchním velitelem ozbrojených sil je **prezident Rumen Radev** (od ledna 2017) a dále je spravují národní shromáždění (parlament), rada ministrů, ministr obrany a náčelník obrany. Vojenským zastupitelem Bulharska v NATO a EU je **viceadmirál Georgi Fidanov** (od roku 2015) [42].

Obr. 9. Struktura ozbrojených sil Bulharské republiky [42].

4.2.1 Armáda Bulharské republiky

Bulharská armáda je rozdělena na čtyři sektory, které jsou podřízeny Velitelství společných sil. Jedná se o Velitelství pozemních sil, Velitelství vzdušných sil, Velitelství námořních sil a od roku 2017 je v této struktuře začleněna i Brigáda speciálních sil (do té doby spadala pod pozemní síly). V čele celé armády stojí **náčelník obrany viceadmirál Emil Evtimov**, který byl do funkce zvolen také v roce 2017 [43].

Obr. 10. Struktura Armády Bulharské republiky [42].

4.2.1.1 Velitelství společných sil

Toto velitelství je přímo podřízeno náčelníkovi obrany. Jeho účelem je kontrola podřízených vojenských subjektů armády, jejich vedení a řízení v rámci všech misí a operací. Velitelství má na starost také plánování těchto operací a jejich následnou analýzu a vyhodnocení. V neposlední řadě se tento orgán stará i o začlenění jednotek bulharské armády do společných sil NATO a Evropské unie. A to v rámci operací, ale i výcviku, zpravodajských služeb, logistiky, či informační a komunikační podpory. V čele velitelství je od roku 2015 velitel **generálporučík Lyubcho Spasov Todorov** a sídlo je v hlavním městě Sofii [44].

Struktura společných sil Armády Bulharské republiky

- Logistická brigáda
- Mobilní komunikace a informační systém
- Národní vojenský tréninkový komplex „Charalitsa“
- Ústředí pro kontrolu pohybu
- Centrum podpory dokumentace
- Terénní výcviková oblast „Novo Selo“
- Bojové jednotky podpory služeb
- Operační archiv bulharských ozbrojených sil

- Centrum pro varování a hlášení zbraní hromadného ničení (CBRN)
- Vojenské velitelské středisko
- Centrum pro zpravodajské a fúzní operace
- Modul podpory hostitelského národu [42]

4.2.1.2 *Velitelství pozemních sil*

Úkolem pozemních sil je obrana území státu, ale také připravenost účastnit se kolektivní obrany na území jiné země či společných operací proti terorismu. Dalším cílem je zajištění podpory mezinárodního míru a bezpečnosti pomocí rozvoje vojenských schopností a plnění závazků vůči mezinárodním organizacím NATO, OSN a EU. Pozemní síly také pomáhají podpořit státní a místní autority v případě krizových situací. V čele pozemních sil stojí od roku 2017 velitel **generálmajor Dimitrov Popov** [45].

Struktura pozemních sil Armády Bulharské republiky

- 2 Mechanizované brigády
- Velitelství brigád
- Inženýrský pluk
- Logistický pluk
- Dělostřelecký pluk
- Zpravodajský prapor
- Základna pro údržbu zařízení
- Tréninkové centrum specialistů
- Prapor podpory služeb
- Alpský prapor
- Prapor obrany proti zbraním hromadného ničení
- Centrum podpory dokumentace
- Základní výcvikové středisko
- Terénní výcviková oblast „Koren“
- Reprezentativní dechová hudba
- Sklad zařízení a výcviková základna aktivních záloh [42]

4.2.1.3 *Velitelství vzdušných sil*

V rámci národní bezpečnostní strategie zajišťují vzdušné síly obranu, udržování míru a pořádku a také humanitární, záchranné, integrační a sociální činnosti. Hlavním posláním je zaručit vzdušnou suverenitu a bezpečnost země a společně s dalšími silami

zajišťovat její územní celistvost. V rámci kolektivní obrany a operací mezinárodních organizací provádí akce i na území jiných zemí a přispívá na zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti či boji proti terorismu a další kriminální činnosti. Reaguje také na vzniklé krizové situace, provádí průzkum a ochranu vzdušného a námořního prostoru či strategických míst. Od roku 2016 je v čele velitel **generálmajor Tsanko Ivanov Stoykov** [46].

Struktura vzdušných sil Armády Bulharské republiky

- Letecká základna „Graf Ignatievo“
- Letecká základna „Krumovo“
- Předběžná operační základna
- Základna letecké obrany
- Velitelství kontroly a dohledu
- Tréninková základna vzdušných sil „Georgi Benkovski“
- Centrum podpory dokumentace
- Základna speciální výzbroje
- Centrum výcviku a terénní přípravy [42]

4.2.1.4 Velitelství námořních sil

Námořnictvo ochraňuje suverenitu a území Bulharské republiky ve svých námořních prostorech. Funkčně je rozděleno na úderné síly a síly s územní působností. **Úderné síly** jsou vyčleněny pro plnění misí NATO a reakci na vzniklé krizové situace vojenského i nevojenského charakteru. Tyto síly jsou plně vyzbrojené. **Síly s územní působností** mají na starost ochranu územní celistvosti a námořní svrchovanosti Bulharska. Velitelem námořních sil je **kontradmirál Mitko Alexandrov Petev** (od 2015) [47].

Struktura námořních sil Armády Bulharské republiky

- Flotila bojových a pomocných plavidel
  - Námořní základna Varna
  - Námořní stanice Burgas
  - Lodní divize
- Námořní vrtulníková základna „Chaika“
- Pobřežní informační oddělení
- Pobřežní komunikační a informační podpůrný systém

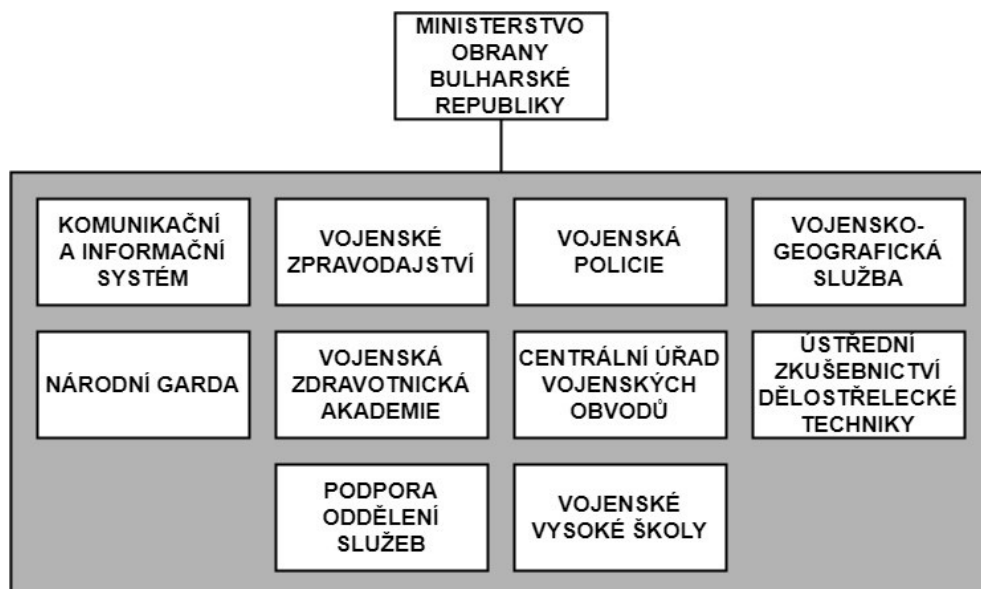
- Námořní operační centrum
- Hydrografická služba
- Námořní raketový a dělostřelecký prapor
- Bojové jednotky podpory služeb [42]

4.2.1.5 Brigáda speciálních sil

Tyto síly jsou od roku 2017 vyčleněny jako nezávislá bojová jednotka bulharské armády, přičemž až do té doby patřily organizačně mezi pozemní síly. Vyčleněny byly proto, aby mohly být efektivně využívány v boji proti terorismu a nelegální imigraci. Brigáda speciálních sil bývá také označována jako 68. brigáda. Velitelem je od roku 2015 **brigádní generál Yavor Mateev**, který je přímým podřízeným náčelníka obrany [48].

68. brigáda zahrnuje speciálně vyškolené, vycvičené, organizované a vybavené jednotky, které používají jiné metody a postupy než konvenční ozbrojené síly. Ty jsou využívány při provádění zvláštních operací za účelem dosažení strategických a operačních cílů, dále při reakci na asymetrické a hybridní hrozby a zajištění národní bezpečnosti a obrany. Brigáda speciálních sil je také plně zapojena do aktivit NATO a systému kolektivní obrany EU [49].

4.2.2 Ministerstvo obrany Bulharské republiky

Obr. 11. Podřízené subjekty ministerstva obrany [42].

Ministerstvo obrany provádí civilní kontrolu nad ozbrojenými silami a jeho speciální pravomoci vychází z hodnot demokratické společnosti a jsou stanoveny zákonnými předpisy státu. Tyto předpisy v oblasti obrany a národní bezpečnosti stanovuje národní shromáždění. V čele ministerstva je od roku 2017 **ministr obrany Krasimir Karakachanov**. Organizační struktura ministerstva je v souladu s prioritami státní politiky a také s ohledem na členství země v NATO a Evropské unii. V této struktuře existuje 10 subjektů přímo podřízených ministrovi obrany [50].

Komunikační a informační systém

Tento orgán zajišťuje bezpečnou komunikaci a informační podporu pro systém velení a řízení ozbrojených sil Bulharské republiky při plnění misí a úkolů. Jedná se o hlavního poskytovatele komunikačních a informačních služeb pro všechny bulharské ozbrojené síly a pro velitelství společných sil. Úkolem této složky je také bezpečnost informací a kybernetická bezpečnost [49].

Vojenské zpravodajství

Úkolem vojenského zpravodajství je včasná detekce a varování vůči bezpečnostním rizikům a hrozbám Bulharské republiky. Poskytuje také důležité strategické informace státu, vojenskému vedení, spojencům, NATO, Evropské unii a partnerským zemím. Vojenské zpravodajství vytváří a rozvíjí schopnosti v oblasti informační podpory a poskytuje včasné a zejména spolehlivé informace, které pomáhají při následných politických a strategických rozhodnutích v oblasti bezpečnosti a obrany státu. V čele zpravodajství stojí od roku 2016 **brigádní generál Svetoslav Daskalov** [43], [49].

Vojenská policie

Tento orgán má na starost podporu, ochranu a rozvoj ozbrojených sil v rozsahu vymezeném zákonem o vojenské policii. Mezi další úkoly patří ochrana strategických zařízení či objektů ministerstva obrany, bulharské armády a subjektů přímo podřízených ministrovi obrany. Vojenská policie také zajišťuje bezpečnost zahraničních vojenských jednotek během cvičení na území Bulharska a další úkoly. Ředitelem vojenské policie je **brigádní generál Borislav Sertov** (od roku 2013) [49], [51].

Vojensko-geografická služba

Vojensko-geografická služba poskytuje geografické informace (mapy, analýzy terénu, podrobné informace o konkrétní lokalitě, atd.) ozbrojeným silám, státním

agenturám a organizacím Bulharské republiky. Plní také úkony pro údržbu, zajištění a ochranu integrity těchto geografických dat. Ve vojensko-grafické službě jsou odborníci na geodézii, kartografii, fotometrii či polygrafii. Tuto službu vede **plukovník Ruměn Dimitrov** [49].

Národní garda

Národní garda zajišťuje specifické úkoly jako: organizování a provádění státních ceremonií, reprezentativní aktivity prezidenta Bulharské republiky, předsedy národního shromáždění, předsedy vlády, ministra obrany a náčelníka obrany, či bezpečnostní dohled při konání akcí mezinárodního významu konaných ministerstvy. V čele je od roku 2016 **brigádní generál Ilko Yordanov** [49], [52].

Vojenská zdravotnická akademie

Jedná se o velice moderní centrum, kde probíhá lékařské ošetření, diagnostika i vzdělávání. Posláním je zachovat či obnovit zdraví příslušníků bulharských ozbrojených sil a pomoc národní zdravotní péči. Cílem je také výcvik lékařských odborníků pro potřeby ozbrojených sil. V následujících letech by měla být vybudována také vysoká škola a akademie pro další výcvik těchto odborníků [49].

Centrální úřad vojenských obvodů

Úkolem tohoto úřadu je doplňovat a rozšiřovat vojenské schopnosti personálem, výzbrojí, jednotkami aktivní zálohy a také zajišťovat trénink a připravenost bulharských občanů pomocí kurzů zaměřených na základní či pokročilý vojenský výcvik. Úřad také pomáhá vysloužilým či zraněným příslušníkům ozbrojených sil s adaptací a návratem do „běžného života“ [49].

Ústřední zkušebnictví dělostřelecké techniky

Ústřední zkušebnictví dělostřelecké techniky rozvíjí schopnosti dělostřeleckých jednotek bulharské armády. Za tímto účelem provádí měření, analýzy, hodnocení a zkoušky výzbroje i munice. Například právě munice prochází laboratorními testy, jejichž účelem je odstranit i ty nejmenší nedokonalosti, které by mohly mít negativní efekt na přesnost střelby. Výsledkem jsou vydané závěry, hodnocení a certifikáty kvality pro hodnocené položky z hlediska technického stavu [49].

Podpora oddělení služeb

Účelem tohoto orgánu je plnění závazků ministerstva obrany souvisejících s účastí Bulharska v krizovém managementu NATO Centrum pro krizové řízení a reakci na katastrofy a integrovaném vojenském systému NATO. Podpora oddělení služeb také dodává a distribuuje kryptografické prostředky a materiály NATO pro Bulharskou republiku. Dále spravuje systém pro zpracování utajovaných informací a řídí skladování nosičů obsahujících tyto informace a jejich mazání či likvidaci. Provádí také školení členů ozbrojených sil v oblasti ochrany informací. Dalším úkolem je plánování a vykonávání potřeb ministerstva obrany, ty zahrnují přepravu, stravování, hygienu, požární ochranu a má také na starost správu budov ministerstva obrany [49].

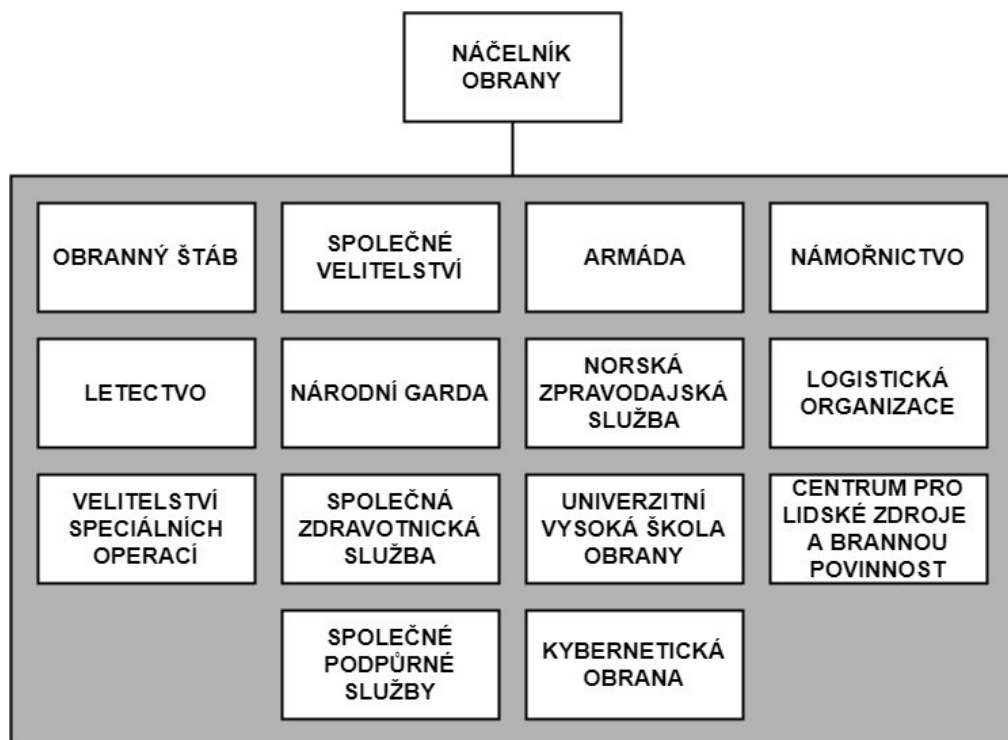
Vojenské vysoké školy

Jedná se o Národní akademii obrany G. S. Rakovksiho, Národní vojenskou univerzitu Vasila Levskiho a Námořní akademii Nikoly Vaptsarova. Cílem je výcvik vojenských specialistů v různých oblastech ozbrojených sil, bezpečnosti a obrany země a také vědecký výzkum. Do budoucna je plánováno zajistit komplexní vysokoškolské vzdělání i v oblasti vzdušných sil [49].

4.3 Ozbrojené síly Norska

Norské ozbrojené síly jsou po restrukturalizaci v roce 2016 rozděleny do čtrnácti různých oddělení (původně 21), přičemž do roku 2024 by měly projít dalšími organizačními změnami. Nejdůležitější složkami ozbrojených sil jsou Armáda, Námořnictvo, Letectvo a Národní stráž. Nejvyšším vojenským velitelem je **náčelník obrany admirál Haakon Bruun-Hanssen** (od roku 2013), který je zároveň i nejvyšším vojenským poradcem **ministra obrany**, kterým je od roku 2017 **Frank Bakke-Jensen**. Vrchním velitelem ozbrojených sil je na základě ústavy **král Harald V.** (již od roku 1991) [53], [54].

Tuto pravomoc ovšem v praxi vykonává zejména vláda, zatímco politická kontrola ozbrojených sil je založena na spolupráci a rozdělení moci mezi vládu a parlament. Ústavní a politickou odpovědnost za ozbrojené síly má ministerstvo obrany v čele s ministrem obrany. Všechna rozhodnutí, která nejsou stanovena radou, vykonává právě ministr nebo úředníci jednotlivých oddělení jménem ministra. V mezinárodních organizacích NATO a EU zastupuje ve vojenské oblasti zemi od roku 2016 **viceadmirál Ketil Olsen** [54].

Obr. 12. Struktura norských ozbrojených sil [55].

4.3.1 Obranný štáb

Úkolem obranného štábu je plánování, řízení, sledování činnosti a rozvoj ozbrojených sil Norska. V čele stojí náčelník, kterým je od roku 2014 **generálporučík Erik Gustavson** a sídlo je v hlavním městě Oslu. Obranný štáb má výkonnou pravomoc jménem ministra obrany řídit norské ozbrojené síly. Dále také určuje priority, řídí zdroje a poskytuje podpůrné služby. Obranný štáb má pět různých divizí, dle jejich odbornosti, a sekretariát [56].

Struktura Obranného štábu norských ozbrojených sil

- Plánovací divize
- Řídící divize
- Operační divize
- Personální divize
- Finanční divize [56]

4.3.2 Norské společné velitelství

Společné velitelství je hlavním orgánem operací norských ozbrojených sil. Plánuje, vede a řídí operace ozbrojených sil v dobách míru, krize i války. Má kontrolu a moc nad veškerou vojenskou činností v Norsku i zahraničí. Sídlo velitelství leží v horách poblíž města Bodø na severu země. Odtud dohlíží na území Norska i na námořní území a sbírá data, která následně poskytuje ostatním oddělením ozbrojených sil a NATO [57].

Velitelství má za úkol také zajistit suverenitu Norska a být připraveno řešit jakékoliv vzniklé krizové situace. Plánuje a řídí také veškerá vojenská cvičení norských ozbrojených sil. V čele velitelství je **generálporučík Rune Jakobsen** (od roku 2015), který je nejdůležitějším poradcem v oblasti vojenských operací a činnosti pro náčelníka obrany [57].

4.3.3 Armáda

Jedná se o největší a velmi důležitou složku norských ozbrojených sil s působností na území Norska i zahraničí. Na vnitrostátní úrovni provádí vzdělávání a výcvik jednotek a personálu, zatímco v rámci zahraničních operací vykonává pravidelné bojové úkony jako strážní a bezpečnostní služby, dohled, výcvik a další podpůrné funkce. Pojem armáda bývá většinou použit pro označení všech vojenských složek, ovšem Norsko tímto termínem značí pouze pozemní síly. Od roku 2015 je v čele armády **generálmajor Odin Johannessen**. Ten, spolu se svým armádním štábem, sídlí ve městě Bardufoss na severu země a je zodpovědný za produkci pozemních sil [58].

Struktura armády Norska

- Severní brigáda
  - Nezávislá mechanizovaná brigáda s brigádním velením a administrativním štábem - Barduffos
  - 2 mechanizované bojové prapory – obrněný prapor a elitní tankový prapor Telemark – Setermoen a Rena
  - Lehký obrněný bojový prapor - Skjold
  - Dělostřelecký prapor - Setermoen
  - Inženýrský prapor - Skjold

- Zpravodajský prapor - Setermoen
- Komunikační prapor - Barduffos
- Prapor bojových služeb a podpory - Barduffos
- Zdravotnický prapor - Setermoen
- Rota vojenské policie- Barduffos
- Stráž Jeho Veličenstva Krále - Oslo
- Pohraniční stráž – Finnmark (Norsko-ruská hranice)
- Vzdělávací a výcviková střediska
  - Norská armádní zbrojní škola – Østerdalen, Terningmoen a Rena
  - Norská vojenská akademie – kemp Linderud – Oslo
  - Norská armádní důstojnická škola – kemp Rena
  - Taktické výcvikové středisko norské armády – kemp Rena
  - Norské obranné logistické výcvikové středisko – Sessvollmoen
  - Škola norských ozbrojených sil pro vedení zimní války – Terningmoen [58], [59]

4.3.4 Letectvo

Královské norské letectvo poskytuje jednotky a personál v rámci vzdušných operací na území Norska i v zahraničí. Zajišťuje také neustálou připravenost svých sil na letecký dohled, výkon autority, zachování a obranu národní suverenity a průzkumné a záchranné operace. V čele letectva stojí **generálmajor Tonje Skinnarland** (od roku 2017) a spolu se svým leteckým štábem operuje z města Rygge [60].

Struktura Královského norského letectva

- Hlavní letecká stanice – Ørland
- Letecké stanice – Andøya, Barduffos, Gardermoen, Rygge
- Letecká základna – Bodø
- Skupina leteckých stanic - Sola a Banak

- Letiště pátrací a záchranné služby - Banak, Bodø, Rygge, Sola, Ørland a civilní letiště Florø
- Centrum pro kontrolu a hlášení vzdušné obrany – Sørreisa
- Inspektorát operací vzdušných sil – Rygge
- Vzdělávací a výcviková střediska
  - Inspektorát pro výcvik vzdušných sil – Rygge
  - Akademie vzdušných sil – Trondheim
  - Letecká škola vzdušných sil – Bardufoss
  - Vzdělávací centrum vzdušných sil – Kjevik
  - Základní vzdělávací zařízení pro námořnictvo i letectvo KNM Harald Haarfagre – Madla (Stavanger) [59], [60]

Poznámka: KNM označuje Královské norské námořnictvo

4.3.5 Námořnictvo

Námořnictvo bylo vždy zásadní pro Norsko i jeho ozbrojené síly. Úkolem je produkce námořních sil a jejich nasazení v rámci operací v národních i mezinárodních vodách. Provádí také vzdělávání a výcvik jednotek, údržbu námořní techniky, logistické a podpůrné činnosti. I námořnictvo má svůj vlastní štáb (v Bergenu), který dopomáhá **kontradmíralovi Nilsu Andreasi Stensønesovi** (od roku 2017) [61].

Struktura Královského norského námořnictva

- Flotila – kotvení v námořní základně Bergen
- Pobřežní stráž – Sortland
- Námořní školy
  - Námořní akademie - Bergen
  - Námořní náborové depo HNoMS Harald Haarfagre – Madla (Stavanger)
  - Hlavní námořní výcvikové centrum HNoMS Tordenskjold – Bergen
  - Základní vzdělávací zařízení pro námořnictvo i letectvo KNM Harald Haarfagre – Madla (Stavanger)

- Námořní základny
  - Námořní základna - Haakonsværn Orlogsstasjon (Bergen)
  - Námořní základna – Ramsund [59], [61]

Poznámka: HNoMS značí Lod' jeho norského Veličenstva – lodi Harald Haarfagre a Tordenskjold byly po II. světové válce vyřazeny z flotily a nyní jsou využívány v rámci výcviku

4.3.6 Národní garda

Národní garda disponuje až 45 000 jednotkami rozmístěnými po celé zemi, které slouží jako síly rychlé mobilizace ozbrojených sil. Základními úkoly je zajišťovat územní celistvost země, ochraňovat důležité prvky infrastruktury, podporovat národní krizový management, posilovat schopnosti vojenských jednotek a poskytovat podporu veřejnosti. Národní garda je rozčleněna do 4 regionů, 11 okresů a 244 oblastí pokrývajících celé Norsko. Navrch má také 15 jednotek rychlého nasazení, které tvoří speciálně vybraný a vycvičený personál. Ten je v případě potřeby schopný kdekoliv okamžitě zasáhnout. Národní garda také tvoří důležité spojení mezi veřejností a ozbrojenými silami Norska. Velitelem je **generálmajor Eirik Kristoffersen** (od roku 2017), který má k dispozici svůj štáb a sídlí ve městě Terningmoen [62].

Struktura norské Národní gardy

- 11 okresních štábů – Værnes, Bjerkvik, Porsangmoen, Drevjamoen, Terningmoen, Heistadmoen, Lutvann, Rygge, Vatneleiren, Bergenhus, Setnesmoen
- Námořní velitelství Národní gardy – Haakonsværn
- 11 jednotek rychlého nasazení – viz okresní štáby
- 4 námořní jednotky rychlého nasazení
- 220 pozemních oblastí Národní gardy
- 17 námořních oblastí Národní gardy
- 7 leteckých oblastí Národní gardy
- Vzdělávací a výcviková střediska
  - Výcvikové středisko Národní gardy – Dombås

- Důstojnická škola Národní gardy – Porsangmoen [59], [62]

4.3.7 Norská zpravodajská služba

Tato složka ozbrojených sil je odpovědná za shromažďování informací mimo území Norska. Shromažďuje, zpracovává a analyzuje informace týkající se norských zájmů ve vztahu k ostatním státům, organizacím či jednotlivcům. Cílem je poskytovat relevantní podklady politickým a vojenským orgánům Norska pro tvorbu rozhodnutí v otázkách bezpečnosti, obrany a zahraniční politiky. Ředitelem je od roku 2016 **generálporučík Morten Haga Lunde** [55].

4.3.8 Logistická organizace

Logistická organizace (Oslo) odpovídá za údržbu a rozvoj vojenského materiálu, výstroje, výzbroje a techniky ozbrojených sil. Zajišťuje, aby zmíněné vybavení bylo funkční a připraveno k použití. Provádí také jeho modernizaci a dodávky. Takto poskytuje ozbrojeným silám vše od vojenského oblečení a uniforem až po nejmodernější zbraňové systémy. Pro tuto organizaci pracují také nejlepší technici ze země, kteří se podílejí na vývoji modernějších a kvalitnějších komponentů vojenského vybavení. Při restrukturalizaci ozbrojených sil v roce 2016 bylo několik divizí logistické organizace převedeno do nové agentury (Norská agentura pro obranné materiály). Ta je přímo podřízena ministru obrany a odpovídá za investice do vojenského materiálu a jeho akvizice [55].

4.3.9 Velitelství speciálních operací

Úkolem velitelství speciálních operací je řízení dvou speciálních jednotek norských ozbrojených sil: Norské komando pro speciální operace a Norské komando pro námořní speciální operace. **Norské komando pro speciální operace** (Rena) vybírá, vzdělává a cvičí výsadkáře a operátory pro speciální operace a také důstojníky pro norské ozbrojené síly. Toto komando je neustále připraveno účastnit se národních i mezinárodních speciálních operací a zasáhnout proti terorismu. **Norské komando pro námořní speciální operace** (Bergen) je námořní speciální jednotkou ozbrojených sil a účastní se moderních vojenských operací. Řeší úkoly, které vyžadují důkladné plánování, rychlou reakci, vysokou přesnost a schopnost jednat samostatně. Komando působí na území Norska i v zahraničí. V čele Velitelství speciálních operací je **generálmajor Torgeir Gråtrud** [55].

4.3.10 Společná zdravotnická služba

Společná zdravotnická služba odpovídá za veškeré zdravotnické záležitosti v norských ozbrojených silách a představuje také nejdůležitější prvek ozbrojených sil z hlediska rozvoje a zajištění prvotřídních zdravotnických služeb v době míru, krize i války na vnitrostátní i mezinárodní úrovni. Přispívá k rozvoji a zdokonalování zdravotnických služeb v norských ozbrojených silách. Zajišťuje také jejich rozvoj z hlediska organizace, materiálu, personálu a postupů v rámci Norska i NATO. V neposlední řadě provádí i výzkum v oblastech traumatologie, leteckého zdravotnictví, námořního zdravotnictví a psychiatrie související s katastrofami. Centrum společné zdravotnické služby se nachází ve městě Sessvollmoen nedaleko Osla [55].

4.3.11 Univerzitní vysoká škola obrany

Norská univerzitní vysoká škola obrany má na starost akreditovaný profesionální výcvik norských ozbrojených sil a nabízí kurzy na nejvyšší vojenské a akademické úrovni. Zahrnuje informační a velitelské kurzy klíčového personálu vojenského i civilního sektoru, stejně tak kurzy vyšší úrovně pro důstojníky ve formě magisterských studijních programů Norské vysoké školy obrany pro velitelství a personál. Norská univerzitní vysoká škola obrany navíc poskytuje vzdělání i civilním zaměstnancům a příslušníkům státní služby. Hlavní sídlo školy se nachází v pevnosti Akershus v Oslu [55].

Katedry Norské univerzitní vysoké školy

- Norská vojenská akademie Krigsskolen – Oslo
- Královská norská námořní akademie RNONA – Laksevåg (Bergen)
- Královská norská letecká akademie RNOAFA – Trondheim
- Norská univerzitní vysoká škola inženýrství a telematiky – Lillehammer
- Norská vysoká škola národní obrany Sjefskurset – pevnost Akershus (Oslo)
- Norská vysoká škola obrany pro velitelství a personál NDCSC – Lillehammer
- Norský institut obranných studií IFS – Oslo [55]

4.3.12 Centrum pro lidské zdroje a brannou povinnost

Jedná se o personální centrum norských ozbrojených sil, které má na starost výběr, školení a počáteční rozčlenění personálu. Dále řídí odvod v rámci branné povinnosti, jelikož Norsko je jednou z šesti zemí NATO, kde je povinná vojenská služba (dalšími jsou Dánsko, Estonsko, Litva, Řecko a Turecko, o znovuzavedení uvažují Francie a Chorvatsko a v poslední době se podobné spekulace objevují i v souvislosti s Německem). V rámci restrukturalizace v roce 2016 byla pod toto centrum zařazena i Mzdová a platební kancelář, která se stará o vyplácení veškerých mezd a plateb v rámci norských ozbrojených sil a o vypracování mzdového účetnictví [55], [63].

4.3.13 Společné podpůrné služby

Tento orgán byl založen v roce 2016 a má svůj vlastní štáb a 12 divizí. Šest z nich tvořilo nezávislé oddělení ozbrojených sil a bylo mezi podpůrné služby přearoženo v rámci restrukturalizace. Zbylé z nich byly různými sekcemi ostatních oddělení ozbrojených sil [55].

Divize Společných podpůrných služeb

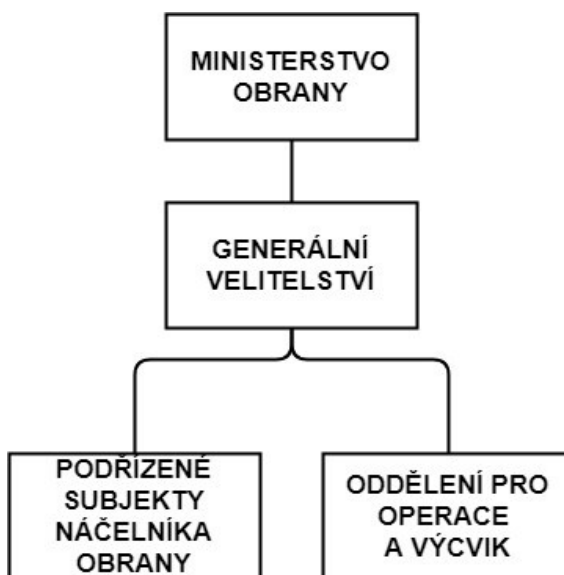
- Mediální centrum norských ozbrojených sil
- Divize v rámci vojenské kultury a tradic
  - Řízení posádky Oslo
  - Regulační jednotka
  - Muzea obrany
  - Vojenská hudba a kapely
  - Velitelské kabinety ozbrojených sil + Centrum veteránů Bæreia
- Bezpečnostní oddělení norských ozbrojených sil
- Fórum obrany
- Sbor norských vojenských kaplanů
- Úřad účetnictví norských ozbrojených sil
- Divize pro záležitosti norských veteránů
- Správa Společného integrovaného systému řízení norských ozbrojených sil [55]

4.3.14 Kybernetická obrana

Posledním oddělením norských ozbrojených sil je Kybernetická ochrana. Ta má na starost řízení, zabezpečení a ochranu počítačových systémů, sítí a špičkových technologií před potenciálními kybernetickými útoky. Dalšími úlohami jsou poskytování ostatním vojenským oddělením senzorová a radarová data, provoz a údržba Společného integrovaného systému řízení norských ozbrojených sil. Hlavní sídlo tohoto oddělení se nachází ve městě Lillehammer, v části Jørstadmoen [55].

4.4 Ozbrojené síly Belgického království

Vrchním velitelem ozbrojených sil Belgického království je formálně **král Filip**, který vládne od roku 2013, kdy jeho otec Albert II. abdikoval. V čele struktury sil stojí ministerstvo obrany (někdy označováno také jako ministerstvo války či ministerstvo národní obrany) a jeho **ministr Steven Vandeput** (od 2014). Ministerstvo odpovídá za zajištění obrany země vůči vnitřním i vnějším hrozbám [64], [65].

Obr. 13. Struktura belgických ozbrojených sil [64].

Podřízeným orgánem ministerstva je poté Generální velitelství, které dále zaštiťuje 5 oddělení a šest ředitelství. Jedním z těchto pěti oddělení je i Oddělení pro výcvik a operace, které má na starost vedení všech složek armády. Hlavními úkoly ozbrojených sil je zajištění územní integrity a suverenity Belgie, obrana národních zájmů, prevence konfliktů, obrana lidských práv a svobod a podpora demokratické ideologie. Belgické

království zastupuje v rámci vojenských záležitostí NATO a EU od ledna 2018 generálmajor Xavier Watteeuw [64].

4.4.1 Generální velitelství

V čele velitelství je nejvyšší vojenský představitel země – náčelník obrany **generál Marc Compagnol** (od 2016). Ten podává hlášení přímo ministrovi obrany a je odpovědný za poradenství v oblasti obrany země a ozbrojených sil. Dále také za implementaci obranné politiky země a za správu obranných složek Belgie. Jak již bylo zmíněno, velitelství má pod sebou dalších 11 složek, jejichž hlavním úkolem je zajistit vysokou připravenost a bojovou schopnost belgické armády. A to pomocí plánování, vyhodnocování, zpravodajské činnosti, sociálního zabezpečení, vzdělávání, výcviku, finanční stránky a lidských i materiálových zdrojů [64], [66].

Podřízené subjekty náčelníka obrany Belgického království

- Oddělení pro strategii a plánování
- Oddělení inspekce a hodnocení
- Oddělení pro zpravodajství a bezpečnost
- Oddělení pro sociální zabezpečení
- **Oddělení pro operace a výcvik**
- Ředitelství pro vzdělávání
- Ředitelství pro vztahy s veřejností
- Ředitelství pro lidské zdroje
- Ředitelství pro materiálové zdroje
- Ředitelství pro rozpočet a finance
- Ředitelství pro právní záležitosti [64]

4.4.2 Oddělení pro operace a výcvik

Toto oddělení má na starost výcvik a také vedení vojenských jednotek belgické armády při vykonávání operací a misí národního i mezinárodního měřítká. Všechny vojenské jednotky jsou podřízené náčelníkovi obrany a také ministrovi obrany. Oddělení

dále rozlišuje jednotlivé sekce armády na pozemní, leteckou, námořní a zdravotnickou složku. Ty spolu navzájem spolupracují, ale provádí i specifické samostatné akce dle jejich určení. Každá z těchto složek má svého velitele [64].

Obr. 14. Struktura oddělení pro operace a výcvik [64].

4.4.2.1 Pozemní složka armády

Tato složka armády Belgického království je zároveň tou největší. Úkolem je příprava a výcvik jednotek pro následné využití na území státu i v rámci zahraničních operací, například v rámci NATO. Tyto operace provádí na souši, ale i na moři. V současné době jsou příslušníci této složky například v Afghánistánu, Libanonu, Demokratické republice Kongo, Burundi či Mali. Cílem je také poskytovat podporu obyvatelstvu a zajišťovat obranu země. Pozemní složka má celkem 35 útvarů (jednotek), jednou z nich je velitel **generálmajor Marc Thys**, který je ve funkci od roku 2017 [67], [68].

Struktura pozemní složky armády Belgického království

- 1/3. prapor kavalérie (název zachován z minulosti, nyní pěchotní operační jednotka)
- 4. skupina komunikačních a informačních systémů
- 6. skupina komunikačních a informačních systémů
- 10. skupina komunikačních a informačních systémů
- 4. inženýrský prapor

- 11. inženýrský prapor
- 4. logistický prapor
- 18. logistický prapor
- 29. logistický prapor
- 3. výsadkový prapor
- 12/13. prapor prince Leopolda
- Dělostřelecký prapor
- Prapor ardenských lovců
- Prapor lovců koní (průzkumná, sledovací, zpravodajská jednotka)
- 5. Prapor Bevrijding (osvobozenecký prapor)
- Prapor granátníků prince Boudewijna
- Kemp Beverlo
- Kemp Elsenborn
- Kemp Lagland
- Kemp Marche
- Výcvikové středisko elitních komand
- Výcvikové středisko výsadkářů
- Kompetenční centrum pozemní složky
- Kompetenční centrum – inženýrské oddělení
- Kompetenční centrum – oddělení vojenských manévřů
- Polní ubytovací jednotka
- Skupina informačních operací
- Skupina vojenské policie
- Skupina pro řízení pohybu a přepravy
- Velitelství lehké brigády

- Velitelství střední brigády
- Služba pro odstraňování a destrukci výbušných zařízení (SEDEE)
- 2. prapor elitních komand
- Skupina speciálních jednotek [68]

Poznámka: 1/3. prapor – sloučení 1. a 3. praporu, 12/13 sloučení 12. a 13. praporu

4.4.2.2 Letecká složka armády

Letecká složka se vyznačuje vysokou technickou úrovní své techniky a efektivitou svých misí po celém světě. Mezi tyto mise patří kontrola zákazu letecké dopravy, cílené bombardování, letecká podpora, letecká police, doprava humanitární pomoci, mezinárodní školení a zejména zajištění obrany království. Síly letecké složky působily například v Afghánistánu, Libyi či centrální Africe. V čele letecké složky je od roku 2014 **generálmajor Frederik Vansina** [69], [70].

Struktura letecké složky armády Belgického království

- 1. křídlo (průzkum, podpora, evakuace)
- 2. taktické křídlo
- 10. taktické křídlo
- 15. křídlo letecké přepravy
- 80. letka bezpilotních letadel (UAV)
- Středisko řízení letového provozu
- Ředitelství pro bezpečnost letectví
- Základna Coxyde
- Kompetenční centrum letecké složky
- Centrum kontroly a hlášení
- Meteorologické křídlo [70]

4.4.2.3 Námořní složka armády

Námořnictvo Belgického království je všestrannou a mezinárodně uznávanou vojenskou složkou, která působí prakticky po celém světě. V poslední době přispěla například při operaci Atlanta, jejíž účelem bylo a stále je omezení pirátství v okolí Somálska. Dále se účastní také každoročních operací na odminování pobřeží od Baltského až po Středozemní moře. Vojáci belgického námořnictva zaujímají pozice i na palubách lodí v rámci mezinárodních operací. Mimo vojenské operace provádí tato složka například také oceánografický výzkum. Velitelem složky je od roku 2016 **admirál Wim Robberecht** [71], [72].

Struktura námořní složky armády Belgického království

- Admiralita Benelux (námořní velitelství)
- Křižovatka námořních informací (operační orgán pobřežní stráže)
- Centrum kontroly poškození
- Belgicko-nizozemská operativní škola
- Eguerin (belgicko-nizozemská škola pro boj s minami)
- Operační námořní výcvik pro boj s minami [72]

4.4.2.4 Zdravotnická složka armády

Zdraví a bezpečnost lidí je jednou z hlavních priorit belgických ozbrojených sil, jelikož pokud voják není v dobrém zdravotním stavu, nemůže dobře vykonávat svou práci. Zdravotnická složka se stará o zajištění lékařské podpory přímo během vojenských operací, ale i o výcvik zdravotníků, poskytování prvotřídní a specializované podpory mimo rámec operací, či provádění hygienických a veterinárních služeb. Takto se stará o sledování a obnovování zdravotní způsobilosti armády. V neposlední řadě poskytuje tato složka pomoc civilnímu lékařství. Velitelem zdravotnické složky je od roku 2015 **generálmajor Pierre Neirinckx** [73], [74].

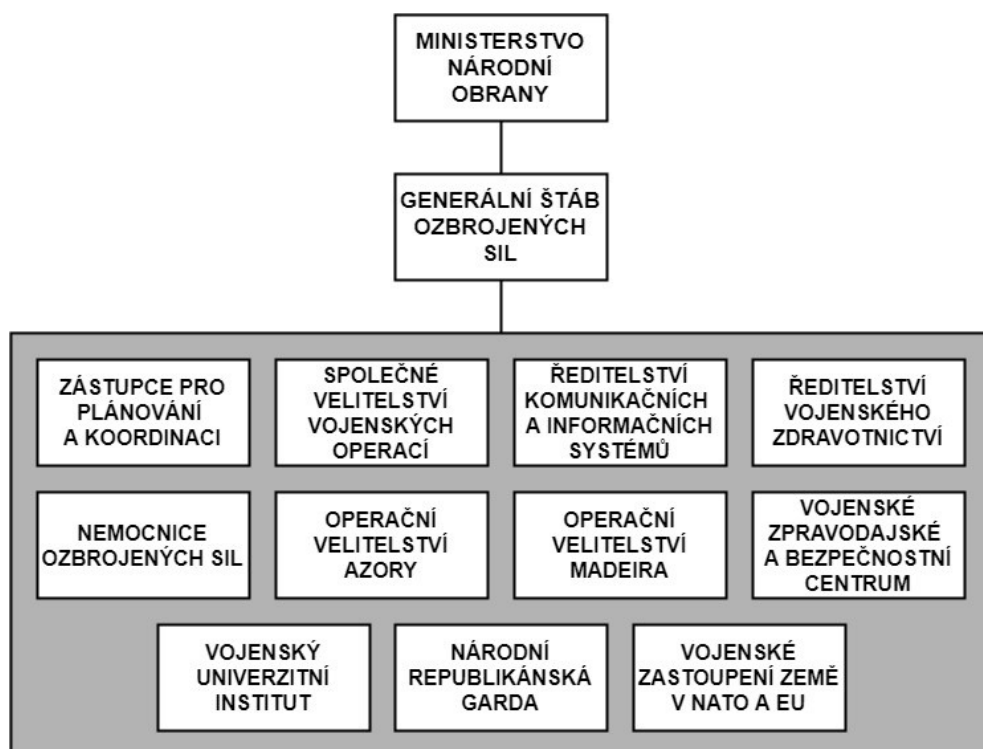
Struktura zdravotnické složky armády Belgického království

- 1. prvek lékařské intervence
- 2. prvek lékařské intervence

- 3. prvek lékařské intervence
- 4. prvek lékařské intervence
- 5. prvek lékařské intervence
- Kompetenční centrum zdravotnické složky
- Vojenská nemocnice královny Astrid [74]

4.5 Ozbrojené síly Portugalska

Stejně jako v případě České republiky i v Portugalsku je vrchním velitelem ozbrojených sil **prezident**. Tím je od roku 2016 **Marcelo Rebelo de Sousa**. Nejvyšším prvkem struktury portugalských ozbrojených sil je ministerstvo národní obrany, v jehož čele stojí **ministr obrany José Alberto de Azevedo Lopes** (od roku 2015). Ministerstvo implementuje národní obrannou politiku země a dohlíží na její plnění. Za kontrolu ozbrojených sil samotných poté odpovídá generální štáb, pod nějž spadá dalších jedenáct prvků struktury [75], [76].

Obr. 15. Struktura ozbrojených sil Portugalska [76].

Mezi ty se řadí zástupce pro plánování a koordinaci ozbrojených sil, společné velitelství vojenských operací, které řídí vojenské jednotky Portugalska, dále ředitelství

komunikačních a informačních systémů, ředitelství vojenského zdravotnictví, nemocnice ozbrojených sil, operační velitelství Azory a operační velitelství Madeira (jedná se o velitelství daných souostroví, které jsou zámořskými autonomními oblastmi Portugalska severozápadně od Maroka uprostřed Atlantského oceánu), vojenské zpravodajské a bezpečnostní centrum, vojenský univerzitní institut, národní republikánská garda a také vojenské zastoupení Portugalska ve vojenských strukturách NATO a také v rámci vojenského výboru Evropské Unie [76].

4.5.1 Generální štáb ozbrojených sil

Jedná se o hlavní ústředí ozbrojených sil přímo podřízené ministerstvu obrany. Zahrnuje veškeré struktury a prvky, které umožňují náčelníkovi generálního štábu vykonávat své pravomoci a důležitá strategická rozhodnutí či poskytovat poradenství ohledně dané problematiky ministru obrany. Náčelníkem štábu je od 1. března 2018 **admirál António Silva Ribeiro**. Hlavním úkolem štábu je plánování, řízení a koordinace složek ozbrojených sil při plnění úkolů, operací a misí vojenského i nevojenského charakteru [77], [78].

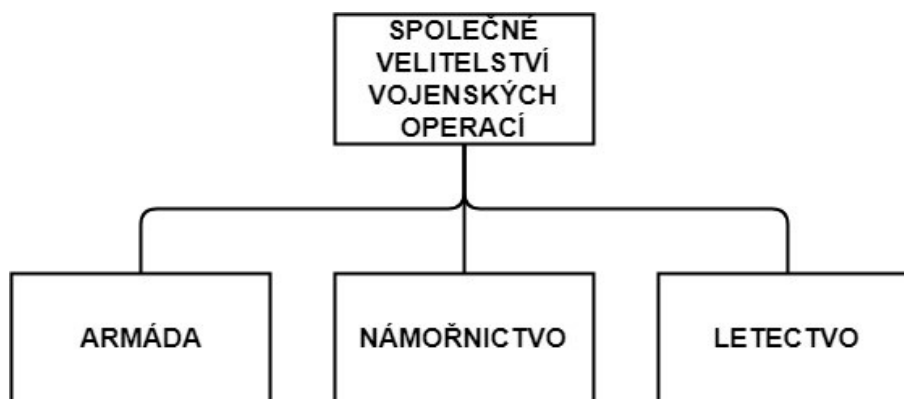
Pomocí těchto úkolů, misí či operací je zajišťována suverenity, nezávislost a územní celistvost Portugalska, ale také plnění mezinárodních závazků státu ve vojenské oblasti. To zahrnuje i provádění humanitárních a mírových misí mezinárodních organizací, jejichž je Portugalsko členem. Neméně důležitým cílem je ochrana zdraví a životů občanů Portugalska a zachování portugalského jazyka a kulturního dědictví. Dále štáb řídí také vojensko-technické akce v rámci mezinárodní spolupráce a rozvoje. Jestliže dojde na území země ke krizové situaci, ozbrojené síly spolupracují při jejím překonávání i s dalšími bezpečnostními složkami Portugalska. V neposlední řadě generální štáb ozbrojených sil zajišťuje vhodné podmínky a potřebné zdroje pro provoz vojenského vysokoškolského vzdělávání a zdravotnických služeb [78].

4.5.2 Zástupce pro plánování a koordinaci

Tento orgán pomáhá veliteli s plánováním a koordinací činností generálního štábu ozbrojených sil a vykonáváním dalších úkolů. Podílí se také na rozhodnutích velitele a ty následně předává dalším pracovníkům či orgánům štábu. Zástupcem je **generálporučík António Martins Pereira**, který byl do funkce zvolen 15. ledna 2018. Ten má k dispozici svůj administrativní a technický tým [79].

4.5.3 Společné velitelství vojenských operací

Společné velitelství provádí operace vytyčené generálním štábem. V rámci těchto operací zajišťuje plánování na strategické a operační úrovni, vedení jednotek ozbrojených sil, kontrolu výkonu daných operací, jejich vyhodnocování, spolupráci s mezinárodními organizacemi, školení jednotek, hodnocení připravenosti a schopnosti ozbrojených sil země, zvyšování bojeschopnosti, spolupráci s dalšími bezpečnostními složkami a další činnosti. Velitelství zahrnuje armádu (stejně jako v Norsku, i zde značí pouze pozemní síly), námořnictvo a letectvo [80].

Obr. 16. Struktura společného velitelství vojenských operací [80].

4.5.3.1 Portugalská armáda

V čele stojí náčelník štábu armády **generál Rovisco Duarte** (od roku 2016). Pod něj spadá dalších dvanáct přímo podřízených orgánů, jejichž úkolem je poradenství, vzdělávání, výcvik sil, či samotné provádění národních i mezinárodních misí a operací hájících zájmy Portugalska a mezinárodních organizací jako NATO či EU [81].

Podřízené subjekty náčelníka štábu portugalské armády

- Generální štáb armády
- Kancelář náčelníka štábu armády
- Náměstek náčelníka štábu armády
- Vrchní rada armády
- Vrchní rada armádní disciplíny

- Rada lékařské revize armády
- Vojenská akademie
- Generální inspekce armády
- Personální velitelství
- Logistické velitelství
- **Velitelství pozemních sil**
- Finanční ředitelství [82]

Velitelství pozemních sil

Sídlo velitelství pozemních sil se nachází ve městě Amadora poblíž Lisabonu. Úkolem je podpora výkonu činností štábu armády a kanceláře náčelníka štábu armády. A to zejména s ohledem na výcvik jednotek, jejich přípravu na vykonání operací a misí, zajištění okamžité schopnosti reakce ozbrojených sil a obstarání potřebných prostředků včetně vojenské výstroje a výzbroje. V čele velitelství stojí **generálporučík Guerra Pereira**, zvolen do funkce v roce 2017 [83].

Struktura velitelství pozemních sil portugalské armády

- Intervenční brigáda – Coimbra
  - 1. protiletadlový dělostřelecký pluk – Queluz
  - 5. dělostřelecký pluk – Vendas Novas
  - 6. pluk kavalérie (název z minulosti) – Braga
  - 3. inženýrský pluk – Espinho
  - 13. pěchotní pluk – Vila Real
  - 14. pěchotní pluk – Viseu
  - 19. pěchotní pluk – Chaves
  - Pluk spojařů – Porto
  - Podpůrné jednotky – Coimbra
- Mechanizovaná brigáda – Constância
  - Prapor podpory služeb

- Obrněný pěchotní prapor
- Protiletadlová dělostřelecká baterie
- Těžká bojová inženýrská skupina
- Skupina spojařů
- Průzkumná eskadra
- Skupina polního dělostřelectva
- Tanková skupina
- Vojenský kemp Santa Margarida
- Brigáda rychlé reakce – Praia do Ribatejo
  - Středisko jednotek pro speciální operace – Lamego
  - 4. dělostřelecký pluk – Leiria
  - 3. pluk kavalerie – Estremoz
  - Velitelský pluk – Belas
  - 1. pěchotní pluk – Beja
  - 10. pěchotní pluk – Aveiro
  - 15. pěchotní pluk – Tomar
  - Pluk výsadkářů – Praia do Ribatejo
  - Podpůrné jednotky – Praia do Ribatejo
- Ústředí vojenské zóny Azory – Ponta Delgada
  - 1. posádka pluku – Angra de Heroísmo
  - 2. posádka pluku – Arrifes Ponta Delgada
  - Podpůrné jednotky – Ponta Delgada
  - Vojenské muzeum Azory – Ponta Delgada
- Ústředí vojenské zóny Madeira – Funchal
  - 3. posádka pluku
  - Podpůrné jednotky

- Armádní vojenské a informační centrum – Amadora
- Vojenský pluk pro pomoc při mimořádných událostech – Abrantes
- 1. inženýrský pluk – Praia de Ribatejo
- 2. pluk kavalerie – Amadora [82]

4.5.3.2 *Portugalské letectvo*

Posláním této složky ozbrojených sil je integrovaně spolupracovat s dalšími složkami v oblasti vojenské obrany republiky, leteckých operací a letecké obrany národního prostoru. Letectvo přispívá také při plnění mezinárodních závazků vůči NATO či EU. Jedná se o vzdušné síly s možností rychlé a efektivní reakce, v jejichž čele je náčelník štábu letectva. Od roku 2016 je v této funkci **generál Manuel Teixeira Rolo**, který je hlavním poradním orgánem ministerstva národní obrany a náčelníka generálního štábu ozbrojených sil v oblasti letectva. Do portugalského letectva se řadí 12 subjektů podřízených náčelníkovi námořnictva a ty mají další podřízené sekce či složky [84].

Podřízené subjekty náčelníka štábu portugalského letectva

- Náměstek náčelníka štábu letectva – Amadora
  - Dokumentační služba letectva
  - Podpůrné složky Lisabon
  - Správa registrů
- Kancelář náčelníka štábu letectva – Amadora
  - Vztahy s veřejností
  - Zástupce náčelníka štábu letectva
  - Poradce náčelníka štábu letectva
- Štáb letectva – Amadora
- Právní oddělení letectva – Amadora
- Letecká akademie – Pêro Pinheiro
- Finanční ředitelství letectva – Amadora
  - Administrativní a finanční služby

- Poradní orgány – Amadora
  - Nejvyšší rada vzdušných sil
  - Nejvyšší rada letecké disciplíny
  - Historicko-kulturní komise letectva
  - Nejvyšší rada pro zdraví vzdušných sil
- Generální inspekce vzdušných sil – Amadora
- Kulturní orgány
  - Muzeum letectví
  - Hudební kapela vzdušných sil
  - Časopis letectva
- Personální velitelství vzdušných sil – Amadora
  - Ředitelství pro vzdělání
  - Personální ředitelství
  - Zdravotnické ředitelství
  - Centrum náboženské pomoci
  - Vojenské a technické výcvikové středisko vzdušných sil
  - Náborové středisko vzdušných sil
  - Služba sociální podpory
  - Služba spravedlnosti a disciplíny
- Logistické velitelství vzdušných sil – Amadora
  - Ředitelství dodávek a dopravy
  - Ředitelství komunikačních a informačních systémů
  - Ředitelství inženýrství a programování
  - Ředitelství infrastruktury
  - Ředitelství údržby zbraňových systémů
  - Hlavní sklad materiálu vzdušných sil

- Velitelství vzdušných sil – Lisabon [85]

Velitelství vzdušných sil

Úkolem velitelství vzdušných sil je plánování a využívání zdrojů letectva, obrana, kontrola a dozor nad vzdušným prostorem země, koordinace využívání vzdušného prostoru s civilními orgány, zajištění připravenosti vzdušných sil a služby letecké policie či provádění pátracích a záchranných prací ve spolupráci s dalšími složkami. V čele velitelství je **generálporučík Joaquim Manuel Nunes Borrego**, který je ve funkci od roku 2016 [86].

Struktura velitelství vzdušných sil

- Velitelství letecké zóny Azory – Vila Praia da Vitória
- 1. letecká základna – Pêro Pinheiro
- 5. letecká základna – Monte Real
- 6. letecká základna – Montijo
- 11. letecká základna – Beja
- 1. operační letiště – Maceda
- 3. operační letiště – Porto Santo (Madeira)
- 1. tranzitní letiště – Lisabon
- Střelecký kemp – Samora Correia
- Vzdělávací centrum pro přežití vzdušných sil – Montijo
- 1. radarová stanice – Monchique
- 2. radarová stanice – Paços de Ferreira
- 3. radarová stanice – Cadaval (Lamas)
- 4. radarová stanice – Caniço
- Výcvikové středisko vzdušných sil v oblasti detekce drog a výbušnin
- Centrum projekce taktických operací
- Vzdušné jednotky

- 101. eskadra – „Koně“
- 103. eskadra – „Hlemýždi“
- 201. eskadra – „Sokoli“
- 301. eskadra – „Jaguáři“
- 501. eskadra – „Bizoni“
- 502. eskadra – „Sloni“
- 504. eskadra – „Rysové“
- 552. eskadra – „Sršni“
- 601. eskadra – „Vlci“
- 751. eskadra – „Pumy“
- 802. eskadra – „Orli“ [85], [87]

4.5.3.3 Portugalské námořnictvo

Pro zajištění co nejefektivnější činnosti je portugalské námořnictvo rozděleno do pěti hlavních oblastí: strategie a plánování, řízení zdrojů, využívání námořních sil, výzkum, vzdělání a kultura a v neposlední řadě kontrola velení a postupů. Do těchto oblastí je zařazeno celkem 22 orgánů, které jsou podřízeny náčelníkovi štábu námořnictva. Tím je od 1. března 2018 **admirál António Mendes Calado** [88].

Podřízené subjekty náčelníka štábu portugalského námořnictva

1. Subjekty zajišťující definování strategických cílů a plánování
  - Národní námořní úřad
  - Komise pro mezinárodní námořní právo
  - Rada lékařské revize námořnictva
  - Vrchní rada námořní disciplíny
  - Rada admirality
  - Kancelář náčelníka štábu námořnictva
  - Štáb námořnictva

2. Řízení zdrojů
  - Kontrola financí
  - Kontrola personálu
  - Kontrola materiálu
  - Kontrola informačních technologií
3. Využívání námořních sil
  - **Velitelství námořních sil**
4. Výzkum, vzdělání a kultura
  - Hydrografický institut
  - Námořní škola
  - Škola námořní pěchoty
  - Škola potápěčů
  - Námořnická akademie
  - Kulturní komise námořnictva
5. Kontrola velení a postupů
  - Generální inspekce námořnictva [88]

Velitelství námořních sil

Hlavní operační velení námořnictva se nachází v Lisabonu a úkolem je podporovat výkon činností náčelníka štábu námořnictva v oblasti přípravy, plánování a podpory sil a prostředků, plnění operací a misí přidělených námořnictvu, dohled nad námořními prostory země a důležitými námořními trasami či provádění pátracích a záchranných akcí. Velitelem námořních sil je od roku 2017 **viceadmirál Henrique Gouveia e Melo** [89].

Struktura velitelství námořních sil portugalského námořnictva

- Velitelství námořní pěchoty
- Velitelství námořní zóny
- Námořní záchranné koordinační centrum – Lisabon

- Námořní operační středisko – Ponta Delgada
- Námořní koordinační středisko – Funchal
- Námořní pátrací a záchranná služba
- Námořní základny
  - Námořní základna Lisabon
  - Základna námořní pěchoty Alfeite
- Námořní jednotky
  - 1. prapor námořní pěchoty
  - 2. prapor námořní pěchoty
  - Námořní policie
  - Oddělení zvláštních operací
  - Skupina taktické podpory dopravy
  - Podpůrná protipožární skupina
  - Vysadková jednotka
  - Potápěčská služba
    - 1. skupina ženijních potápěčů
    - 2. skupina ženijních potápěčů
    - 3. skupina ženijních potápěčů [88], [90], [91]

4.5.4 Ředitelství komunikačních a informačních systémů

V čele ředitelství je **komodor Fernando Jorge Pires** (od roku 2016). Ředitelství má spoustu funkcí, dle kterých je dále rozděleno na sekce, které mají na starost: distribuci komunikačních systémů, distribuci informačních systémů a technologií, kybernetickou obranu, službu komunikačních a informačních systémů, komunikační a šifrovací centrum a součástí je i bezpečnostní úřad [92].

4.5.5 Ředitelství vojenského zdravotnictví

Ředitelství vojenského zdravotnictví provádí pokyny náčelníka generálního štábu ozbrojených sil a stará se o úkony v oblasti zdravotnictví, poskytování zdravotní péče, ale i hygieny či prevence. Tímto zajišťuje připravenost a bojeschopnost ozbrojených sil a jejich fyzické i psychické zdraví. V čele ředitelství je od roku 2017 **komodor Nelson Octávio Castela Lourenço dos Santos** [93].

4.5.6 Nemocnice ozbrojených sil

Toto zařízení slouží zejména k poskytnutí zdravotnické pomoci členům portugalských ozbrojených sil a jejich rodinám. Je to hlavní vojenská nemocnice země, která tvoří páteř vojenského zdravotnického systému. Po jejím založení byly do struktury pod tuto nemocnici zařazeny veškeré zdravotnické instituty armády, námořnictva i letectva. V čele je od roku 2014 **admirál Albuquerque e Sousa** [94].

4.5.7 Operační velitelství Azory

Toto velitelství je velitelským i kontrolním orgánem ozbrojených sil na autonomním území souostroví Azory. Úkolem je plánování, školení a využívání ozbrojených sil a prostředků na tomto území, příprava a aktualizace vojenských pohotovostních plánů na regionální úrovni, či provádění vojenských ceremonií. Velitelem je od roku 2017 **generálporučík Amândio Miranda** a operační struktura velitelství kromě něj dále zahrnuje jeho štáb, situační a operační středisko a podpůrné orgány [95].

4.5.8 Operační velitelství Madeira

Operační velitelství Madeira je obdobou velitelství Azory a vykonává stejné funkce na svém autonomním území – souostroví Madeira. V čele velitelství je od roku 2017 **generálmajor Carlos Alberto Grincho Cardoso Perestrelo** [96].

4.5.9 Vojenské zpravodajské a bezpečnostní centrum

Hlavním úkolem je poskytovat složkám ozbrojených sil informace potřebné pro efektivní plnění jejich úkolů a zajištění bezpečnosti země a jejich zájmů. Pomocí výzkumu, analýz, sběru, zpracování, archivace a šíření dat poskytuje strategické vojenské informace náčelníkovi generálního štábu ozbrojených sil, informace a podklady pro plánování a provádění vojenských misí a operací společnému velitelství vojenských operací atd. [97].

Dále toto centrum rozhoduje o vzniku či naopak zániku zpravodajských buněk, řídí výcvik a školení v oblasti informací a jejich bezpečnosti, podílí se na potírání trestné činnosti a zajišťuje bezpečnost veškerých důležitých informací ozbrojených sil. Vojenské zpravodajské a bezpečnostní centrum tedy plní funkci rozvědky i kontrarozvědky. V jeho čele je od roku 2015 **brigádní generál Sérgio Manuel de Carvalho Ferreira** [97].

4.5.10 Vojenský univerzitní institut

Na tomto institutu dochází k vzdělávání důstojníků ozbrojených sil a národní republikánské gardy ve vědeckých technických a doktrinárních vojenských vědách. To jim následně umožňuje vykonávat kontrolní, řídicí a další funkce v rámci ozbrojených sil země či v mezinárodních organizacích. Ředitelem institutu je od roku 2016 **viceadmirál Edgar Marcos de Bastos Ribeiro** [98].

4.5.11 Národní republikánská garda

Národní garda se nachází na pomezí ozbrojených a bezpečnostních sil Portugalska a do struktury ozbrojených sil tudíž někdy řazena není. Jedná se však o velmi rozsáhlou složku, proto stojí za to ji alespoň zmínit. Struktura národní gardy je velmi komplikovaná, přičemž má například vlastní poradní, inspekční, komunikační, informační, vzdělávací a další orgány. Za běžného stavu garda provádí typické policejní úkoly a také spolupracuje s ozbrojenými silami na zajištění obrany země. Při krizové situaci se díky svému kvalitnímu výcviku a schopnostem stávají členové gardy plnohodnotnými jednotkami ozbrojených sil, v tom se nejvíce liší od běžných policejních složek [99].

Jednotky gardy jsou rozmístěny po celé zemi v rámci 20 okresních velitelství a dalších 662 oddělení či poboček. Provádí také kontroly v rámci pobřežní hlídky, řeší daňové úniky a disponují zásahovou a rezervní jednotkou. Ta je vyčleněna na zachování veřejného pořádku, plnění méně náročných speciálních operací, kynologických či pyrotechnických operací a zajištění bezpečnosti v podzemních prostorách metra apod. V čele gardy je od roku 2014 **generálporučík Manuel Mateus Costa da Silva Couto** [99].

4.5.12 Vojenské zastoupení země v NATO a EU

Portugalsko má vyčleněno speciální složku ozbrojených sil právě pro zastoupení země v rámci vojenských struktur NATO a EU. Ta pomáhá při plnění činností vojenskému zástupci, kterým je od roku 2016 **viceadmirál Alberto Manuel Silvestre Correia** [100].

Dílčí závěr

Struktury vybraných pěti států jsou dosti odlišné, je to dáno například i geografickou polohou, kdy Česká republika jako jediná nemá **námořnictvo**. To je samozřejmě dáno tím, že leží ve vnitrozemí v srdci Evropy a nemá tudíž přístup k moři. Velmi silným a rozsáhlým námořnictvem se chlubí Norsko a Portugalsko. Všechny státy naopak mají shodně pozemní i vzdušné síly.

Dalším společným znakem je, že oficiálním vrchním velitelem ozbrojených sil je nejvyšší hlava státu, kterou je v České republice, Bulharsku a Portugalsku **prezident**, zatímco v Belgii a Norsku se jedná o **krále**. Do struktur ozbrojených sil všech vybraných zemí je zapojeno **ministerstvo obrany** (v Portugalsku ministerstvo národní obrany), ovšem zatímco v Bulharsku je na stejné úrovni jako armáda, u ostatních čtyř států je armádním složkám nadřazeno.

Důležitou osobou struktur je **ministr obrany**, ten je v případě České republiky a Portugalska přímým spojením ministerstva s armádou, u ostatních zemí se věnuje spíše civilním problémům a za ty vojenské odpovídá **náčelník obrany**. Dalším odlišným znakem je přítomnost **národní gardy** ve strukturách Bulharska, Norska a Portugalska a jejich absence u struktury české a belgické. Norsko se od ostatních vybraných států odlišuje ještě jedním aspektem a to **brannou povinností**.

5 VÝDAJE STÁTŮ NA OBRANU

Na summitu NATO ve Walesu (2014) se členské státy dohodly na stanovení cílů z hlediska finančních prostředků použitých na obranu. Prvním z nich je, aby každý člen využíval alespoň **2 % HDP** (hrubého domácího produktu) právě **na obranu**. Většina členských zemí si stanovila za cíl splnit tento limit do roku 2024. Druhým požadavkem je, že **20 %** tohoto **obraného rozpočtu** se použije **na modernizaci** a zvyšování bojové schopnosti dané země. Je třeba zmínit, že oba tyto cíle zatím splňují pouze dvě země, Spojené království a Spojené státy americké [101].

Zmíněné hranice nejsou stanoveny bezdůvodně, hranice 2 % je osvědčeným poměrem pro zajištění struktury, velikosti, naplněnosti i modernizace ozbrojených sil. Ovšem to neplatí stoprocentně, jelikož například Řecko vyplácí více než 70 % rozpočtu na mzdy, čímž se snižují možnosti na modernizaci a bojeschopnost země. Právě proto byla stanovena druhá hranice 20 % na modernizaci a zvyšování bojové schopnosti země [101].

Hranici 2 % překračují v současné době pouze čtyři země (Spojené státy americké, Řecko, Spojené království a Estonsko) a velice blízko je s 1,99 % Polsko. Generální tajemník NATO Jens Stoltenberg očekává, že k této pěti se v roce 2018 zařadí také Lotyšsko, Litva a Rumunsko a do roku 2024 se přidá alespoň dalších sedm zemí. **Česká republika** v současné době vydává pouze 1,05 % HDP na obranu (5. nejhorší země NATO), v plánu má ovšem zvýšit toto procento do roku 2020 na 1,4 a za další čtyři roky na požadované 2 %. **Portugalsko** v současnosti vydává 1,31 %, **Norsko** 1,62 %, **Belgie** 0,90 % a **Bulharsko** 1,53 %. To stejně jako Česká republika plánuje tuto hranici překročit do roku 2024 [101], [102].

20 % hranici splňuje 12 zemí, včetně **Bulharska** (29,54 %) a **Norska** (25,52 %). **České republice** patří sedmá pozice od konce s 11,12 %, **Portugalsko** dává 10,31 % na modernizaci a **Belgie** pouhých 5,30 %. Ta je na tom z analyzovaných států nejhůře, jelikož v obou ohledech je druhým nejhorším státem NATO. Do této analýzy se nepočítá Island, který armádou nedisponuje, a proto tyto výdaje nemá [101], [102].

Tab. 1. Výdaje na obranu + relevantní informace o členských státech NATO [102].

Členský stát	% HDP na obranu	% rozpočtu na modernizaci	Voj. rozpočet 2017 mil. USD	Vojenský personál	Obyvatelé (mil.)
Albánie	1,10	6,96	145	6 800	2,9
Belgie	0,90	5,30	4 458	28 000	11,5
Bulharsko	1,53	29,54	871	25 000	7
Černá Hora	1,58	8,20	74	1 700	0,6
Česká republika	1,05	11,12	2 249	24 000	10,6
Dánsko	1,17	12,10	3 802	17 000	5,8
Estonsko	2,08	19,24	538	6 200	1,3
Francie	1,79	24,17	45 927	209 000	65,2
Chorvatsko	1,26	9,07	690	15 000	4,2
Island	-	-	-	-	0,3
Itálie	1,12	20,94	23 369	181 000	59,3
Kanada	1,29	19,42	21 275	73 000	36,9
Litva	1,73	31,09	814	13 000	2,9
Lotyšsko	1,75	17,22	529	5 700	1,9
Lucembursko	0,46	32,99	288	800	0,6
Maďarsko	1,06	15,34	1 464	19 000	9,7
Německo	1,24	13,75	45 472	180 000	82,3
Nizozemsko	1,15	16,80	9 765	41 000	17,1
Norsko	1,62	25,52	6 698	20 000	5,4
Polsko	1,99	22,14	10 337	111 000	38,1
Portugalsko	1,31	10,31	2 824	26 000	10,3
Rumunsko	1,80	33,20	3 658	60 000	19,6
Řecko	2,36	15,47	4 737	106 000	11,1
Slovensko	1,19	20,42	1 129	12 000	5,4
Slovinsko	0,98	4,01	478	6 800	2,1
UK	2,12	22,03	55 237	161 000	66,6
Španělsko	0,92	19,31	12 074	121 000	46,4
Turecko	1,48	30,40	12 118	387 000	81,9
USA	3,57	28,43	685 957	1 306 000	326,8
Celkem	-	-	956 977	3 163 000	933,8

6 VÝZBROJ VYBRANÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ

Všech pět analyzovaných států je součástí **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě OSCE** (Organization for Security and Cooperation in Europe). Ta zahrnuje celkem 57 zemí, včetně všech 29 členů NATO. Organizace se angažuje ve spoustě oblastí, těmi jsou například boj s terorismem, problémy s migrací, ale také rovnost pohlaví, lidská práva, kybernetická bezpečnost a další. Z hlediska této práce je důležité především zaměření na **kontrolu zbrojení** [103].

V rámci té jsou hlavními cíli budování důvěry skrze transparentnost a otevřenost, demokratická kontrola zbrojení a ozbrojených sil, boj proti nelegálním zbraním a střelivu či zastavení šíření zbraní hromadného ničení (proliferaci). Všechny státy v organizaci OSCE musí podávat informace o stavu své vojenské techniky a ozbrojených sil na základě **Vídeňského dokumentu (VD)**, **Smlouvě o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (S-KOS)** a **Globální výměny vojenských informací (GVVI)** a řídit se nařízeními o maximálním počtu jednotlivých typů vojenské techniky dle S-KOS. Povinné jsou také pravidelné kontroly či inspekce, které jsou v rámci S-KOS prováděny třikrát za rok, stejně jako v případě VD, kdy je navíc ještě jedna ověřovací návštěva. Poslední kontroly jsou dle **Smlouvy o otevřeném nebi**, která zahrnuje až čtyři pozorovací lety nad územím dané země. Kontroly provádí členové jednotlivých zemí navzájem či ve smíšených týmech pod vedením NATO (Koordinační výbor pro ověřování) [103], [104].

6.1 Výzbroj České republiky

Stav výzbroje českých ozbrojených sil v této práci vychází z přehledu hlavních druhů techniky a výzbroje, který vydalo Ministerstvo obrany České republiky k datu 1. 1. 2018. Limity S-KOS pro Českou republiku omezují počet bojových tanků na 957 ks, bojových obrněných vozidel na 1 367 ks, dělostřeleckých systémů na 767 ks, bojových letounů na 230 ks a bojových vrtulníků na 50 ks [104].

6.1.1 Pozemní technika

Počty a kvalita tanků a obrněných vozidel České republiky nejsou příliš dobré. Hlavním bojovým tankem je T-72M4 CZ, jehož je pouze 30 ks a dalších 89 ks staršího modelu T-72M je v rezervě. Zastaralá jsou také obrněná vozidla, především typy BVP-1, BVP-2 a BPzV [104], [105].

Automobilní technika je zajišťována zejména firmou Tatra a Land Rover. Dělostřelecká technika poté zahrnuje 3 druhy minometů a jednu houfnici s celkovým počtem 187 ks, protivzdušná obrana je zajištěna třemi raketovými systémy v počtu 36 ks a české ozbrojené síly mají také dva sledovací a lokační systémy [104], [106], [107].

Obrněný průzkumný transportér BRDM-2rch – 39 ks

Jedná se o pancéřované obojživelné vozidlo sovětského původu. Začalo se vyrábět v 60. letech 20. století a v českých ozbrojených silách se využívá zejména u družstva radiačního a chemického průzkumu. Transportér je vybaven lehkým kulometem PKT ráže 7,62 mm [104], [105].

Vyprošťovací tank VT-72M4 CZ – 3ks

Tento tank je speciálně upraven pro vyprošťování ostatních pozemních vozidel ozbrojených sil. Je opět sovětského původu a je postaven na podvozku běžného tanku T-72. VT-72M4 CZ je modernizovaná verze původního VT-72B z roku 2007. Modernizace proběhla z toho důvodu, že běžné vyprošťovací tanky VT-72B nebyly schopny táhnout či udržovat operační tempo s novými tanky T-72M4 CZ, které jsou o 6,5 tun těžší než běžné tanky T-72M. VT-72M4 CZ váží 51 t a je vyzbrojen protiletadlovým kulometem NSV 12,7 mm [104], [105].

Bojové vozidlo pěchoty BVP-1 – 147 ks

Lehké obojživelné bojové vozidlo BVP-1 bylo dlouhou dobu hojně využíváno zejména pro svou vysokou pohyblivost, kvalitní výzbroj a pancéřování. Jedná se o v Československu vyráběnou variantu sovětského vozu BMP-1. Výzbroj vozidla činí kanón typu 71 ráže 73 mm a kulomet 7,62 mm PKT spojený s odpalovacím zařízením naváděných protiraketových střel. BVP-1 však již není příliš využíváno, nahradily jej kvalitnější modely BVP-2 a BPzV [104], [105].

Bojové vozidlo pěchoty BVP-2 – 108 ks

Pásové pancéřované obojživelné vozidlo BVP-2, jehož hlavní výhodou je nižší váha, vysoká pohyblivost a rychlost. Výroba vozidla začala v Československu roku 1987 na základě sovětské licence. Jedná se totiž prakticky o kopii sovětského BMP-2. BVP-2 je vyzbrojeno kanónem 30 mm a kulometem PKT 7,62 mm [104], [105].

Bojovné průzkumné vozidlo BPzV – 77 ks

Obojživelné vozidlo na podvozku BVP-1 je určeno zejména pro průzkumné či bojové činnosti. Nahradilo dříve používaný obrněný transportér OT-65. Výroba BPzV začala v roce 1987 v Československu. Vozidlo je vybaveno kanónem 73 mm typu 71 a kulometem PKT 7,62 mm. Vyrobeno bylo celkem 200 ks [104], [105].

T-72M4 CZ – 30 ks

Tento tank je modernizovanou verzí původního sovětského tanku T-72 (původní verze je v počtu 89 uskladněna jako rezervní síla) a je srovnatelný s tanky třetí generace, kdy nejmodernější tanky světa jsou na této škále řazeny do generace čtvrté. Je to pásové, těžce pancéřované vozidlo vyzbrojené kanónem 125 mm, kulometem PKT 7,62 mm a protiletadlovým kulometem NSV 12,7 mm. Jeho výroba začala v roce 2003 a do roku 2006 bylo předáno 30 tanků, poté byl tento projekt ukončen [104], [105].

Pandur II 8x8 – 107 ks

Kolový obrněný transportér rakouské výroby byl pořízen v roce 2007. Pandur II může být různě vybaven a dle toho použit v různých situacích. České ozbrojené síly mají 72 ks kolových bojových vozidel pěchoty, 11 vozidel velitele roty, 8 průzkumných vozidel s radiolokátorem, 8 průzkumných vozidel, 4 obrněné ženijní transportéry a 4 obrněné zdravotnické transportéry [104], [105].

Dingo 2 CZ – 21 ks

Česká republika tato vozidla německého původu zakoupila v roce 2008. Jsou to obrněná vozidla s pohonem 4x4 a jsou velmi odolná proti minám či ručním palným zbraním. Vyzbrojena jsou kulometem MG 3 A1T 7,62 mm [104], [105].

Lehké obrněné vozidlo Iveco LMV (Lynx) – 115 ks

Jedná se o lehké víceúčelové obrněné vozidlo italské výroby. Vyzbrojeno je kulometem 12,7 mm. První vozidla byla pořízena v roce 2008 a další ihned rok poté. České ozbrojené síly mají 115 vozidel IVECO LMV ve dvanácti různých verzích. [104], [105].

Mostní tank MT-55A – 6ks

Tento tank vznikl přestavbou středního bojového tanku T-55A. Slouží k přemostění řek, příkopů či dalších překážek, čímž umožní pokračovat v cestě dalším mechanizovaným

jednotkám. Místo bojové věže má pokládací zařízení, které položí most, který unese až 50 t a je dlouhý až 18 m [104], [105].

Tatra 810 – 586 ks

Spolupráce mezi českými ozbrojenými silami a firmou Tatra sahá daleko do historie a i nadále pokračuje. Velmi často využívaným vozidlem od této firmy je model 810, který je v ozbrojených silách České republiky od roku 2008 a to v počtu 586 ks. Jedná se o nákladní terénní vozidlo se třemi nápravami [104], [106].

Tatra 815 – 2700 ks

Nákladní terénní vozidlo Tatra 815 je jedním z nejpočetnějších kusů vojenské techniky v zemi s počtem 2 700 ks. Využívá se ve verzích 8x8 a 4x4 [104], [106].

UAZ-469CH a UAZ-469B – 630 ks

Jedná se o osobní terénní automobil využívaný ozbrojenými silami zejména v rámci radiačního a chemického průzkumu, průzkumu terénu a dalším činnostem. Výroba tohoto vozu začala již v roce 1971 v Sovětském svazu a stále pokračuje [104], [106].

Land Rover Defender 110 TDi – 661 ks

Tento vůz by měl postupně nahradit právě vozy UAZ-469CH a UAZ-469B. Jedná se o terénní vozidlo britské výroby s turbodieselovým motorem [104], [106].

Land Rover Defender 130 Kajman – 79 ks

Další terénní vozidlo od výrobce Land Rover, ovšem větší a těžší než typ 110. Má zajištěnou ochranu vůči střepinám a s pohonem 4x4 a velkým výkonem dokáže převážet vojenské družstvo i spoustu materiálu. Vozidlo je vybaveno také navigátorem a rámem pro osazení zbraní [104], [106].

Perun 4x4 – 4 ks

Toto vozidlo české výroby bylo dodáno 601. skupině speciálních sil v počtu 4 ks. Je to vozidlo s otevřenou kabinou, ale zároveň také s vysokou ochranou vůči střelbě i minám. Perun je také dobře ozbrojený například těžkým kulometem ráže 12,7 mm a i přes váhu 13 t dokáže vyvinout rychlost až 110 km/h. Do konce roku 2018 by měl být navržen i model s pancéřovanou kabinou a třemi nápravami [108].

Ruční raketový protiletadlový systém RBS-70 Saab Bofors Dynamics – 16 ks

Tento raketový protiletadlový systém pořídila Česká republika v roce 2006 od švédského výrobce Saab. Ve výzbroji jej má 252. protiletadlový raketový oddíl Strakonice v počtu 16 ks. Jedná se o systém krátkého dosahu 5 – 10 km, jeho hmotnost je v základní variantě 87 kg. Ráže střely je 110 mm a hmotnost jedné hlavice je 1,8 kg [104], [107].

120mm minomet vz.82 – 85 ks

Jedná se o minomet české výroby, který se používá již od roku 1987. Minomet váží až 240 kg a na místo střelby je tedy tažen vozidlem. Dostřel je až 8 km a hmotnost jedné miny je 16 kg [104], [107].

120mm samohybný minomet PRAM vz.82 – 8 ks

Verze minometu vz.82 osazeného na prodlouženém podvozku vozu BVP. Výhodou je, díky zmiňovanému podvozku, vysoká pohyblivost a také rychlost střelby. Vozidlo může být vybavenou pomocnou výzbrojí například protiletadlovým kulometem NSV 12,7 mm [104], [107].

152mm samohybná kanónová houfnice vz.77 – 86 ks

Houfnice, které se říká „Dana“ je moderní dělostřeleckou zbraní české výroby. Tato zbraň je velice přesná s vysokou rychlostí střelby a také obrovským dostřelem až 18 km. Kromě kanónu ráže 152 mm je houfnice vyzbrojena i protiletadlovým kulometem 12,7 mm a protitankovým granátometem RPG-7 [104], [107].

Dělostřelecký systém Arthur – 3 ks

Mobilní dělostřelecký vyhledávací radiolokátor vyrábí švédská firma Ericsson a je v českých ozbrojených silách od roku 2005. Většinou bývá usazen na Tatra 845 4x4 a slouží ke zjištění polohy střilejícího nepřátelského dělostřelectva a včasnému varování před touto palbou [104], [107].

Minomet 60mm Antos – 8 ks

Lehký minomet, který váží necelých 16 kg a jeho dostřel je více než 3 km. Tento minomet je od roku vyráběn v České republice. Rychlost střelby je vyšší než 20 ran za minutu [104], [107].

Protiletadlový raketový komplet 2K 12M KUB M (SA-6 GAINFUL) – 4 ks

Tento samohybný raketový systém se začal vyrábět již v roce 1970 v Sovětském svazu. V československých ozbrojených silách byl již od roku 1975 a během let prošel spoustou modernizací. Baterie má čtyři odpalovací rampy a dva přepravníky munice s celkem šesti raketami. To vše usazeno na podvozku vozu typu Zil-131 [104], [107].

Protiletadlový raketový komplet Strela 10 (9K35M STRELA-10M) – 16 ks

I tento raketový systém je původem z SSSR, kde začal být vyráběn v roce 1979. Systém je umístěn na lehkém pásovém transportéru typu MT-LB. Systém dokáže vézt naráz 8 raket (každá 55 kg) a dohromady váží více než 12 t. Dostřel kompletu je 5 – 10 km. [104], [107].

Pasivní sledovací systém Věra

Český sledovací systém, který byl poprvé úspěšně testován v roce 1995. Mezi hlavní úkoly systému patří odhalení nepřátelských radarů, aniž by on sám byl odhalen, a také kontrola letecké činnosti, kdy dokáže sledovat až 250 vzdušných objektů naráz. Váha jedné stanice je pouhých 25 kg [104], [107].

Ostatní technika

Tato technika zahrnuje komplet pro odminování Božena 5, motorový vlečný člun MO-634, pontonovou mostovou soupravu PMS, hasící vozidlo SPOT-55, kolový nakladač KN-251, Tatra T-815 s buldozerovým zařízením BZ, mostní automobil AM-50, vznášedlo Pegas 4M, zásahové vozidlo Tatra 815 8x8 VVN pro odstraňování následků havárií, ekologických katastrof a dalších mimořádných událostí, či průzkumný komplet s názvem Sněžka [109].

6.1.2 Letecká technika

V rámci letecké techniky mají české ozbrojené síly pouze 17 bojových vrtulníků a 35 bojových letounů. Letecká technika dále zahrnuje jeden druh cvičného letounu, 5 typů dopravních či průzkumných letounů, 4 typy víceúčelových vrtulníků a 1 typ bezpilotního průzkumného letounu [104], [110].

Raven RQ-11B – 6 ks

Americký bezpilotní letoun Raven RQ-11B váží pouhých 1,9 kg a rozpětí křídel je 1,3 m. Letoun je ovládán dálkově joystickem a je schopný letu po dobu 80 min. Slouží

k leteckému průzkumu oblasti. První letoun byl použit v roce 2003 a do českých ozbrojených sil byl pořízen v roce 2009 [104], [110].

W-3A Sokol - 10 ks

Jedná se o víceúčelový vrtulník, jehož první model byl vyroben již v roce 1979. Je to vrtulník větších rozměrů a slouží zejména k přepravě osob (až 12). Celková nosnost vrtulníku je 2 200 kg a maximální rychlost 270 km/h. W-3A Sokol je stroj polské výroby a v českých ozbrojených silách je od roku 1996 [104], [110].

Mil Mi-8 – 3 ks

Další vrtulník českých ozbrojených sil, který je však menší než Sokol a má také značně nižší nosnost (pouhých 800 kg). Jedná se o jeden z nejrozšířenějších typů vrtulníků na světě. Vyvinut byl již v roce 1961 v SSSR, v České republice se využívá až od roku 2005 [104], [110].

Mil Mi-17 – 5 ks

I tento víceúčelový vrtulník je sovětského původu a používá se zejména k přepravě osob, materiálu či lehké techniky díky své nosnosti až 4 000 kg. Výroba začala v roce 1975 a vrtulník byl odvozen právě od typu Mil Mi-8 [104], [110].

Mil Mi-177Š – 15 ks

Modernizovaná verze vrtulníku Mil Mi-17 byla do vzdušných sil české armády zařazena v roce 2005. Stejně jako Mil Mi-17, Mil Mi-8 a W-3A Sokol je i tato verze vrtulníku neozbrojená [104], [110].

Mil Mi-24 – 17 ks

Jediný typ bojového vrtulníku českých ozbrojených sil je vyráběn již od roku 1969, ovšem v České republice je využíván až od přelomu tisíciletí. Hlavní výzbroj tvoří čtyřhlavňový rotační kulomet 9A624 ráže 12,7 mm. Vrtulník lze vylepšit pomocí přídatné výzbroje, například neřízenými raketami S-5 57 mm, leteckými pumami, napalmovými nádržemi, neřízenými zemními raketami 122 mm či protiletadlovými řízenými střelami 9M17P raketového systému Falanga. Modernější verze Mi-24/35 má k dispozici ještě kvalitnější výzbroj a vybavení [104], [110].

Jak-40 – 2 ks

Toto proudové dopravní letadlo bylo poprvé vyrobeno již v roce 1966 v SSSR. Jeho dolet je 2 000 km, přičemž může přepravit až 28 osob. V rámci českých (československých) ozbrojených sil je již od roku 1972 [104], [110].

Challenger 601-3A – 1 ks

Další proudové dopravní letadlo ozbrojených sil s doletem více než 6 000 km, ovšem maximální počet přepravovaných osob je pouze 18. Oproti letadlu Jak-40 dokáže vyvinout také vyšší rychlost. Výroba letadel CL 601 začala v roce 1978 v Kanadě [104], [110].

L-410 Turbolet – 8 ks

Letoun české výroby z roku 1969 byl vyvážen i do mnoha dalších zemí. L-410 slouží k přepravě osob či materiálu, ale zejména pro vzdušné pozorování, průzkum a fotogrammetrii (mapování terénu, určování vzdáleností a poloh objektů) [104], [110].

Airbus A-319CJ – 2 ks

Dopravní letoun krátkého a středního doletu (max. necelých 9 000 km) dokáže pojmout až 124 cestujících. Jedná se o modernizovanou verzi z roku 2000, původní model A-319 byl vyroben již v roce 1996 [104], [110].

Casa C-295M – 4 ks

Taktický letoun pro přepravu osob či materiálu, který se nejčastěji využívá pro přepravu výsadkářů (až 66), ale také pro evakuaci zraněných. České ozbrojené síly pořídily čtyři letouny španělské výroby v roce 2010 [104], [110].

L-39 Albatros – 6 ks

Tento lehký proudový letoun československé výroby byl vyroben v roce 1968 a následně exportován do několika zemí světa. Jedná se pouze o cvičný letoun, který slouží k výcviku pilotů a zdokonalení jejich schopností [104], [110].

L-159 Alca – 21 ks

První ze dvou druhů bojových letounů českých ozbrojených sil je stejně jako cvičný letoun L-39 produktem nyní již české firmy Aero Vodochody. Vyroben byl v roce 1997 a armáda České republiky jej začala využívat od roku 2000. Jedná se o lehký letoun, který

lze vyzbrojit celou škálou zbraní od pum až po zbraně elektronického boje. Česká republika má 16 jednomístných a 5 dvoumístných modelů [104], [110].

JAS-39 Gripen – 14 ks

Druhým typem bojových letounů je JAS-39 Gripen od švédské společnosti Saab. První model vzletl v roce 1987 a Česká republika podepsala v roce 2004 smlouvu o pronájmu 14 těchto letounů, ta byla v roce 2014 prodloužena až do roku 2027 (pokud se uplatní dvouletá opce). Maximální rychlostí letounu je Mach 2, tedy 2 400 km/h. Výzbrojí základní verze je kanón Mauser Bk-27 schopný střelby až 1 700 ran za minutu, dále může být vyzbrojen protiletadlovými řízenými střelami AIM-120 Amraam a AIM-9 Sidewinder, řízenými střelami AGM-65 Maverick proti pozemním cílům, či RBS-15F proti námořní technice. Gripen je taktéž v jednomístné (12) i dvoumístné verzi (2) [104], [110].

6.2 Výzbroj Bulharské republiky

Ministerstvo obrany Bulharské republiky nepublikuje tyto informace pro veřejnost, proto byla bulharská výzbroj, zejména pozemní a letecká technika, zpracována na základě publikací organizací Defence IQ a Flight Global.

6.2.1 Pozemní technika

Bulharská pozemní technika zahrnuje 80 ks tanků, 9 typů obrněných vozidel, 5 typů dělostřelecké techniky, dalších 5 typů protiletadlových raketových systémů, 3 typy protiletadlových kanónů a osobní i nákladní terénní vozy.

T-72M2 – 80 ks

Hlavní tank bulharských ozbrojených sil. Jedná se o vylepšenou verzi původního sovětského tanku T-72. Tato vylepšení se týkala zejména nočního vidění, ochrany vůči radiaci či pancéřování, které je u této verze až 650 mm [49], [111].

International MaxxPro – 4 ks

Americké těžce obrněné vozidlo vyrobené tak, aby ochránilo vojáky při najetí na minu. Vyrábí se od roku 2007 a je vyzbrojeno granátometem a dálkově ovládaným těžkým kulometem ráže 12,7 mm či lehkým kulometem 7,62 mm [111], [112].

BMP-1 – 90 ks

Původem sovětské bojové vozidlo pěchoty vyráběné mezi roky 1966 a 1982. Výzbroj je shodná s československým ekvivalentem BVP-1, tedy kanón 2A28 ráže 73 mm, lehký kulomet 7,62 mm a odpalovací zařízení protitankových střel 9M14 Maljutka [111].

BMP-23 – 70 ks

Bojové vozidlo pěchoty, podobné sovětskému vozu BMP-2, vyráběné v Bulharsku na začátku 80. let 20. století. Výzbrojí je automatický kanón 2A14 ráže 22 mm, odpalovací zařízení pro řízené rakety 9K111 zvané Fagot a lehký kulomet 7,62 mm [111].

BTR-60 – 30 ks

Sovětské obrněné osmikolové vozidlo, které se vyrábělo mezi lety 1959 a 1976. Hlavní zbraní je kulomet KPVT ráže 14,5 mm a sekundárními zbraněmi jsou dva lehké kulometry 7,62 mm [111].

MT-LB – 100 ks

Obojživelné obrněné vozidlo, které se začalo vyrábět taktéž v Sovětském svazu a to koncem 60. let 20. století. Hlavním účelem vozidla je ochrana posádky (až 13 osob) při přepravě, vyzbrojeno je pouze lehkým kulometem ráže 7,62 mm [111].

HMMWV M1114 – 50 ks

Verze amerického armádního vozidla Hummer vyráběná od roku 1996. Výzbroj M1114 může být různá, nejčastěji využívané jsou kulometry ráží 12,7 mm či 7,62 mm [111].

M1117 Guardian – 13 ks

Další vozidlo americké výroby, ovšem oproti Hummeru je lépe vyzbrojeno a poskytuje mnohem lepší ochranu vůči palbě a minám. Výroba začala v roce 1999 a M1117 Guardian je vybaven granátometem Mk19 40 mm, těžkým kulometem ráže 12,7 mm a lehkým kulometem 7,62 mm [111].

Sand Cat 4x4 – 6 ks

Obrněné vozidlo izraelské výroby založené na komerčním americkém vozu Ford F-series. Vyrábí se od roku 2005, pojme 4 – 8 osob a vyzbrojeno může být dálkově ovládaným kulometem různých ráží [111].

BRDM 2 – 36 ks

Sovětské obojživelné vozidlo vyráběné v letech 1962 – 1989 vyzbrojeno těžkým kulometem 12,7 mm a lehkým kulometem 7,62 mm. **24 ks** činí verze s odpalovacím zařízením protitankových raket 9M1113 Konkurs 135 mm [111], [113].

2S1 Gvozdika – 48 ks

Samohybná houfnice ráže 122 mm na podvozku vozidla MT-LB. Její výroba začala v roce 1972 v SSSR a dostřel této dělostřelecké zbraně je až 15 km [113].

D-20 – 24 ks

Dělostřelecká houfnice ráže 152 mm, která není samohybná a musí být na místo střelby tažena. Váží 5 700 kg a její dostřel je až 21 km, efektivní dostřel však „jen“ něco málo přes 17 km [113].

BM-21 – 24 ks

Raketomet připevněný na nákladní terénní vozidlo Ural 375D poprvé vyroben v 60. letech 20. století. Hmotnost jedné hlavice je 11,5 kg a dostřel BM-21 je 20,5 km. Systém umožňuje odpálit až 40 raket ráže 122 mm za pouhých 20 vteřin [113].

MT-12 – 126 ks

Tažené proti-tankové dělo ráže 100 mm, které se vyrábělo od roku 1961 v SSSR. Dostřel této zbraně je přibližně 3 km, kdy průraznost střely je samozřejmě se vzrůstající vzdáleností nižší [113].

Ostatní technika

Bulharské ozbrojené síly disponují také blíže nespecifikovaným počtem protiletadlových raketových systémů S-300 (SA-10), S-75 Dvina (SA-2), S-125 Neva Pechora (SA-3), S-200 (SA-5) a 2K12 Kub (SA-6), protiletadlových kanónů AZP S-60 57 mm, samohybných i tažených protiletadlových kanónů ZU-23-2, terénních osobních vozů Mercedes Benz G-class a nákladních terénních vozů Tatra 815 a Mercedes Benz Zetros [114], [115].

6.2.2 Letecká technika

Letecká technika bulharských ozbrojených sil se skládá z 29 ks bojových letounů dvou typů, pouhých 2 bojových vrtulníků, 4 typů víceúčelových vrtulníků, 5 typů

transportních letadel, 2 typů cvičných letounů a jednoho letadla pro kartografické a fotogrammetrické činnosti.

MiG-29 – 15 ks

Stíhací proudový letoun sovětského původu, který se v bulharském letectvu využívá již od roku 1990, přičemž jeho výroba začala o dalších 9 let dříve. Výzbrojí MiG-29 je kanón GSh-301 ráže 30 mm a dále může být vybaven i celou řadou řízených raket typů vzduch-vzduch i vzduch-země či konvenčních bomb [115], [116], [117].

SU-25 – 14 ks

Druhý stíhací bojový letoun Bulharska je taktéž sovětské výroby. Žádný jiný stát NATO tyto letouny nevyužívá, jelikož je již dosti zastaralý. Vyrábí se od roku 1978 a vyzbrojeny jsou opět kanónem ráže 30 mm, tentokrát GSh-302. Dále mohou být vybaveny i řízenými střelami vzduch-vzduch či vzduch-země a bombami B-250. Výzbroj obou letounů je tedy prakticky totožná [115], [116], [117].

Antonov An-30 – 1 ks

Sovětský letoun pro kartografické a fotogrammetrické činnosti, tedy pro průzkum a mapování oblastí. Antonov An-30 se vyráběl mezi lety 1975 a 1980 a není nikterak vyzbrojen [115], [116].

PC-9 – 5 ks

Cvičný vrtulový letoun vyroben švýcarskou firmou Pilatus. Vyrábí se od roku 1984 a konstrukcí navazuje na předchozí model PC-7 [115], [116].

L-39 Albatros – 6 ks

Proudový cvičný letoun české výroby. V případě instalace výzbroje by mohl být použitý jako lehký bojový letoun [115], [116].

C-27J Spartan – 3 ks

Transportní letoun, který se vyrábí od roku 1999 v Itálii. Jedná se o letoun středního doletu, dokáže pojmout 60 osob nebo náklad o váze 11,5 t [115], [116].

PC-12 – 1 ks

Druhý typ letounu švýcarské firmy Pilatus v arzenálu bulharského letectva. PC-12 je malé transportní letadlo, které pojme pouze 9 osob [115], [116].

Antonov An-26 – 1 ks

Další letoun bývalého sovětského výrobce Antonov. An-26 je transportním letadlem z roku 1969, které pojme 40 pasažérů nebo 5,5 t nákladu [115], [116].

Eurocopter AS532 Cougar – 12 ks

Víceúčelový francouzský vrtulník Cougar byl dodán bulharským ozbrojeným silám v roce 2010 v počtu 12 ks. Vrtulník není vyzbrojen a používá se tedy zejména v rámci pátracích, průzkumných, záchranných a transportních činností [115], [116].

Eurocopter AS565 Panther – 2 ks

Bulharsko objednalo 6 ks tohoto víceúčelového vrtulníku, ovšem po určitých komplikacích snížilo tento počet na 3. Toto číslo se ještě snížilo v roce 2017, kdy jeden vrtulník Panther havaroval do Černého moře po srážce se stožárem fregaty Drazki. Zůstaly tedy pouze 2 ks, které se využívají u bulharského námořnictva v rámci pátracích, záchranných, průzkumných a také bojových operací. Mohou být vybaveny kanónem ráže 20 mm, raketami typů vzduch-vzduch a vzduch-země a také hlubinnými pumami v rámci protiponorkového boje [115], [116], [118].

Bell 606 – 6 ks

Americký víceúčelový vrtulník poprvé vyroben v roce 1962. Není ozbrojen a slouží zejména k průzkumným, pátracím a záchranným akcím [115], [116].

Mil Mi-17 – 4 ks

Transportní vrtulník schopný přenést až 24 osob nebo náklad o váze 4 t. Ani tento vrtulník není ozbrojen [115], [116].

Mil Mi-24 – 2 ks

Bojový vrtulník typu Mi-24V Hind-E vyráběný od roku 1986. Bulharsko má 6 vrtulníků tohoto typu, ovšem všechny již byly ve velmi špatném stavu a musely být modernizovány. Touto modernizací zatím prošly pouze dva z nich, jestli je budou následovat i ostatní ještě není jisté [115], [116], [119].

Antonov An-2 – 1 ks

Víceúčelový dvou-plošný letoun sovětského původu, který se vyráběl mezi lety 1947 a 2002. Není ozbrojený, slouží zejména k průzkumným, transportním či výsadkovým operacím. Pojme až 12 pasažérů [115], [116].

L-410 Turbolet – 2 ks

Transportní letadlo české (dříve československé výroby), které dokáže pojmout až 19 pasažérů či 1 650 kg materiálu [115], [116].

6.2.3 Námořní technika

Bulharské námořnictvo zahrnuje 4 bojové fregaty, 3 korvety, 7 lodí na odminování (minolovek), 4 motorové čluny, 2 hlídkové lodě, 2 pracovní, po jedné záchranné, pomocné, protipožární, malé letadlové, potápěčské, hydrografické lodi a také 1 tanker. Ponorky se v Bulharsku nevyužívají od roku 2011 [120].

Třída Wielingen – 3 ks

Hlavní bojové fregaty bulharského námořnictva, které byly zakoupeny v letech 2005 – 2009 z Belgie. Váha jedné lodě je 2 430 t, délka 106,4 m a výzbroj tvoří kanón ráže 100 mm, šest hloubkových náloží proti ponorkám, torpéda 533 mm, protiletadlový raketový systém Sea Sparrow a odpalovač falešných cílů, který slouží jako ochrana před nepřátelskými torpédy [121].

Třída Koni (projekt 1159) – 1 ks

Druhý typ bojové fregaty, který Bulharsko získalo v roce 1989 od SSSR. Délka lodě je 96,5 m, posádka tvoří 110 lidí a výzbrojí jsou dva kanóny ráže 76,2 mm, dva ráže 30 mm, dva vrhače hlubinných pum a protiletadlový raketový systém 9K33 Osa (SA-8) [121].

Třída Pauk (projekt 1241,2) – 2 ks

Korvety sovětské výroby s délkou 57,5 m a velikostí posádky 53 osob. Lodě třídy Pauk jsou vyzbrojeny kanónem ráže 76,2 mm, šestihlavňovým kanónem 30 mm, čtyřmi torpédy a hlubinnými pumami [121].

Třída Tarantul (projekt 1241,1) – 1 ks

Třída Tarantul zahrnuje jednu korvetu s délkou 56,1 m. Loď pojme posádku 46 osob a je vyzbrojena kanónem ráže 76,2 mm, dvěma šestihlavňovými kanóny ráže 30 mm a protilodními raketami. I v tomto případě se jedná o plavidla sovětské výroby [121].

Třída Flower (Tripartite) – 1 ks

Minolovka zakoupená v roce 2009 z Belgie. Posádku této 51,5 m dlouhé lodě činí 36 lidí. Plavidlo je vybaveno zařízením na lokalizaci a zneškodnění min a také třemi kulomety ráže 12,7 mm [121].

Třída Sonya (projekt 1265) – 3 ks

Lodě na zneškodnění min v celé oblasti bez předchozí individuální lokalizace. Jsou vybaveny speciálními vlečnými sítěmi, kterými vyčistí danou oblast od min (max. 4), jež následně mohou být zneškodněny. Délka těchto plavidel ze SSSR je 49 m, posádku tvoří 43 osob a výzbrojí jsou dvojhlavňové kanóny ráží 30 mm a 25 mm [121].

Záchranná loď Proteo – 1 ks

Záchranné plavidlo připravené řešit nejrůznější mimořádné události na moři. Je vybaveno sedmnácti požárními vodními tryskami, malou ponorkou a moderním potápěčským zvonem. Loď byla dodána v roce 2002 Itálií jako dar v rámci spolupráce. Proteo není vyzbrojena, její délka je 75,7 m a pojme 116 osob [121], [122].

Pomocná loď (projekt 130) – 1 ks

Toto plavidlo získalo Bulharsko roku 1988 od Polska. Loď je dlouhá 69,5 m, posádku tvoří 36 osob a využívá se zejména v rámci výcviku studentů námořních univerzit [121].

Tanker (projekt 650) – 1 ks

Plavidlo o délce 55,4 m, které je schopné převést až 520 t paliva. Toto plavidlo bylo vyrobeno v Bulharsku [121].

Protipožární loď (projekt 250) – 1 ks

Tato loď se využívá při boji proti požárům na moři i na březích. Dokáže také odtáhnout poškozená plavidla ke břehu (do přístavu). Délka tohoto plavidla bulharské výroby je 38,5 m a posádku tvoří 18 osob [121].

Malá letadlová loď (projekt 106K) – 1 ks

Tato letadlová loď o délce 54,5 m s posádkou 20 lidí může pojmout leteckou či jinou techniku o váze 108 t. Výzbrojí plavidla polské výroby jsou dva dvouhlavňové kulometry ráže 14,5 mm [121].

Třída Olya (projekt 1259,2) – 3 ks

Další typ lodě na odminování vod vybavený vlečnými sítěmi. Délka plavidel třídy Olya je 25,8 m, velikost posádky je 10 osob a výzbroj tvoří dvouhlavňový kulomet ráže 12,7 mm [121].

Potápěčská loď (projekt 245) – 1 ks

Neozbrojené plavidlo, které slouží jako styčný bod potápěčů. Délka lodě je 28 m a váží 120 t [121].

Hydrografická loď (projekt 612) – 1 ks

Další neozbrojené plavidlo, které se v tomto případě zabývá zkoumáním mořských proudů, mořského dna a dalších faktorů, které mohou mít vliv na vykonávání námořních operací. Loď je dlouhá 26,7 m a pojem 9 osob [121].

Pracovní lodě (projekt 160) – 2 ks

Plavidla určená pro výkon údržby ostatní námořní techniky přímo na moři. Ani tyto lodě nejsou ozbrojeny, jejich délka je 27,9 m a posádku tvoří 8 osob [121].

Motorové čluny (projekt 240) – 4 ks

S délkou 16,5 m se jedná o větší plavidla, než jak se může na základě názvu zdát. Obsluhují je 2 osoby a díky své menší váze dokážou převést až 60 osob [121].

Hlídkové lodě (projekt 016) – 2 ks

Plavidla dlouhá 15,65 m, která se využívají pro hlídkování kolem bulharského pobřeží. Posádku tvoří 3 osoby a v této době jsou důležité zejména z hlediska migrační problematiky [121].

6.3 Výzbroj Norska

Norsko se v roce 2015 rozhodlo modernizovat své ozbrojené síly a již nyní lze vidět, že například oproti České republice a Bulharsku je norská technika vyspělejší.

6.3.1 Pozemní technika

Pozemní technika norských ozbrojených sil se skládá z jednoho typu hlavního bojového tanku, 7 typů obrněných vozidel, 3 typů dělostřelecké techniky, 1 typu raketového systému typu země-vzduch, 3 typů nákladních terénních vozidel a patří tam také podpůrné a záchranné vyprošťovací vozidlo.

Leopard 2 A4NO – 46 ks

Hlavním bojovým tankem norských ozbrojených sil je tank německé výroby Leopard. Jeho výroba začala již v roce 1979 a od té doby se různé verze tohoto tanku vyrábí doteď. Norsko tanky Leopard 2 A4NO zakoupilo v roce 2001 a jejich výzbrojí jsou kanón 120 mm, dva kulometry 7,62 mm či granátomet [123].

CV9030N – 103 ks

CV9030N je obrněné pásové bojové vozidlo švédské výroby s kanónem Bushmaster II ráže 30 mm a kulometem 7,62 mm. Norsko nedávno modernizovalo 103 ks této techniky [123].

M113 – 288 ks

Jedná se o obrněný transportér personálu i materiálu. Výrobce je americká firma FMC a vozidlo bylo poprvé použito již za války ve Vietnamu v roce 1962. Výzbroj transportéru činí kulometry ráže 7,62 a 12,7 mm, minomet či granátomet. Norsko na některá vozidla implementovalo systém řízených protitankových střel TOW 2, takto přestavěná vozidla nesou označení NM142 [123].

Sisu Pasi – 75 ks

Obrněná transportní vozidla finského původu jsou norskými ozbrojenými silami využívána již od začátku 90. let 20. století. Norsko využívá verze XA-185, XA-186 a XA-203, přičemž první dvě z nich jsou obojživelné, zatímco XA-203 má silnější pancéřování a je tedy odolnější vůči palbě. Základní výzbrojí vozidla je kulomet ráže 12,7 mm a každé z nich dokáže pojmout až 18 lidí [123].

BV 206 – 100 ks

Pásové vozidlo schopné překonat i velice náročný terén či hluboký sníh. Bývá spojeno ze dvou částí, které mohou být měněny na základě účelu použití. Toto švédské vozidlo slouží převážně k transportu osob, ale právě díky výměně částí může být použito

i jako palebná podpora a velitelský či komunikační vůz. Základní výzbrojí je kulomet ráže 12,7 mm [123].

Dingo 2 – 20 ks

Norské síly zakoupily 20 ks tohoto plně pancéřovaného vozidla v roce 2010 zejména za účelem plnění misí v Afghánistánu. Dingo 2 je vyzbrojeno dálkově ovládanou věží s kulometem ráže 12,7 mm [123].

Iveco LMV – 170 ks

Obdoba vozu Dingo 2, jehož výhodou je nižší váha a vyšší rychlost. Norsko zakoupilo vozidla Iveco LMV v roce 2006. Výzbrojí je kulomet 7,62 mm, 12,7 mm ručně či dálkově ovládané [123].

MB 240GB – 238 ks

Terénní vůz od firmy Mercedes Benz se v norských ozbrojených silách používá již od 80. let 20. století. Používá se jeho neobrněná i lehce pancéřovaná verze, možné je i užití výzbroje, konkrétně kulometů 7,62 mm či 12,7 mm. MB 240GB dokáže pojmout až deset osob [123].

NASAMS II – 6 ks

Norský raketový systém typu země-vzduch vyroben v roce 2007 je vyvážen do celého světa. V rámci norských ozbrojených sil se používá 6 ks tohoto systému upevněného na americká vozidla Humvee [123].

M109A3GNM – 16 ks

Samohybná kanónová houfnice ráže 155 mm je modernizovaným typem původní dělostřelecké zbraně M109. Norsko mělo původní verze až 126 ks, ovšem v roce 2007 modernizovalo pouze šestnáct z nich a zbytek se již nepoužívá [123].

Minomet M16 – 150 ks

Minomet britského původu ráže 81 mm se začal vyrábět již v roce 1965. Jeho váha je přibližně 35 kg a může být tedy nesen vojáky či převezen na místo střelby vozem [123].

M125A2 – 12 ks

Další verze přestavby transportéru typu M113, ze kterého se pomocí implementace minometu ráže 81 mm stal samohybný pojízdný minomet [123].

Supacat HMT Extenda

Norsko uzavřelo smlouvu s britskou společností Supacat na dodávku nspecifikovaného množství těchto lehkých obratných vozidel typů 4x4 a 6x6 v roce 2015. Dodávky probíhají od roku 2017 do 2019. Výhodou tohoto vozidla je schopnost převzt velké množství materiálu či osob a také dostatečná palebná síla. Je možné připevnit dva kulometry [123].

Bergepanzer Wisent 2 – 6 ks

Jedná se o podpůrné vozidlo, které slouží k překonávání překážek, ale zejména k opravě poškozené vojenské techniky. Norské ozbrojené síly pořídily 6 ks této techniky a jejich dodávky začaly v roce 2017 [123].

Ostatní technika

Norské ozbrojené síly disponují také řadou nákladních vozů Scania P113, P143 a vlastní také záchranné vyprošťovací vozidlo typu 412 [123].

6.3.2 Letecká technika

Vzdušné síly Norska jsou vybaveny 56 ks bojových letounů dvou typů, 4 typy víceúčelových vrtulníků, 2 typy transportních letadel, 1 typem bombardérů, 2 typy bezpilotních letounů a jedním typem cvičných letounů.

F-16 – 46 ks

Norsko má dva typy bojových letounů, tím starším z nich je americký model F-16. Tento model byl v norských vzdušných silách použit již v roce 1980 a stále se využívá 46 ks. F-16 se používá v jednomístné i dvoumístné verzi a výzbrojí je kanón M-61A1 ráže 20 mm, šest protiletadlových řízených raket, raketové systémy AIM 9 L Sidewinder, AIM 120 AMRAAM, Penguin Mk 3 či bomby GBU12 a Mark 82. Dalších 6 letounů F-16 je cvičných [124].

F-35 Lightning II – 10 ks

Druhým bojovým letounem je F-35 Lightning II. Norsko podepsalo smlouvu na 40 kusů a prozatím obdrželo 10 z nich. Na dalších 12 kusů je možná opce. Stíhačka F-35 disponuje technologií Stealth, není tedy odhalitelná běžnou radarovou technikou. Výzbrojí je kanón GAU-22/A ráže 25 mm a 4 rakety typu vzduch-vzduch. Norsko má navíc dalších 7 cvičných letounů F-35 [124].

DA-20 Jet Falcon – 2 ks

Hlavními úkoly tohoto letounu jsou kalibrace navigačních a lokalizačních radarových systémů, elektronický boj a transport členů královské rodiny, ministra obrany a náčelníka obrany. Maximálně dokáže ovšem pojmout pouze 6 osob. Letoun není ozbrojen, vůči případnému raketovému útoku se však alespoň částečně bránit může. V případě ohrožení vypustí letadlo falešné cíle, které na sebe navedou teplem naváděné rakety a samotný letoun tak nebude zničen [124].

P-3C Orion – 6 ks

Bombardér Boeing P-3C Orion se využívá k boji proti ponorkám a pozemním cílům, ale také k průzkumným a dohledovým činnostem v rámci námořních území. Výzbrojí mohou být torpéda, miny či bomby MK 82 [124].

C-130J Hercules – 4 ks

Neozbrojené letadlo pro transport personálu a materiálu. Využívá se také při výsadbku jednotek speciálních sil. Dolet letadla je až 6 850 km a unese až 21,6 t [124].

Sea King – 11 ks

Britský víceúčelový vrtulník, který se využívá zejména v rámci pátracích a záchranných akcí. V Norsku se využívá již od roku 1973 a vyzbrojen může být torpédy, hlubinnými pumami, protilodními řízenými střelami či kulomety ráže 7,62 mm [124].

AW101 – 2 ks

Tento vrtulník italského původu byl vybrán jako nástupce vrtulníku Sea King v rámci pátracích a záchranných operací. Tato výměna proběhne v letech 2018 – 2021. Objednáno bylo celkem 16 ks, zbývá tedy dodat ještě 14 z nich [124].

Bell 412SP – 18 ks

Vrtulník Bell 412 SP se využívá hlavně pro transport personálu a vojenského vybavení. Mimo to se využívá i pro převoz raněných, pátrací a záchranné akce, hašení lesních požárů, průzkum a další činnosti. V Norsku se využívá od roku 1989 [124].

NH90 - 6 ks

Poslední ze čtyř typů vrtulníků norských ozbrojených sil je využíván především pobřežní stráží a na vojenských fregátách. Mezi hlavní úkoly patří pátrací a záchranné

akce, evakuace raněných, protiponorkové mise či speciální operace. Norsko objednalo 14 ks této techniky, která měla být dodána již mezi roky 2005 a 2008, ovšem kvůli problémům dodavatele se zdržela o více než 10 let a do roku 2020 se očekává dodání posledních 8 ks. Výzbrojí jsou většinou dva kulometry 7,62 mm, hlubinné pumy, torpéda a řízené střely proti lodím [124].

Saab MFI-15 Safari – 16 ks

Cvičný letoun švédské firmy Saab se využívá pro výcvik pilotů norského královského letectva. Je to dvoumístný letoun, kterého mají norské ozbrojené síly 16 ks [124].

Ostatní technika

Norské vzdušné síly mají také nespecifikovaný počet bezpilotních letounů RQ-11 Raven a PD-100 Black Hornet Nano [124].

6.3.3 Námořní technika

Norské královské námořnictvo má k dispozici 5 bojových fregat, 6 korvet, 13 hlídkových plavidel, 6 minolovek, 6 ponorek, 3 lodě pobřežní stráže, 2 lodě zpravodajské služby a jednu loď pro zajištění zásobování, operační a technické podpory.

Třída Barentsova moře – 3 ks

Hlídkové lodě speciálně upravené pro použití u pobřežní stráže byly postaveny mezi roky 2009 – 2010 a pojmu přibližně 23 členů posádky. Délka každé lodě je 93,2 m a výzbroj tvoří kanón Bofors L80 ráže 40 mm a dva kulometry 12,7 mm [125].

Třída Fridtjofa Nansena – 5 ks

Hlavní bojové fregaty norského královského námořnictva jsou uzpůsobeny k boji s ostatními loděmi, ponorkami i leteckou technikou a navíc jsou vybaveny i vrtulníky NH90. Lodě byly námořnictvu dodány v roce 2011 ze Španělska. Jejich délka je 134 m, pojmu více než 120 členů posádky a vyzbrojeny jsou námořními raketami ESSM, vertikálním raketovým systémem VLS, torpédy Sting Ray, kanónem OTO Melara ráže 76 mm a hlubinnými pumami [125].

Třída Nordkapp – 3 ks

Hlídková plavidla třídy Nordkapp jsou již starší (1980, 1981) a v minulosti byla použita například během expedicí na Antarktidu či v rámci války v zálivu. Tyto lodě jsou dlouhé 105 m, pojmuou přes 60 členů posádky a výzbrojí je kanón Bofors L70 57mm. Tato plavidla zůstávají použitelná do roku 2020 [125].

Třída Nornen – 5 ks

Relativně nová třída, jejíž hlídková plavidla se stala operativní mezi lety 2006 a 2008 po dodání z Polska. Lodě třídy Nornen operují poblíž pobřeží, každá ve své určené zóně. S délkou 47,2 m se jedná spíše o menší plavidla vyzbrojené pouze kulometem ráže 12,7 mm [125].

Třída Oksøy – 3 ks

Tato tři plavidla jsou uzpůsobena k vyhledávání, detekci a následnému zneškodnění námořních min (minehunter). Délka lodí je 55,2 m a velikost posádky více než 32 osob [125].

Třída Alta – 3 ks

Lodě třídy Alta slouží stejně jako plavidla třídy Oksøy k odstraňování námořních min. Rozdíl je ovšem v tom, že tyto miny nedetekuje a nezneškodňuje po jedné, ale čistí celou zaminovanou oblast (minesweeper). Délka lodě i velikost posádky je shodná [125].

Třída Reine – 2 ks

Hlídková plavidla třídy Reine operují podél norského pobřeží a spolupracují s dalšími složkami například s policií, Ředitelstvím rybolovu a dalšími. Dodána byla v letech 2010 a 2011 z Polska, jejich délka je necelých 50 m, velikost posádky 32 mužů a výzbroj tvoří dva kulometry ráže 12,7 mm [125].

Třída Skjold – 6 ks

Úkolem plavidel třídy Skjold je zajištění suverenity norských vod. Jedná se o menší (47,5 m) mobilní korvety, které jsou dobře využitelné i pro pátrací a záchranné akce či podporu speciálních jednotek poblíž pobřeží. Třída Skjold je vyzbrojena osmi řízenými střelami Kongsberg NSM, kanónem Otobreda Super Rapid ráže 76 mm, dvěma kulometry Browning M2HB ráže 12,7 mm, řízenými střelami Mistral. Nejstarší plavidlo této třídy bylo uvedeno do provozu již v roce 1999, ostatních pět je ovšem až po roce 2010 [125].

Třída Ula – 6 ks

Tato třída zahrnuje všech šest ponorek norského královského námořnictva. Ty momentálně prochází modernizací, aby byly použitelné až do roku 2020. Výhodou ponorek je samozřejmě zejména jejich obtížná detekce. Ponorky Ula jsou dlouhé 59 metrů a pojmu 21 členů posádky. Výzbroj tvoří torpéda 533 mm DM2A3 [125].

KNM Valkyrien – 1 ks

Tato neozbrojená loď slouží zejména pro zásobování, technickou či operační podporu dalším lodím norského námořnictva. Délka lodě je 68 metrů a velikost posádky 26 osob. KNM značí královské norské námořnictvo [125].

KV Harstad – 1 ks

Těžce vyzbrojené plavidlo pobřežní stráže (KV), které se využívá například i k odstraňování ropných skvrn, odtahu nefunkčních lodí či hašení požárů. Loď, postavená v roce 2005 v Norsku, pojme 22 členů posádky, je dlouhá 83 m a vyzbrojena kanónem Bofors L 40 mm a dvěma kulometry 12,7 mm [125].

KV Svalbard – 1 ks

Další z lodí pobřežní stráže s délkou 103,7 m, velikostí posádky téměř 50 osob a přistávací plochou pro helikoptéry. Výzbrojí je kanón Bofors, kulomet ráže 12,7 mm a doplněna může být i raketovým systémem země-vzduch Simbad [125].

KV Ålesund – 1 ks

Poslední z lodí pobřežní stráže je 63 m dlouhé plavidlo vyzbrojené kanónem Bofors L 40 mm a kulometem 12,7 mm. Operuje převážně poblíž námořní základny Bergen [125].

FS Marjata – 1 ks

126 m dlouhá loď zpravodajské služby, která byla uvedena do provozu teprve nedávno, konkrétně v roce 2016 [125].

FS Eger – 1 ks

Druhá z lodí norské zpravodajské služby Eger je podstatně starší než Marjata (1992) a kratší (81,5 m). Ani jedna z těchto zpravodajských lodí není ozbrojena [125].

6.4 Výzbroj Belgického království

Belgické ozbrojené síly se, zdá se, vydávají jiným směrem než další čtyři analyzované země. O tom svědčí fakt, že roku 2014 Belgie vyřadila z provozu veškeré své tanky Leopard 1A5. Pozemní síly tak spoléhají zejména na množství obrněných vozidel.

6.4.1 Pozemní technika

Výše zmíněnou absenci tanků nahrazuje Belgie 4 typy obrněných vozidel, dále 3 typy nákladních vozů, 2 typy užitkových terénních vozidel, kamionů a dělostřelecké techniky a jedním typem odtahových vozidel.

Iveco M250 – 400 ks

Nákladní vozidla IVECO byla objednána v roce 2003 a o tři roky později nahradila vozy MAN. Hlavní využití je pro přepravu personálu (až 20 osob) a materiálu [126].

Dingo 2 – 218 ks

I toto vozidlo německé výroby je belgickými ozbrojenými silami využíváno od roku 2006, a to ve čtyřech různých verzích. Zdravotnická (10 ks), velitelská (52 ks) i první transportní verze (128 ks) jsou vybaveny dálkově ovládaným kulometem 7,62 mm, druhá transportní verze (28 ks) je vyzbrojena taktéž dálkově ovládaným kulometem, ovšem ráže 12,7 mm [126].

Lombardini LDW 1003 – 38 ks

Lehké užitkové terénní vozidlo pro přepravu těžkých zbraní nebo raněných. LDW 1003 není pancéřováno ani vyzbrojeno. Belgické síly využívají toto vozidlo typu 4x4 od roku 2009 [126].

Iveco ALC 8X4 – 149 ks

Jedná se o kamión pro převoz kontejnerů s vybavením. Využíván je od roku 2004 v počtu 149 ks [126].

Iveco LMV (Lynx) – 437 ks

Terénní obrněné vozidlo 4x4, jehož využití je podobné jako v případě vozů Dingo 2. Nejvíce se ovšem používají pro převoz bojových skupin v rámci výkonu vojenských operací. Belgické ozbrojené síly využívají tyto nevyzbrojená vozidla od roku 2007 a měly by sloužit až do roku 2026 [126].

M-gator A1

Šestikolové terénní lehké vozidlo od amerického výrobce John Deere se využívá zejména pro odvoz raněných z bojových oblastí. Díky své nižší váze může být M-gator vysazen s padákem či přepravován vrtulníkem. V belgických ozbrojených silách je nespécifikovaný počet těchto vozidel [126].

Mercedes Actros 6X4 - 2643 LS – 60 ks

Kamión německého výrobce Mercedes slouží pro převoz techniky či kontejnerů s materiálem. Využívá se od roku 2002 [126].

Piranha – 268 ks

Další pancéřované vozidlo belgických ozbrojených sil, které se využívá od roku 2008. Základní verze není vyzbrojená, má však kvalitní senzory, které posádku varují vůči potenciálním hrozbám. Piranha se vyskytuje ve vícero variantách, Belgičané mají 6 zdravotnických vozidel, 14 velitelských, 19 bojových s 30 mm dálkově ovládaným automatickým kanónem, 18 bojových s kanónem ráže 90 mm, 64 transportních s dálkově ovládaným kulometem ráže 12,7 mm, 138 inženýrských se stejným kulometem a 9 neozbrojených vyprošťovacích vozidel [126].

Renault Kerax 8X4 Dépanneuse – 27 ks

Odtahová vozidla Renault Kerax nahradila v roce 1999 vozy Berliet. Slouží pro převoz nefunkční či poškozené těžké vojenské techniky na místo opravy. Dokáže odtáhnout techniku o váze až 24 tun [126].

Scania T144 & LOHR Trailer – 26 ks

Další transportní nákladní vozidlo, které uveze náklad o váze větší, než 60 t. Využívá k tomu i přívěsu značky LOHR. Belgické ozbrojené síly pořídily 26 ks tohoto vozidla v roce 2000 [126].

Pandur 6x6 – 59 ks

Ozbrojené kolové vozidlo Pandur je belgickými ozbrojenými silami využíváno od roku 1998 v celkovém počtu 59 ks. Z toho je 10 ks zdravotnických vozidel, 4 velitelská vozidla s kulometem 7,62 mm MAG a 45 ks jsou pozorovací vozy vybaveny kulometem ráže 12,7 mm a mohou být osazeny i kanónem 90 mm [126].

Unimog 1,9T 4x4 – 61 ks

Lehké nákladní vozidlo německé výroby se v Belgii uplatňuje ve třech různých verzích. První z ní je Jacam (10 ks), který je vyzbrojen otočným kulometem ráže 12,7 mm a dvěma kulomety 7,62 mm. Mistral (47 ks) je vybaven systémem řízených raketových střel, jeden náboj váží 3 kg. Posledním je neozbrojená verze SCB, která pomocí radarů získává potřebná data pro koordinaci ostatních jednotek [126].

Minomet M1 – 30 ks

Americký minomet ráže 81 mm, který se využívá již od konce druhé světové války. Na místo střelby je tažen vozidlem, váží 62 kg a jeho dostřel je 3 km [126].

Minomet MO-120-RT – 42 ks

Minomet ráže 120 mm s váhou až 582 kg. I tento typ tedy musí být na místo střelby dopraven vozidlem. Jeho efektivní dostřel je více než 8 km [126].

6.4.2 Letecká technika

Belgické ozbrojené síly jsou vybaveny 54 ks bojového letounu F-16, dále 5 typy víceúčelových vrtulníků, až 7 typy transportních letadel, 2 typy cvičných letadel a jedním typem bezpilotních letounů.

A-109 Hirundo – 20 ks

Jedná se o transportní vrtulník od britsko-italského výrobce Augusta Westland. Belgie pořídila tyto vrtulníky již v roce 1992. Používají se v rámci výsadkových, zdravotnických, humanitárních a dalších akcí [127].

Westland Sea King Mk 48 – 4 ks

Tento typ vrtulníku je již relativně zastaralý, využívá se již od roku 1976. V roce 2015 měl být vyřazen, ovšem k tomuto vyřazení stále nedošlo. Opět se jedná o transportní neozbrojený typ [127].

NH90 TTH – 4 ks

Novější typ transportního vrtulníku, kterým belgické síly disponují teprve od roku 2013. NH90 TTH pojme až 20 pasažérů a unese téměř 5 tun [127].

NH90 NFH – 4 ks

Vrtulník pořízen zároveň s NH90 TTH, taktéž v počtu 4 ks. Tento druh se využívá zejména jako podpůrná síla námořních fregat, viz název NFH (NATO Frigate Helicopter). NH90 NFH může být vybaven až 1 200 kg výzbroje, nejčastěji 2 kulometry, raketami, protilodními střelami, torpédy či hlubinnými pumami [127].

SUD Aviation 316 B Alouette III – 3 ks

Lehký pátrací či průzkumný vrtulník, který je v arzenálu belgických sil již od roku 1971, pojme maximálně šest osob. Jeho výhodou je zejména vysoká obratnost. Tento vrtulník může být vyzbrojen kanónem ráže 20 mm či raketometem [127].

Airbus A321 – 1 ks

Dopravní letadlo francouzského výrobce Airbus dokáže pojmout až 152 pasažérů a belgické ozbrojené síly jej využívají od roku 2014 [127].

Airbus A400M Atlas – 1 ks

Dalších 7 ks tohoto transportního letounu bude dodáno mezi roky 2018 a 2020. Využití bude zejména pro přepravu osob (až 66) a vojenského materiálu či techniky [127].

Embraer ERJ 135 – 2 ks

Transportní letadlo brazilské výroby slouží pro přepravu osob (34) a nákladů (více než 8 t) [127].

Embraer ERJ 145 – 2 ks

Velice podobné letadlo jako typ ERJ 135, které je pouze o něco větší. Díky tomu pojme 49 pasažérů a více než 10 t nákladu [127].

Dassault Falcon 20E-5 – 2 ks

Další typy transportních letounů jsou od francouzského výrobce Dassault Aviation. Falcon 20E-5 je starším typem, který je využíván již od roku 1973, ovšem v roce 2004 byl modernizován. Jedná se o menší letadlo, které pojme pouze 14 osob [127].

Dassault Falcon 900B – 1 ks

Falcon 900B je obdobou typu 20E-5, je ovšem ještě menší a pojme tak jenom 12 pasažérů. Pořízeno bylo taktéž v roce 1973 a i tento model doznal v roce 2004 značné modernizace [127].

Siai-Marchetti SF.260 – 32 ks

Dvoulístný vrtulový cvičný letoun italské výroby. Využívá se již od roku 1969 a to zejména pro výcvik pilotů [127].

B-Hunter – 13 ks

Dálkově ovládaný bezpilotní letoun B-Hunter slouží k pozorování, přičemž může být opatřen kamerou, odposlechem a dalšími prvky techniky. Rozpětí křídel tohoto letounu je téměř 9 m, dolet až 100 km od ovládacího prvku a ve vzduchu vydrží až 10 h [127].

C-130J Hercules – 10 ks

Transportní letadlo, které bylo vyrobeno již v roce 1973 americkou firmou Lockheed Martin. Výhodou je velká nosnost (až 33 t) a kapacita (92 osob). Využívány by měly být až do roku 2020 [127].

Dassault Alpha Jet – 29 ks

Druhý typ cvičného dvoulístného letounu pro výcvik pilotů. Jedná se o proudový letoun, který Belgičané využívají již od roku 1972 [127].

F-16 AM/BM – 54 ks

Jediný bojový prvek belgických vzdušných sil je stíhací letoun F16. První z letounů tohoto typu pořídila Belgie již v roce 1979 a jsou tedy již spíše zastaralé. V plánu je F-16 v nejbližší době nahradit letouny F-35. Výzbrojí jsou řízené rakety typu vzduch-vzduch AIM-9 Sidewinder a AIM-120 AMRAAM, kanón M61 A1 Vulcan ráže 20 mm, bomby Mark 82/84 a řízené bomby GBU 10/12 [127].

6.4.3 Námořní technika

Belgické námořnictvo má pouze dvě bojové fregaty, dále 5 minolovek, 2 hlídkové lodě, 1 podpůrné a logistické plavidlo, 1 plavidlo pro oceánografický výzkum, 1 výsadek člun speciálních jednotek a 1 plachetnici pro výcvik námořníků.

A958 Zenobe Gramme – 1 ks

Plachetnice vyrobená již v roce 1961 sloužila nejprve zejména pro oceánografický výzkum. V současné době se však používá zejména pro výcvik námořníků [128].

FRISC – 1 ks

Výsadkový člun speciálních jednotek vyzbrojen dvěma kulomety ráže 7,62 mm. Využíván je od roku 2013 [128].

A962 Belgica – 1 ks

Oceánografické výzkumné plavidlo, které slouží belgickým ozbrojeným silám od roku 1983 [128].

A960 Godetia – 1 ks

Podpůrná a logistická loď vyzbrojena čtyřmi kulomety ráže 12,7 mm. Využívá se od roku 1965 [128].

F930 Leopold I. – 1 ks

122 metrů dlouhá fregata, která je schopna pojmout posádku 145 osob. Vyzbrojena je 8 harpunami SSM, kanónem ráže 76 mm, 16 řízenými raketami Sea Sparrow, 4 torpédy Mk 32, 8 x Harpoon SSM, automatickým zbraňovým systémem Goalkeeper s kanónem 30 mm, 2 rotačními kulomety ráže 13 mm a podpůrnou silou je i vrtulník NH90 NFH. Belgické námořnictvo pořídilo tuto fregatu v roce 2007 [128].

F931 Louise-Marie – 1 ks

Prakticky totožná fregata jako typ F930 se zcela totožnou výzbrojí. F931 byla pořízena o rok později (2008) [128].

M916 Bellis – 1 ks

Loď na vyhledávání, detekci a následné zneškodnění námořních min (minehunter) byla postavena již v roce 1953. I proto doznala v roce 2007 značné modernizace. Výzbrojí je trojice kulometů ráže 12,7 mm [128].

M917 Crocus – 1 ks

Loď postavena v roce 1973 se stejnou výzbrojí a využitím jako typ M916. Její délka je 51,5 m a pojme až 36 osob. Je naprosto shodná s dalšími třemi modely M921, M923 a M924 [128].

M921 Lobelia – 1 ks**M923 Narcis – 1 ks**

M924 Primula – 1 ks**P901 Castor - 1 ks**

Hlídková loď pořízena belgickým námořnictvem v roce 2014. Není ozbrojena, její hlavní úkoly jsou kontrola rybolovu, kontaminace vody, celní kontroly či pátrací a záchranné akce na moři [128].

P902 Pollux – 1 ks

Stejná loď jako P901 se stejným využitím. Je však o něco novější, jelikož byla vyrobena až v roce 2015 [128].

6.5 Výzbroj Portugalska

Portugalsko bylo v minulosti námořní a koloniální velmocí. Tyto časy již pominuly, ovšem země se, možná i díky své poloze, stále dosti zaměřuje na udržení silného námořnictva. V této době však nesmí již opomíjet ani pozemní a vzdušné síly.

6.5.1 Pozemní technika

Pozemní technika portugalských ozbrojených sil zahrnuje 37 ks tanku Leopard 2A6, 4 typy obrněných vozidel, 5 typů dělostřelecké techniky, 1 typ raketových systémů, 5 typů terénních nákladních vozů, 5 typů terénních osobních vozů a dále například palivové tankery, tahače, užitkové osobní vozy, autobusy a další.

Tank Leopard 2A6 – 37 ks

Hlavním bojovým tankem Portugalska je německý Leopard 2A6. Ten se v různých verzích vyrábí již od roku 1973 a jeho výzbrojí je kanón ráže 120 mm a dva kulometry 7,62 mm. V rezervě poté portugalské ozbrojené síly mají navíc starší tank M60 A3 v počtu 92 ks. Tanky Leopard 2A6 pořídilo Portugalsko v roce 2007 od Nizozemska [129], [130].

Mostní tank M60A 1M / 1981 – 4 ks

Tank postavený na podvozku klasického tanku M60, který slouží k pokládání mostu, čímž umožňuje dalším jednotkám překonat řeky, propadliny či další překážky. Místo kanónu má pokládací rameno a není nikterak vyzbrojen [129].

M113A1/2 – 277 ks

Americký pásový obrněný transportér, který se od roku 1960 vyrábí doposud. Pojme až 11 osob a výzbrojí je těžký kulomet Browning 12,7 mm [129].

Pandur II 8x8 – 188 ks

Obrněné vozidlo Pandur II bylo objednáno v počtu 260 ks již v roce 2005. Po řadě komplikací bylo nakonec dodáno pouze 188 ks, z nichž poslední kusy dorazily až v roce 2016. Portugalsko používá toto vozidlo v osmi verzích: 112 obrněných transportérů s dálkově ovládaným kulometem 12,7 mm, 30 bojových vozidel pěchoty s rychlopalným kanónem 30 mm, 16 velitelských vozů, 8 zdravotnických, 7 vyprošťovacích, 4 průzkumné, 6 spojovacích a 4 protitanková s raketovým systémem TOW [129], [131].

Panhard M11 – 38 ks

Obrněné vozidlo francouzské výroby, které může být vyzbrojeno těžkým kulometem 12,7 mm, protitankovými řízenými střelami či lehkým kulometem 7,62 mm [129].

HMMWV M1025A2 D 4x4 – 37 ks

Hummer je populárním americkým pancéřovaným vozidlem pro výkon vojenských operací. Má střešní rám pro upevnění zbraní jako kulomet ráže 12,7mm, 7,62 mm, granátometu či systému protitankových střel TOW a umožňuje střelci pokrýt 360° [129].

M 109 A5 155 mm – 24 ks

Samohybná dělostřelecká houfnice ráže 155 mm s efektivním dostřelem 18 km, ale dokáže vykonávat palbu až na vzdálenost 30 km. Jedná se o zařízení americké výroby z 60. let 20. století [129].

M114 A1 155 mm – 12 ks

Další houfnice ráže 155 mm, ovšem M114 A1 není samohybná a je potřeba ji na místo střelby táhnout jiným vozidlem. Váží téměř 6 t a dostřel této dělostřelecké techniky je necelých 15 km. Stejně jako M109 A5 se i v tomto případě jedná o produkt americké výroby a to již z roku 1942 [129].

M119 105 mm – 21 ks

Lehká dělostřelecká houfnice britské výroby ráže 105 mm. Váží 2 130 kg a na místo střelby může být odtažena vozidlem či přenesena vrtulníkem. Dostřel houfnice vyrobené v roce 1989 je 13,7 km [129].

AA Chaparral – 24 ks

Raketový systém na pásovém podvozku s dostřelem až 9 km. Dokáže automaticky sledovat pozemní i vzdušné cíle a zneškodnit je za jakýchkoliv povětrnostních podmínek [129].

Minomet Tampella 120 mm – 54 ks

Švédský minomet o váze 351 kg s dostřelem až 6 500 m. Obsluhují jej tři osoby. Vyrábí se již od roku 1953 [129].

Minomet M30 107 mm – 31 ks

Jedná se o minomet americké výroby. Váží 305 kg, dostřel je 6 600 m a vyrábí se od roku 1951 [129].

Ostatní technika

Pozemní technika portugalských ozbrojených sil dále zahrnuje nspecifikovaný počet terénních nákladních vozidel Daf YA 4440, Mercedes Benz 1213, Unimog 1750, Unimog 1300, malá terénní nákladní vozidla Iveco Daily, osobní terénní vozy Land Rover Defender 90, Land Rover Defender 110, Mitsubishi Cabine Dupla, Toyota Land Cruiser a UMM Alter II. Součástí pozemní techniky jsou také palivové tankery Trator M818, tahače Pronto Socorro M816, autobusy Volvo Irizar Century a Toyota Optimo, dodávky Mercedes Benz Vito, nákladní vozy Mercedes Benz Atego a Fiat Ducato a užitkové osobní vozy Renault Kangoo a Citroen Berlingo [129].

6.5.2 Letecká technika

Portugalsko disponuje 24 ks bojových letounů F-16, 3 typy víceúčelových vrtulníků, 3 typy transportních letadel, 2 typy cvičných letounů a průzkumných kluzáků a jedním typem bombardérů.

Lockheed C-130 Hercules – 3 ks

Dopravní letadlo schopné pojmout až 128 osob a převážet až 18 t nákladu. Na jedno natankování má Hercules dolet 6 480 km [132].

Aerospatiale Epsilon-TB 30 – 14 ks

Lehký cvičný dvoumístný vrtulový letoun francouzské výroby, který se využívá pro zdokonalení leteckých schopností pilotů. Vyrábí se již od roku 1983 a není vyzbrojen [132].

Agusta-Westland EH-101 Merlin – 12 ks

Střední víceúčelový vrtulník nizozemského výrobce Agusta Westland. U portugalských ozbrojených sil se využívá zejména k transportu osob a materiálu a při pátracích a záchranných akcích [132].

ASK-21

Dvoumístný neozbrojený kluzák, který slouží především pro průzkumné a pátrací účely. Portugalsko disponuje nespécifikovaným počtem těchto letounů [132].

Chipmunk MK 20 – 7 ks

Druhé cvičné vrtulové letadlo v arzenálu portugalských ozbrojených sil. Ani tento letoun nedisponuje jakoukoliv výzbrojí [132].

EADS C-295M – 12 ks

Transportní letadlo krátkého a středního doletu, které dokáže transportovat až 70 pasažérů či 9 250 kg materiálu [132].

Lockheed Martin F-16 AM – 24 ks

Jediný bojový letoun portugalských ozbrojených sil poprvé vyroben již v roce 1973. Portugalsko jej využívá od roku 2003. F16 jsou vyzbrojeny řízenými raketami typu vzduch-vzduch AIM-9 Sidewinder a AIM-120 AMRAAM, kanónem M61 A1 Vulcan ráže 20 mm, bombami Mark 82/84 a řízenými pumami GBU 10/12 [132].

Lockheed P-3C – 5 ks

Bombardér P-3C může být vyzbrojen harpunami, systémem řízených protilodních raket AGM-84 Harpoon, AGM-65F/G Maverick, torpédy MK-46 A, bombami

MK-82/83/84 a minami MK 36. Využívá se k bombardování námořních a pozemních cílů a provádění průzkumných, pátracích a záchranných akcí [132].

L-23 Super Blanik

Dvoumístný kluzák české výroby z roku 1988. I tento model kluzáku je neozbrojený a slouží zejména k pátracím a průzkumným činnostem. I v tomto případě není udán přesný počet kluzáků [132].

Marcel-Dassault Falcon 50 – 6 ks

Francouzský transportní letoun uzpůsobený zejména pro převoz materiálu. Toho pojme až 9 t, zatímco pasažérů pouze 12. Bez natankování je schopen letu na vzdálenost 5 km [132].

Sudaviation - SE 3160 Alouette III – 8 ks

Zcela stejný vrtulník, jako v případě belgických ozbrojených sil. Slouží zejména k transportu osob (max. 6), průzkumným, pátracím a záchranným akcím. Může být vyzbrojen kanónem ráže 20 mm a raketometem [132].

Lynx 95 – 5 ks

Vrtulníky pořízeny v roce 1993, které slouží zejména jako podpora fregat třídy portugalského námořnictva třídy Vasco da Gama. Využívají se v rámci boje proti námořním i pozemním cílům, průzkumných, pátracích a záchranných akcí. Výzbrojí vrtulníků Lynx 95 jsou kulomet ráže 12,7 mm, hlubinné nálože proti ponorkám, řízené rakety a torpéda [133].

6.5.3 Námořní technika

Portugalské námořnictvo má 5 bojových fregat, 3 korvety, 16 hlídkových lodí, 4 hydrografická a oceánografická plavidla, 4 plachetnice, 1 palivový tanker a 2 ponorky.

Třída Vasco da Gama – 3 ks

Bojové fregaty, které jsou součástí portugalského námořnictva od let 1991, 1992. Jejich délka je 115 m, velikost posádky 180 osob, výzbroj poté tvoří dělo ráže 100 mm, automatický raketový systém Goalkeeper CIWS, 6 torpéd Mk32, kulometry ráže 12,7 mm a systémy řízených střel RGM-84 Harpoon (proti lodím) a RIM-7 Sea Sparrow (proti letadlům). Každá z těchto fregat má prostor na přistání dvou vrtulníků Lynx 95 [134].

Třída Bartolomeu Dias – 2 ks

Druhý typ bojových fregat, které byly pořízeny v roce 2006. Jejich délka je 122m a vyzbrojeny jsou kanónem Oto Melara ráže 76 mm, automatickým raketovým systémem Goalkeeper CIWS, těžkými kulomety Browning M2 12,7 mm, lehkými kulomety FN MAG ráže 7,62 mm, protiletadlovými raketami RIM-7 Sea Sparrow, raketami proti lodím RGM-84 Harpoon a torpédy Mk.46. Velikost posádky fregat této třídy je 158 osob [134].

Třída Bérrio – 1 ks

Lod' postavená v roce 1969 ve Spojeném království byla do portugalského námořnictva pořízena v březnu 1993. Toto plavidlo pojme 71 osob a je vyzbrojeno automatickým kanónem ráže 20 mm. Slouží k doplnění paliva ostatním plavidlům, jedná se tedy o palivový tanker [134].

Třída Baptiste de Andrade – 1 ks

Jediná korveta této třídy je v portugalském námořnictvu od roku 1975. Její délka je 85 m, pojme 71 osob a výzbroj zahrnuje děla Creusot-Loire ráže 100 mm a Bofors ráže 40 mm [134].

Třída João Coutinho – 2 ks

Tyto korvety byly pořízeny v roce 1970 a jsou vyzbrojeny dvojicí děl US Mk33 ráže 76 mm a Bofors 40 mm. Pojmou 70 lidí a jsou dlouhé 85 m [134].

Třída Viana do Castelo – 2 ks

Hlídkové lodě třídy Viana do Castelo jsou dlouhé 83 m, posádku tvoří 42 osob a výzbrojí je dělo Oto Melara ráže 30 mm [134].

Třída D. Carlos I. – 2 ks

Hydrografická a oceánografická plavidla odkoupena od USA v roce 1996. Jsou dlouhé 68 m a nejsou vyzbrojeny [134].

Třída Andromeda – 2 ks

Druhý typ hydrografických a oceánografických neozbrojených lodí. Plavidla třídy Andromeda byla pořízena v roce 1988 [134].

Třída Cacine – 2 ks

Další z hlídkových lodí tvoří dvojice plavidel z roku 1970. Jejich délka je 48 m, velikost posádky 32 osob a výzbrojí jsou dělo Bofors ráže 40 mm a automatický kanón Oerlikon ráže 20 mm [134].

Třída Tejo – 2 ks

I lodě třídy Tejo se řadí mezi hlídková plavidla. Jsou dlouhé 54 m a od roku 2016 jsou vyzbrojeny řízenými střelami RGM-84 Harpoon, Sea Sparrow, kanónem Oto Melara ráže 76 mm, dvěma těžkými kulomety ráže 12,7 mm a torpédy MU90 ASW [134].

Třída Argos – 5 ks

Menší hlídková plavidla třídy Argos jsou pouze 27 m dlouhé, posádku činí 8 osob a výzbrojí jsou dva těžké kulomety ráže 12,7 mm [134].

Třída Centauro – 4 ks

Stejně lodě jako u třídy Argos, liší se pouze výzbrojí. Místo těžkých kulometů jsou vybaveny automatickými kanóny Oerlkin ráže 20 mm [134].

Třída Rio Minho – 1 ks

Ještě menší je další hlídková loď Rio Minho. Ta má pouhých 22,4 m a je vyzbrojena lehkým kulometem ráže 7,62 mm [134].

Plachetnice – 4 ks

Mezi plachetnice portugalského námořnictva patří lodě tříd Zarco, Creoula, Polar a Sagres. Nejdelší z nich je Sagres (89,5 m), nejkratší Zarco (23 m.) Tyto lodě se již samozřejmě nevyužívají v rámci bojových operací, ale slouží spíše pro reprezentativní a výukové účely [134].

Třída Tridente – 2 ks

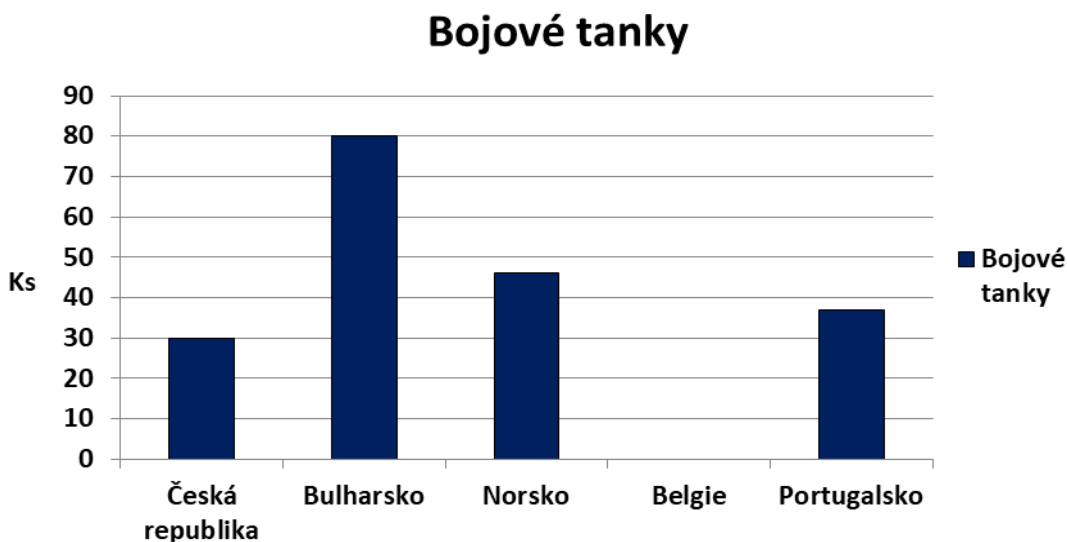
Jediné ponorky portugalských ozbrojených sil jsou dlouhé 67,9 m, posádku tvoří 33 osob a výzbrojí jsou torpéda ráže 533 mm [134].

6.6 Komparace výzbroje

V analýze výzbroje jednotlivých států byly detailně popsány jednotlivé typy pozemní, letecké i námořní techniky. Již tam jsou patrné jisté rozdíly v kvalitě a stáří techniky a lze z toho vypočítat i vliv historických událostí. Například Česká republika a Bulharsko patřily po II. světové válce do tzv. Východního bloku, proto je velké množství jejich techniky sovětského původu. Jedná se samozřejmě o starší typy výzbroje, nyní již nakupují po celém světě. Na druhé straně Norsko, Belgie a Portugalsko Sovětským svazem ovlivněny nebyly a jejich technika je tedy jiného původu, například amerického.

6.6.1 Pozemní technika

Bojové **tanky** byly dlouhodobě hlavní zbraní pozemních sil, ovšem s rozvojem technologií, zdá se, jejich význam trochu upadá. Mnoho armád omezuje množství tanků a upřednostňuje spíše využití bojových obrněných a lehkých obrněných vozidel. Typickým příkladem je Belgie, která od roku 2014 nemá ani jeden bojový tank. Suverénně nejvíce hlavních bojových tanků z pětky analyzovaných zemí má **Bulharsko**, konkrétně **80**. Takřka o polovinu méně (46) má na druhém místě Norsko, Portugalsko disponuje 37 tanky a Česká republika pouhými 30 ks.

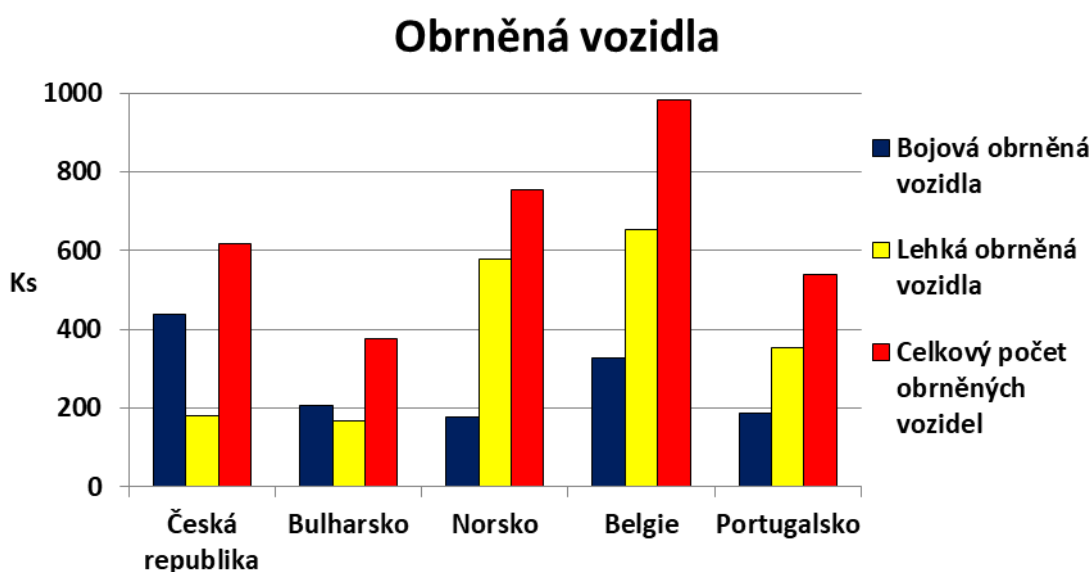

Graf 1. Počty bojových tanků jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

Obrněná vozidla se dělí na bojová obrněná vozidla, jejichž počty omezuje Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (S-KOS), a na lehká obrněná vozidla. Mezi bojová obrněná vozidla se, v rámci analyzovaných zemí, řadí: BVP-1, BVP-2, BPzV,

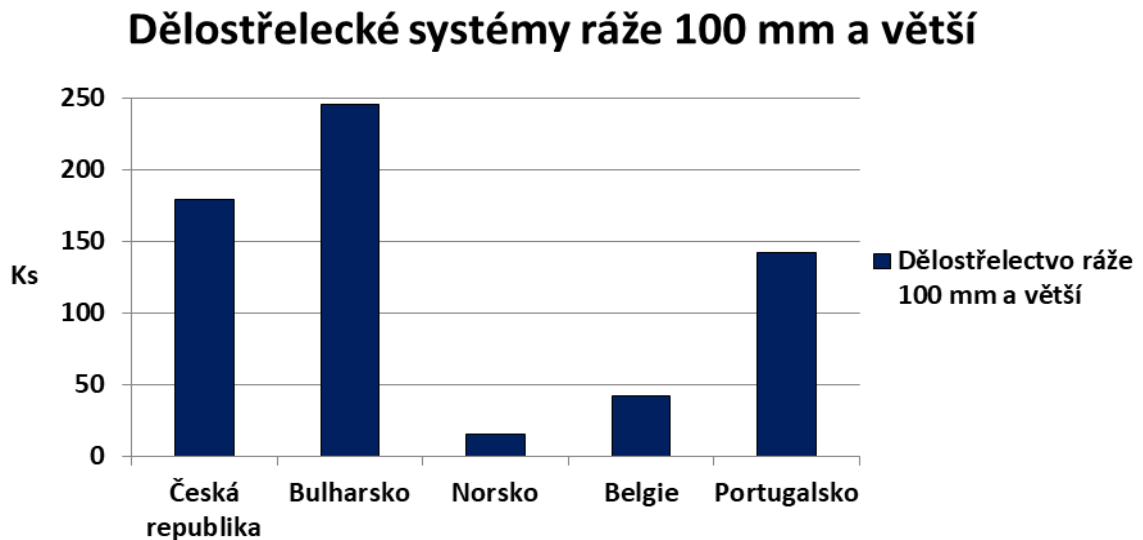
BMP-1, BMP-23, M1117 Guardian, BTR 60, International MaxxPro, CV9030N, Sisu Pasi či různé verze vozidel Piranha a Pandur. Lehká obrněná vozidla poté zahrnují: BRDM-2, Dingo 2, MT-LB, Iveco LMV, Sand Cat, Perun, Panhard M11, Supacat HMT Extenda, BV 206 či různé varianty amerických vozidel M113 a HMMWV.

Nejvíce **bojových obrněných vozidel** má **Česká republika (439)**, následují Belgie (327), Bulharsko (207), Portugalsko (188) a poslední Norsko (178). Mezi **lehkými obrněnými vozidly** kraluje **Belgie (655)**, poté Norsko (578), Portugalsko (352), Česká republika (179) a Bulharsko (168). Je však nutno zmínit, že v této kategorii není známý počet norských vozidel Supacat HMT Extenda, který by celkový výsledek mohl lehce pozměnit. I v **celkovém počtu** obrněných vozidel je na prvním místě **Belgie** s celkovým počtem **982 ks**, za ní následují Norsko (756), Česká republika (618), Portugalsko (540) a relativně daleko poslední Bulharsko (375).

Graf 2. Počty obrněných vozidel jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

V rámci **dělostřelecké techniky** jsou na základě smlouvy S-KOS omezeny dělostřelecké systémy ráže 100 mm a větší. Menší ráže nejsou nikterak omezeny a nejspíše i z toho důvodu jsou jejich přesné počty u některých zemí prakticky nedohledatelné. Na základě těchto faktů bylo rozhodnuto o komparaci dělostřelecké techniky pouze právě pro ráže 100 mm a větší. V tomto ohledu je na tom nejlépe jednoznačně **Bulharsko**, které má této techniky **246 ks**. Na druhém místě je v tomto případě Česká republika (179), poté Portugalsko (142), Belgie (42) a poslední Norsko s pouhými 16 ks.

Graf 3. Počty dělostřeleckých systémů jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

V rámci práce nebyla zpracována komparace protiletadlových a dalších raketových systémů, jelikož informace o těchto systémech nebyly u všech států dostupné či dostatečné.

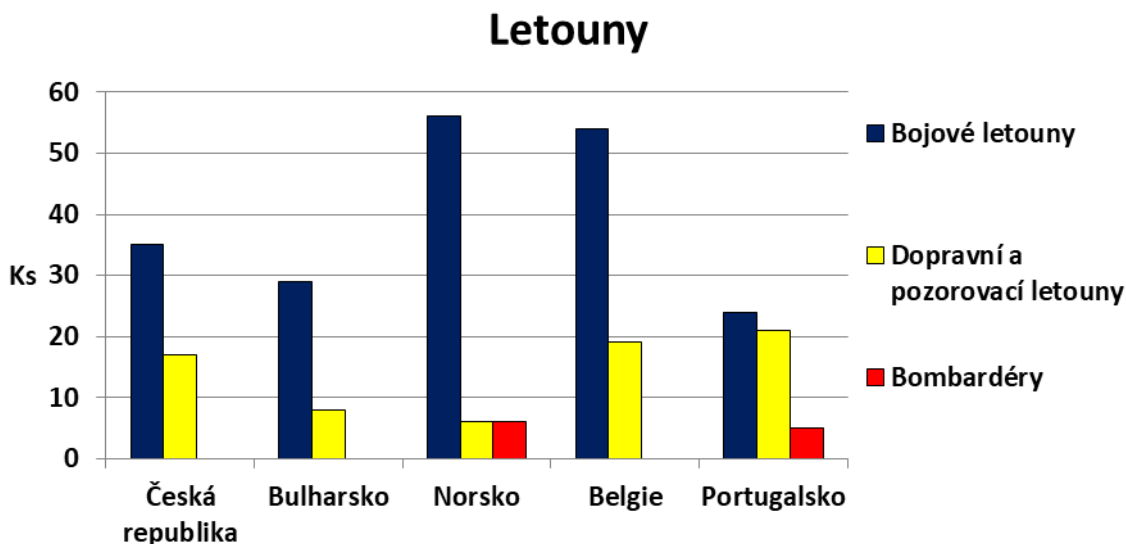
6.6.2 Letecká technika

První ze dvou oblastí komparace letecké techniky jsou **letouny**. Ty se dělí na bojové letouny, dopravní a pozorovací letouny a bombardéry. Bojové letouny značí hlavní útočné stíhačky analyzovaných zemí, dopravní a pozorovací letouny jsou letadla na průzkumné, pátrací, pozorovací akce, ale zejména na transport osob a materiálu. Bombardér je letoun, který slouží ke zneškodnění pozemních cílů pomocí shazování bomb či odpalování raket typu vzduch-země. Komparace nebyla provedena pro cvičné, průzkumné a vědecké (geografické apod.) letouny, které nejsou natolik významnou součástí ozbrojených sil a u bezpilotních letounů, jejichž počty nejsou u všech zemí zveřejněny.

Nejvíce **bojových letounů** vlastní **Norské ozbrojené síly** s 56 stíhačkami F-16 (46) a F-35 Lightning II (10). Na druhém místě je Belgie (54), které vlastní stíhačky F-16. Následuje Česká republika (35) s 21 letouny L-159 Alca a 14 Jas-39 Gripen. Bulharsko (29) má zastaralé letouny Mig-29 v počtu 15 ks a 14 ks SU-25. Portugalské letectvo má 24 stíhaček F-16.

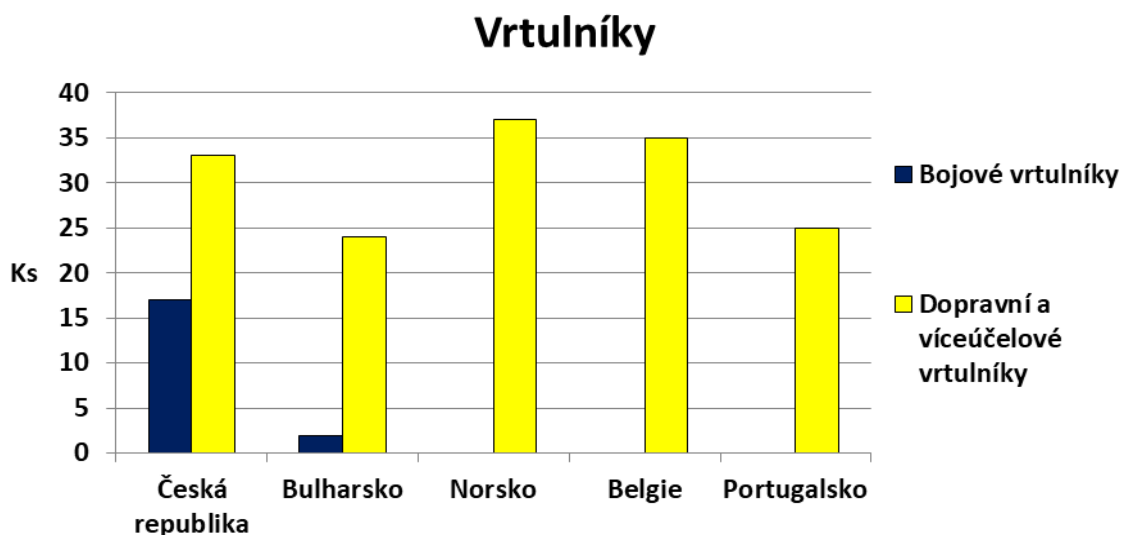
V rámci **dopravních a pozorovacích letounů** je to relativně vyrovnané. Nejvíce těchto letadel má **Portugalsko (21)**, poté Belgie (19), Česká republika (17), Bulharsko (8)

a Norsko (6). **Bombardéry** disponují pouze vzdušné síly **Norska** (6) a Portugalska, které má těchto letounů 5.

Graf 4. Počty letounů jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

Druhou oblastí letecké techniky jsou **vertulníky**, mezi které spadají bojové a dopravní a víceúčelové vertulníky. I ty mohou být vyzbrojeny, ale boj není jejich hlavní doménou. Nejvíce **bojových vertulníků** má **Česká republika** (17). Konkrétně se jedná o typ Mil Mi-17, jehož 2 ks má také Bulharsko, ostatní země bojové vertulníky nemají.

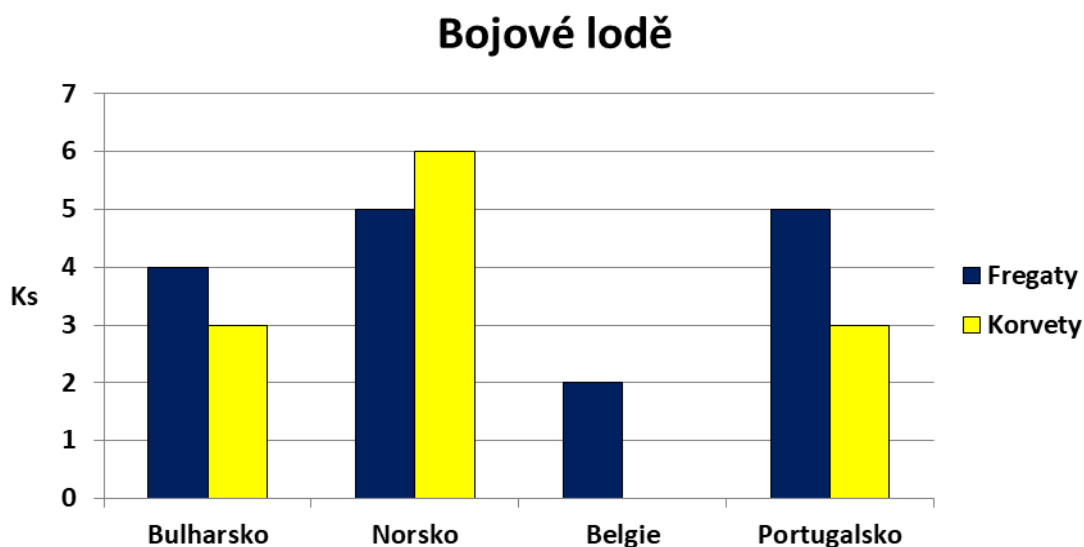
Graf 5. Počty vertulníků jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

Mezi **dopravními a víceúčelovými vertulníky** kraluje **Norsko** (37), poté **Belgie** (35), **Česká republika** (33), **Portugalsko** (25) a poslední **Bulharsko** (24).

6.6.3 Námořní technika

U námořní techniky se komparace týká pouze 4 států, jelikož Česká republika samozřejmě nemá moře, a logicky tedy ani námořnictvo. První složkou námořní techniky jsou **bojové lodě**, konkrétně fregaty a korvety, jelikož žádná z těchto zemí nevlastní ani jeden torpédoborec či křižník. Rozdíl mezi fregatou a korvetou je zejména ve velikosti (většinou 100 – 150 m) a výzbroji. Fregata je větší, lépe vyzbrojené plavidlo, které za určitých podmínek může konkurovat i torpédoborcům. Korveta je menší (50 – 95 m), nemá natolik kvalitní výzbroj, ale je rychlejší a pohyblivější.

Nejvíce **fregat (5)** mají **portugalské** a **norské** námořnictva. Norská plavidla třídy Fridtjofa Nansena se dokonce řadí mezi 10 nejlepších druhů fregat na světě. Po těchto dvou zemích následuje Bulharsko se čtyřmi plavidly a Belgie se dvěma. **Norsko (6)** je na čele žebříčku i z hlediska počtu **korvet**. Po něm jsou až se třemi loděmi Bulharsko i Portugalsko a Belgie nemá žádné plavidlo tohoto typu [135].

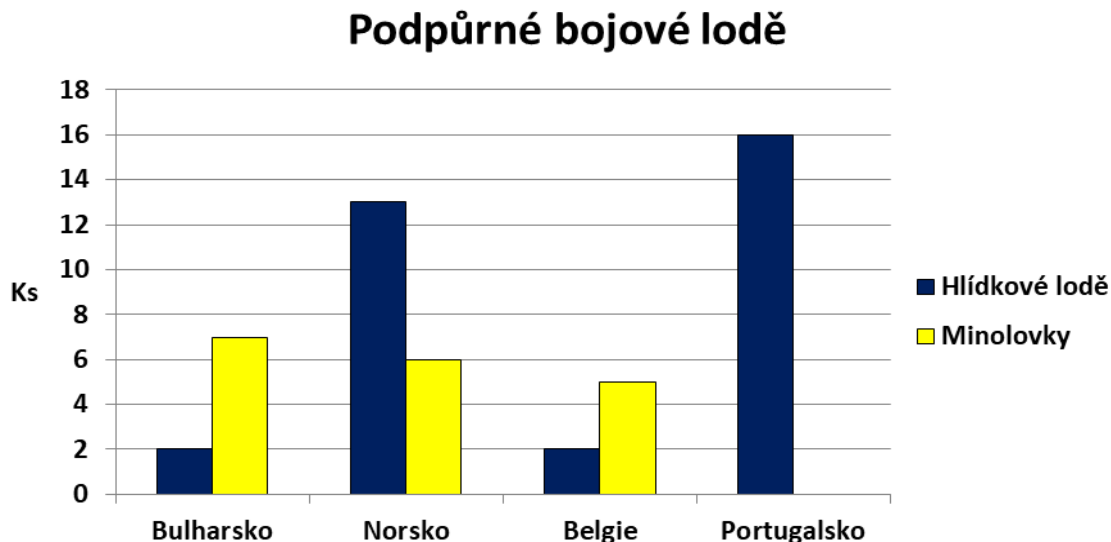
Graf 6. Počty bojových lodí jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

Druhým typem námořní techniky jsou **podpůrné bojové lodě**. Jejich úkolem nejsou primárně bojové činnosti, jsou ovšem vyzbrojeny a v případě potřeby schopny boje. Mezi tato plavidla se řadí hlídkové lodě a minolovky. Nerozlišuje se dále, jestli se jedná o „minehunters“ nebo „minesweepers“, tedy lodě k detekci a zneškodnění individuálních min či ke zneškodnění min v celé oblasti bez předchozí individuální detekce.

Hlídkových lodí má nejvíce **Portugalsko (16)**, následuje Norsko (13) a daleko za nimi jsou Bulharsko a Belgie, které shodně mají pouze dvě hlídkové lodi. Naopak

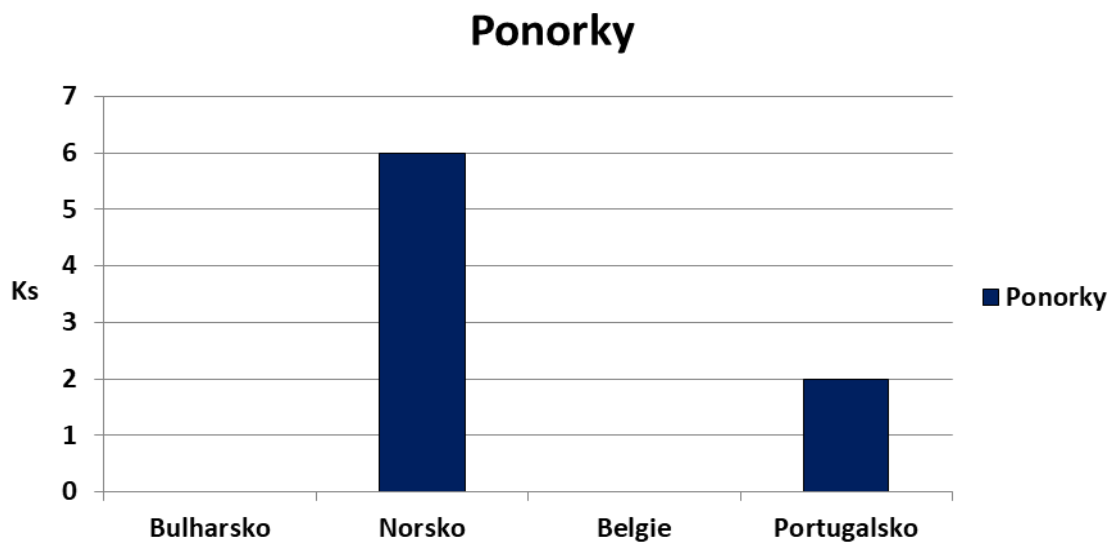

minolovek má nejvíce **Bulharsko** (7), poté Norsko (6), Belgie (5) a Portugalsko, které nemá ani jedno plavidlo ke zneškodnění námořních min.

Graf 7. Počty podpůrných bojových lodí jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

Poslední oblastí námořní techniky jsou **ponorky**. Jejich komparace je velice jednoduchá, jelikož ani Bulharsko ani Belgie žádné ponorky nemají. Na prvním místě v rámci analyzovaných zemí je tedy **Norsko** (6) a za ním je Portugalsko (2).

Graf 8. Počty ponorek jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].

Dílčí závěr

V této kapitole byla analyzována a následně komparována výzbroj ozbrojených sil pěti zemí. **Česká republika** má po Belgii nejméně tanků a počtem obrněných vozidel a dělostřeleckých systémů zapadá mezi analyzovanými zeměmi spíše do průměru. I v rámci letecké techniky se řadí přibližně do středu, pouze v rámci bojových helikoptér je suverénně na prvním místě. Námořní technikou Česká republika nedisponuje.

Bulharsko se zaměřuje zejména na těžkou pozemní techniku, přičemž je na prvním místě v počtu bojových tanků i dělostřelecké techniky, naopak obrněných vozidel má zdaleka nejméně. Z hlediska letecké techniky je na tom Bulharsko zcela nejhůře, kdy je ve všech ohledech, kromě bojových vrtulníků, na posledních dvou místech. Bojové vrtulníky má ovšem pouze dva, Belgie, Norsko a Portugalsko totiž nemají žádné. Námořnictvo má tato východoevropská země naopak velmi silné a v počtu bojových lodí konkuruje námořním velmocím Norsku a Portugalsku. Zaostává v počtu hlídkových lodí a ponorek, na druhou stranu má nejvíce minolovek.

Norsko je druhé v počtu tanků i obrněných vozidel, ovšem dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a větší má zdaleka nejméně (16, první Bulharsko má 246). Využívá dělostřeleckých zbraní menší ráže např. 81 mm. Norské vzdušné síly se řadí ke špičce analyzovaných zemí počtem bojových letounů, bombardérů a víceúčelových vrtulníků. Nemají však žádný bojový vrtulník a i počtem transportních letounů se řadí na poslední místo. Není překvapením, že námořnictvo Norska je nejsilnějším z těchto pěti zemí, kdy jsou ve všech pěti komparovaných oblastech (fregaty, korvety, hlídkové lodě, minolovky, ponorky) na jednom z prvních dvou míst.

Belgie lehce zaostává v rámci pozemní techniky. Má sice nejvíce obrněných vozidel, ale žádné tanky a malý počet dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a větší. Belgické letectvo sice nemá bojové vrtulníky ani bombardéry, ale počtem bojových a transportních letounů a víceúčelových vrtulníků se řadí mezi dvě nejlepší země. Námořnictvo Belgie je zcela jasně nejslabší z analyzovaných států, samozřejmě vyjma České republiky.

Portugalsko je ve všech ohledech pozemní techniky průměrnou zemí. Podobně na tom je i u letecké techniky, kde zaujímá první dvě místa pouze v oblasti bombardérů (ty mají pouze dvě země) a transportních letounů. Námořní technikou je na druhém místě za Norskem, má dokonce nejvíce hlídkových lodí, ovšem na druhou stranu žádné minolovky.

7 SCÉNÁŘE VÝVOJE VYZBROJOVÁNÍ VYBRANÝCH STÁTŮ

Poslední kapitola se zabývá možným vývojem vyzbrojování analyzovaných států do roku 2025. Postup tvorby scénářů se skládá z následujících kroků: stanovení a charakteristika zkoumané oblasti, stanovení hybných sil, definování událostí, které by hybné síly mohly ovlivnit, projektování hybných sil do budoucna a příprava samotných scénářů.

Vyzbrojování a jeho vývoj může ovlivnit spousta faktorů, například bezpečnostní hrozby zmíněné v bezpečnostních strategiích či jiných dokumentech jednotlivých zemí. Tyto faktory se označují jako **hybné síly** a společně pro všechny analyzované státy mezi ně lze řadit následující:

- nepředvídatelnost bezpečnostního prostředí,
- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení,
- migrace,
- kybernetické útoky,
- ozbrojené konflikty [136], [137], [138], [139], [140].

Mezi hlavní **události**, které by mohly ovlivnit hybné síly a řetězce příčin a důsledků poté patří:

- navýšování obranných výdajů členů NATO ke 2 % HDP do roku 2024,
- růst obranných výdajů v mimoevropských regionech a Ruské federaci,
- ochota států použít vojenskou sílu při prosazování svých ambicí,
- napadení jednoho ze států NATO,
- vznik regionálních konfliktů na blízkém východě,
- situace na Balkánském poloostrově [136], [137], [138], [139], [140].

Jako největší hrozby následujících let lze označit Rusko, zhoršení situace na Balkánském poloostrově, KLR, Islámský stát v Sýrii, Írán a situaci v Afghánistánu. Vztahy mezi **NATO a Ruskem** jsou od anexe Krymu v roce 2014 značně napjaté a je velmi pravděpodobné, že se jen tak nezlepší. NATO dokonce na tuto situaci již reagovala

posílením jednotek členských zemí v blízkosti Ruska. Situace na **Balkánském poloostrově** není od Jugoslávských válek stále zdaleka ideální a stačilo by málo, aby došlo k dalšímu konfliktu. Rusko má v této oblasti značný vliv, zejména u bosenských Srbů, a mohlo by tak spustit domino efekt [141].

Jestliže by se chtěli odtrhnout bosenští Srbové (referendum již v roce 2018), následovat by je mohli Srbové v Kosovu, Albánci v Makedonii, Chorvati v Bosně a Hercegovině a také Srbové v Černé Hoře. To by mohlo rozpoutat další sérii válek. NATO by v tomto případě muselo jednat a chránit své členy (Chorvatsko, Černou Horu a ve druhém sledu i lehce vzdálenější Albánii, Bulharsko, Maďarsko, Rumunsko a Slovinsko). Na druhé straně by své zájmy v regionu jistě bránilo i Rusko a konflikt by byl nevyhnutelný [141].

Nedávno došlo alespoň k částečnému zlepšení vztahů mezi **KLDR** a Jižní Koreou a také KLDR a USA, kdy se 12. 6. 2018 mají dokonce setkat lídři KLDR Kim Jong Un a USA Donald Trump. Jak se bude situace nadále vyvíjet, je otázkou, spekuluje se dokonce o možném spojení KLDR a Jižní Korey. Není ovšem příliš pravděpodobné, že by se situace tak nečekaně rychle zlepšila. Spíše se očekává, že vztahy zůstanou stále napjaté s možným válečným vyústěním [141].

Možný je do budoucna také konflikt spojenců s **Íránem**, který otevřeně vyjádřil svou podporu povstaleckých skupin na blízkém východě poté, co Donald Trump informoval o uznání Jeruzaléma jako hlavního města Izraele. Alarmující je také situace v **Afghánistánu**, kde se opět rozrůstají síly Talibanu. NATO na území tohoto státu již jednou zasáhlo a pomohlo vládě získat kontrolu nad zemí, ta ji ovšem začíná opět ztrácet. USA již navrátily do země tisíce jednotek a v nejbližší době lze očekávat ozbrojené konflikty [141].

K těm jistě znovu dojde i na území **Sýrie**, kde taktéž vláda bojuje o převzetí kontroly nad zemí, konkrétně proti Islámskému státu. Na základě toho dojde k dalším vlnám uprchlíků, kteří ovlivní bezpečnostní situaci v celé Evropě. Toto jsou tedy možné hrozby od roku 2018 do roku 2025, kterými se musí veškeré země NATO zabývat. Všechny analyzované státy musí brát velmi vážně také hrozby zbraní hromadného ničení a kybernetických útoků. V těchto oblastech se však jedná spíše o logistiku a ochranná opatření, než o akvizici konkrétní techniky [141].

7.1 Vývoj vyzbrojování České republiky do roku 2025

Přidané **hybné síly** pro Českou republiku:

- závislost na Ruské federaci v oblasti provozu starší sovětské techniky.

Přidaná **událost** pro Českou republiku:

- navýšení výdajů ČR na obranu na 2 % do roku 2024.

Česká republika se zavázala k tomu, že do roku **2024** bude dávat **2 % svého HDP** na obranu a bude také zvyšovat využití části těchto peněz na modernizaci. V současné době na obranu dává pouze 1,05 % a její finanční možnosti tedy budou v budoucnu výrazně vyšší. Obranný rozpočet vzroste ze současných 2 249 mil. USD (přibližně 48,8 mld. Kč) až na **4 283 mil. USD**, tedy přibližně **93 mld. Kč** [101], [102].

Poznámka: všechny budoucí rozpočty jsou počítány ze současného stavu HDP.

Problémem českých ozbrojených sil je závislost na Rusku. Má totiž spoustu bývalé sovětské techniky a spolupracuje s Ruskem v rámci její údržby apod. To se ovšem do roku 2025 změní a většina sovětské techniky z českého arzenálu zmizí. Česká republika má proti ostatním analyzovaným zemím „výhodu“ v tom, že nemá námořnictvo a veškeré finanční prostředky tak může vkládat do pozemních a vzdušných sil [136].

Tato země není a lze očekávat, že ani nebude pod hrozbou přímého ohrožení. To znamená, že pravděpodobnost vojenského útoku na tuto zemi je spíše nízká. Bezpečnost státu bude i nadále závislá na spolupráci v rámci mezinárodních organizací typu EU, NATO či OSN. Proto musí plnit své závazky a v případě potřeby pomoci ohroženému členskému státu. Z toho důvodu musí být ozbrojené síly připraveny na vojenské operace zejména mimo území republiky. Důležitá bude schopnost rychlé reakce i na velké vzdálenosti a schopnost přemístění vojáků a vojenské techniky na místo potřeby [136].

7.1.1 2018 – 2020

V tomto období se očekává rozsáhlá modernizace českých ozbrojených sil. Mezi lety 2018 a 2020 budou nahrazeny protiletadlové raketové systémy Strela 16 ks nového systému RBS-70NG, tato výměna započala již v roce 2017. Ve stejném roce byla zahájena i modernizace vrtulníků Mil Mi-17, která bude hotová taktéž v roce 2020 [142].

Dalších 12 ks víceúčelových vrtulníků bude zakoupeno v tomto roce (2018). Ty do roku 2021 nahradí bojové vrtulníky Mil Mi-24. Vhodný vrtulník bude vybrán ze tří zemí, které se zúčastní výběrového řízení: Francie, Itálie a USA. Tato akvizice by měla sahat k 0,5 mld. Kč. V daném roce budou pořízena také 2 cvičná letadla L-159T2. Původní letouny L-159 Alca budou modernizovány [142].

V této době budou dodána také již objednaná vozidla. Konkrétně 20 ks Pandur II (2019 – 2020), vyprošťovací vozidla pro vozy Pandur (2018 – 2020) a přibližně polovina z 80 ks Iveco LMV (2018 – 2022). Posledními významnými výdaji budou modernizace houfnic Dana (do 2020) a podvozků samohybných minometů 120 mm Pram a zakoupení dalších dvou letounů Casa C-295. Ty budou dodány v letech 2019 -2020 a nahradí letadla Jak-40, kterým rokem 2020 končí životnost. Zvažováno bude také nahrazení vrtulníků Mil Mi-8 v následujících letech [142].

7.1.2 2020 – 2025

Do roku 2022 budou dokončeny dodávky vozů Iveco LMV. Očekává se také modernizace raketových kompletů 2K12 KUB či nákup nových děl ráže 155 mm s dostřelem až 40 km, splňující normy NATO. Vláda prodloužila pronájem švédských stíhaček Gripen do roku 2027, ovšem i přesto bude v tomto období rozhodnuto o jejich následném nahrazení pronájmem či akvizicí modernějšího typu stíhačky. V tomto období bude také rozhodnuto o nákupu nových bojových vrtulníků, aby i po vyřazení Mil Mi-24 bylo české letectvo konkurenceschopné [142].

Mezi lety 2020 a 2024 obdrží Česká republika objednané obrněné vozy Titus Nexter v počtu 62 ks a bude se hledat i vhodný kandidát pro dodání dalších 210 (+ 100 na opsi) bojových obrněných vozidel, která nahradí zastaralé BPzV, BVP-1 a BVP-2. Vybírat se bude nejspíše z vozů CV-90 (Švédsko), ASCOD (Rakousko a Španělsko), Puma či Lynx (obě Německo). Důležité bude také rozhodnutí o modernizaci či v lepší variantě pořízení nových hlavních bojových tanků, zvažovat se bude i navýšení jejich počtu. Zvýšení počtů by bylo na místě i v případě lehkých obrněných vozidel [142].

7.2 Vývoj vyzbrojování Bulharska do roku 2025

Přidané **hybné síly** pro Bulharsko:

- závislost na dodávkách energií,
- závislost na Ruské federaci v oblasti provozu starší sovětské techniky.

Přidané **události** pro Bulharsko:

- situace v Černém moři,
- navýšení výdajů Bulharska na obranu na 2 % do roku 2024.

Pro Bulharsko je velkou hrozbou závislost na dodávkách energií, neboť mají pouze jednoho dodavatele. Bylo by tedy vhodné opatřit si dodavatelů více a dodávky rozdělit mezi ně, aby v případě výpadku jednoho měli stále alespoň nějaký zdroj energií. Stejně jako Česká republika i Bulharsko bylo zemí tzv. Východního bloku a velká část jejich techniky je sovětského původu. Proto jsou také závislí na Rusku ohledně dostupnosti nových dílů apod. I tato země v budoucnu tuto závislost dosti omezí, ovšem tento proces bude pomalejší než v předchozím případě [137].

Hrozba propuknutí války na **Balkánském poloostrově** je pro Bulharsko ze všech analyzovaných států nejzávažnější. Země přímo hraničí se Srbskem a případné boje by mohly mít velmi velký dopad i na bezpečnost Bulharska, jeho občanů a dalších bezpečnostních zájmů. Problematickou oblastí je také **Černé moře**. V něm má část své velké flotily Rusko a v případě konfrontace s NATO by Bulharsko bylo „první na ráně“. Tato oblast je ovšem kritická i z dalších důvodů například z možného pašování drog, zbraní a dalších nelegálních produktů, obchodu s lidmi či migrací [137].

Bulharsko tedy musí posílit své námořní schopnosti. Ale nejen ty, jelikož ohrožení samotného Bulharska není, kvůli výše zmíněným důvodům, zdaleka vyloučeno. Pozemní a letecká technika je již z velké části zastaralá a potřebuje modernizovat. K tomu by mělo dopomoci zvýšení výdajů na obranu na **2 % HDP** do roku **2024**, které by navýšilo obranný rozpočet z 871 mil. USD na **1 138 mil. USD**. Přesto bude stále suverénně nejnižší z analyzovaných zemí [101], [102].

7.2.1 2018 – 2020

V současné době probíhá modernizace stíhacích letounů Mig-29, kterou vykonává Rusko. Tím se na dalších několik let vylučuje snížení závislosti Bulharska na této velmoci. Modernizace navýší životnost těchto letounů až do roku 2029 a zvýší také jejich schopnosti. Ovšem již v roce 2019 se bude vybírat budoucí náhrada pro tato zastaralá letadla. Pořízeno bude 16 ks nových stíhaček, kdy dodávky budou rozloženy na roky 2018 – 2023 (prvních 8 ks) a 2023 – 2028. Dodavatel pro tuto zakázku ještě nebyl určen. Pravděpodobně bude vybrán jeden z modelů Jas-39 Gripen, Eurofighter Typhoon, nebo modernizovaný typ stíhačky F-16 [117].

Již nyní také probíhá modernizace bojových vrtulníků Mil Mi-24. Z důvodu špatného stavu muselo bulharské letectvo tyto helikoptéry vyřadit a prozatím modernizovalo pouze 2 ks. O dalších 4 se rozhodne v nejbližší době a modernizace by měla být dokončena do roku 2020. Životnost vrtulníků se tak prodlouží až do roku 2024. V tomto období bude také dodáno dalších 30 ks nákladního vozu Mercedes Benz Zetros [119].

7.2.2 2020 – 2025

V roce 2020 se očekává modernizace tří hlavních bojových fregat třídy Wielingen. Ta by měla zdokonalit jejich bojové schopnosti zejména vůči ponorkám a letecké technice. Námořnictvo nakoupí také 2 nové hlídkové lodi, jichž má Bulharsko značný nedostatek. Ty pomůžou strážit pobřeží země proti nelegální migraci, převážení drog, zbraní atd. a posilní také obranu vůči případnému útoku. Po roce 2025 bude zakoupeno ještě více hlídkových plavidel. Další akvizice se bude týkat lodí na zneškodnění či kladení min [143].

Mezi roky 2020 a 2022 je plánováno zakoupit také dvě další plavidla, která by nahradila staré sovětské lodě, konkrétně korvety třídy Pauk. Námořní síly budou výrazně posíleny také akvizicí nových ponorek. Do roku 2025 chce bulharská vláda posilnit i své letectvo, a to zakoupením bezpilotních letounů. Zapotřebí bude i akvizice nových bojových vrtulníků. Poslední výraznou akvizicí tohoto období bude koupě až 240 obrněných vozidel. Ty postupně nahradí sovětskou techniku. Vybírat se bude z vozidel Patria AMV, Boxer, Nexter Titus, Nexter VBCI a Piranha. Obrněných vozidel následně bude zakoupeno ještě více (bojových i lehkých) a tím se odstraní nedostatky, viz komparace výzbroje. Poslední výrazné mezery v ozbrojených silách poté zaplní nová transportní letadla [112], [144].

7.3 Vývoj vyzbrojování Norska do roku 2025

Přidaná událost pro Norsko:

- Rusko prosazuje strategické zájmy v oblasti norských vod.

Na první pohled se může zdát, že Norsko je relativně daleko od veškerých zmiňovaných hrozeb, ale není tomu tak. Norsko a jeho autonomní oblasti (např. Špicberky) zasahují do námořních vod, které jsou velmi důležité pro Rusko. A to z hlediska obchodních plaveb a v případě konfliktu i přesunu námořní flotily. Stejně jako Bulharsko, i Norsko tedy musí při vyzbrojování hodně myslet na námořnictvo. Rusko je označeno jako jedna z hrozeb země i z hlediska špionážní aktivity. V rámci nedávné publikace byla jako hrozba označena dokonce i Čína [138].

Ekonomická situace v Norsku není v současné době příliš dobrá. Nyní dává země na obranu 1,62 % HDP, což je nejméně ze všech pěti analyzovaných zemí. To se ovšem kvůli ekonomické krizi země do roku 2024 sníží, odhaduje se až na 1,5 %. Rozpočet na obranu by tedy klesl z 6 698 na 6 174 mil. USD. Možnosti Norska by se tedy lehce snížily, přesto by byly nadále zdaleka nejvyšší z analyzovaných zemí [102], [145].

7.3.1 2018 – 2020

Jako první se očekává dodání nspecifikovaného počtu zbylých objednaných vozidel Supacat HMT Extenda do roku 2019. Stejně tak 41 ks modernějších CV-90 a 18 ks M113F4. Poté 5 ks nového transportního letadla Boeing P-8 Poseidon nahradí starší letadla P-3C Orion. Do roku 2020 bude probíhat dodávka zbylých 14 vrtulníků AW-101, které do roku 2021 zcela nahradí helikoptéry Sea King. Přibližně ve stejné době bude dodáno dalších 30 ks stíhaček F-35 Lightning II, s případnou opcí na dalších 12 ks. Ty nahradí letouny F-16 do roku 2021 [146].

Mezi roky 2019 a 2024 plánují norské ozbrojené síly zakoupit 24 ks samohybné houfnice K9 Thunder ráže 155 mm. V rámci opce je navíc možné pořídit dalších 24 ks, čímž se výrazně zmenší obrovské nedostatky Norska v oblasti dělostřelectva. Mimo akvizice nové techniky bude probíhat i modernizace techniky stávající, například obrněných vozidel M113 (max. 16 ks) a Sisu Pasi a tanků Leopard 2A6 [146].

7.3.2 2020 – 2025

Po roce 2020 začne obměna norských ponorek, která bude trvat nejméně 5 let. Ve stejné době se pořídí i nová plavidla pro pobřežní stráž. Do roku 2023 budou zakoupena inženýrská vozidla a mostní tanky na podvozku tanku Leopard 2 a lehká terénní vozidla. Další investice budou putovat opět do námořnictva, kde bude třeba modernizace hlavních bojových fregat třídy Fridtjofa Nansena, úplná náhrada plavidel třídy Nornen a modernizace lodí pobřeží stráže Svalbard a Harstad [146].

Investice se nadále budou týkat i letectva, kde modernizace proběhne u vrtulníků Bell 412, raketových systémů NASAMS a od roku 2025 i u stíhaček F-35. Na konci tohoto období budou zakoupeny také nové protiletadlové zbraňové systémy. Pozemní síly mezi lety 2024 a 2025 obdrží nová lehká obrněná vozidla a protitankové raketové systémy v počtu přibližně 100 ks. Norsko bude také zvažovat zakoupení bojových vrtulníků a dalších bojových obrněných vozidel [146].

7.4 Vývoj vyzbrojování Belgického království do roku 2025

V rámci Belgie zůstává největší hrozbou terorismus. Pravděpodobnost teroristického útoku na území této země sice od útoku v Bruselu v roce 2016 lehce upadla, ovšem stále se jedná o jeden z cílů teroristů. Je to dáno tím, že například právě hlavní město Brusel je sídlem orgánů mezinárodních organizací včetně NATO. Další hrozbou je migrace, jelikož mnoho uprchlíků se právě přes Belgii snaží dostat do Velké Británie. Přímé ohrožení tohoto království v současné době není příliš pravděpodobné. To je dáno zejména polohou země [139].

Belgie do této doby vydávala nejméně procent HDP na obranu ze všech analyzovaných států (2. od konce v NATO), konkrétně 0,90 %. Do roku 2024 se počítá pouze s mírným navýšením na **1,10 %**. Na základě toho bude obranný rozpočet země přibližně **5 448 mil. USD**, proti současným 4 458 mil. USD [102], [139].

7.4.1 2018 – 2020

Již v tomto roce (2018) započne modernizace stíhaček F-16. Ta bude probíhat až do roku 2025. V tomto období bude také dodáno dalších 7 ks transportního letounu Airbus A400M Atlas, 1 letadlo tohoto typu již belgické letectvo vlastní. V roce 2000 by mělo dojít k akvizici minometů ráže 60 mm [139].

7.4.2 2020 – 2025

Mezi lety 2020 a 2024 plánuje Belgie pořídit nové těžké obrněné nákladní vozy (náhrada za vozy Unimog) a do roku 2025 také nahradit obrněná vozidla Iveco LMV. Další obrněná vozidla by měla být zakoupena až po roce 2025, ta by měla nahradit vozy Piranha a Dingo 2. Jednat se bude o modely VBMR Griffon a EBRC Jaguar. Poslední typ obrněných vozidel, tedy Pandur bude pouze modernizován a to v letech 2020 – 2024. Zakoupena budou dále také lehká víceúčelová vozidla [139].

Další investice se budou týkat letectva a námořnictva. Letecké složky obdrží 3 – 8 ks nových palivových letadel, ze kterých budou moci stíhačky čerpat palivo za letu. To bude důležitá akvizice, jelikož do této doby byly stíhačky odkázány pouze na americká palivová letadla. Vzdušné síly budou mít také nové průzkumné bezpilotní letouny. Zřejmě nejdůležitější akvizice v rámci letectva se bude týkat dlouhodobého nahrazení stíhaček F-16 mezi lety 2023 a 2030. Novými letouny budou stíhačky F-35 či Eurofight Typhoon. Námořnictvo provede v letech 2020 – 2024 modernizaci stávajících fregat a mezi lety 2019 a 2022 také akvizici fregat nových. K nim pořídí také nové vrtulníky. Belgie plánuje zakoupit také 6 nových minolovek. Neočekává se akvizice nových korvet, bojových vrtulníků, hlídkových lodí či ponorek [139].

7.5 Vývoj vyzbrojování Portugalska do roku 2025

Přidané **události** pro Portugalsko:

- ekonomický a hospodářský růst země,
- navýšení výdajů Portugalska na obranu na 2 % do roku 2024.

I Portugalsku se přímé ohrožení ozbrojeným konfliktem vyhne. Stejně jako v případě Belgie je to dáno z velké části geografickou polohou země. Ozbrojené síly země tak musí být připraveny rychle a efektivně zasáhnout a pomoci ostatním členům či partnerům NATO, nebo jinak hájit zájmy organizace i na velké vzdálenosti. Proto se budou investice týkat zejména transportních letadel (náhrady starších letounů) a námořnictva. Jednou z hlavních hrozeb pro tuto zemi je migrace. Portugalsko musí vynakládat velké úsilí, aby zabránilo uprchlíkům v nelegálním překonávání hranic státu. I tento faktor tak značí nutnost dalších investic zejména do námořní techniky [140].

Tato země na jihozápadu Evropy prošla nedávno silnou ekonomickou krizí. Očekávalo se tedy, že nesplní svůj závazek v podobě výdajů 2 % HDP na obranu. Na přelomu let 2017 a 2018 se ovšem začala situace otáčet k lepšímu a to dosti dramaticky. Portugalsko v současné době stále zažívá výrazný ekonomický a hospodářský růst, a ačkoliv někteří politici či experti tvrdí, že země svůj závazek z roku 2014 nemůže splnit, zdá se, že opak je pravdou [147].

Portugalský ministr obrany José Alberto de Azeredo Lopes se v únoru tohoto roku (2018) vyjádřil, že dosažení hranice 2 % HDP je možné a zdůraznil, že země své závazky dodrží. V případě splnění daného závazku a nárůstu HDP na obranu z 1,31 % na požadované **2 % do roku 2024** by se obranný rozpočet země navýšil ze současných 2 824 mil. až na **4 311 mil. USD** [102], [148].

7.5.1 2018 – 2020

První akvizice bude provedena již v tomto roce. Portugalské námořnictvo v rámci ní obdrží 3 zcela nové hlídkové lodě, které rozšíří již tak velké množství těchto plavidel. Ty v portugalské flotile nahradí zastaralé korvety tříd João Coutinho a Baptiste de Andrade. Zaměření země na hlídková plavidla bude pokračovat i v letech 2019 a 2020, kdy budou dodány další tři lodě třídy Tejo. V tomto období bude zahájena také modernizace 2 fregat třídy Bartolomeu Dias, která prodlouží jejich životnost až do roku 2035. Modernizace započne v roce 2019 [149].

7.5.2 2020 – 2025

Nákupy se však nebudou týkat pouze námořnictva. Letectvo pořídí 5 ks transportních letounů KC-390 brazilské firmy Embraer do roku 2021. Kontrakt obsahuje také opci na jedno další letadlo, která s největší pravděpodobností bude využita. Tyto letouny v průběhu několika následujících let zcela nahradí letadla C-130 Hercules (3 ks) a navýší počet dopravních letounů portugalských ozbrojených sil až na číslo 24 [150].

Další akvizice letecké techniky budou zahrnovat pořízení 12 bezpilotních letounů v roce 2021 a nákup nových víceúčelových vrtulníků (5 – 7 ks). Pozemní síly se dočkají nové techniky až po roce 2020, kdy jim bude dodáno 167 ks nových lehkých obrněných vozidel. Do roku 2025 lze také očekávat rozšíření počtu bojových obrněných vozidel. Poslední významnou akvizicí bude pořízení 8 protiletadlových raketových systémů, které mezi lety 2019 a 2026 zcela nahradí současné systémy Chapparral. Po roce 2025 bude

portugalská vláda zvažovat pořízení bojových vrtulníků a minolovek, které prozatím v arzenálu ozbrojených sil chybí [150], [151].

Dílčí závěr

Vývoj vyzbrojování ovlivňuje spousta faktorů, tzv. hybných sil. Ty jsou pro analyzované země zejména nepředvídatelnost bezpečnostního prostředí, terorismus, kybernetické útoky či ozbrojené konflikty. Právě ozbrojené konflikty by mohly způsobit hrozby jako Rusko, situace na Balkánském poloostrově, KLDLR, Írán a vývoj situace v Afghánistánu a Sýrii. Události, které by mohly ovlivnit hybné síly, jsou navyšování % HDP členských států NATO na obranu ke 2 %, růst obranných výdajů u Ruska, Číny a dalších zemí, vznik regionálních konfliktů na blízkém východě či prosazování ambicí vojenskými silami.

Pro **Českou republiku** je důležité postupné oprošťování ze závislosti na Rusku ohledně provozu sovětské techniky a také navyšování výdajů na obranu na 2 % HDP do roku 2024. Země nebude přímo ohrožena a musí se podobně, jako například Belgie či Portugalsko, chystat zejména na vzdálené konflikty, na které musí být schopna rychle a efektivně reagovat. Budoucí akvizice země do roku 2025 budou zahrnovat zejména obrněná vozidla, raketové systémy země-vzduch a leteckou techniku.

Z hlediska **Bulharska** je důležitý vývoj situace na Balkánském poloostrově a také v Černém moři (Rusko, migrace). Země taktéž navýší výdaje na obranu 2 % HDP do 2024, přesto bude mít stále nejnižší rozpočet z analyzovaných zemí. Samotné výdaje se poté budou týkat hlavně námořnictva a letectva. Pozemní síly se výrazné obměny nedočkají. **Norsko** ovlivní špatná ekonomická situace poklesem na 1,5 % HDP na obranu do roku 2024. Jejich rozpočet bude ovšem i nadále nejvyšší z těchto pěti zemí. Země se musí připravovat na ochranu svých vod vůči Rusku. Modernizace a nové akvizice se rozloží mezi pozemní, letecké i námořní složky relativně stejným dílem, ovšem právě kvůli případné hrozbě ze strany Ruska bude námořnictvo přece jen modernizováno nejvíce.

Belgie i Portugalsko jsou relativně mimo centrum dění a také daleko od případných konfliktů. Jejich hlavními hrozbami jsou převážně migrace a u Belgie i terorismus. **Belgické království** očekává jen malý nárůst % HDP na obranu a to na 1,10 %. Hlavní akvizice se budou týkat zejména letectva (stíhačky) a pozemních sil. Naopak námořnictvo zůstane spíše slabší v porovnání s Norskem, Portugalskem, ale i Bulharskem. Portugalsko zažívá ekonomický a hospodářský růst a nejspíše se jím podaří dosáhnout výdajů na obranu ve výši 2 % HDP do roku 2024. Hlavní zaměření je na námořnictvo (migrace) a letectvo, které by umožnilo zasáhnout v rámci vzdálených konfliktů.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo pojednat o problematice vyzbrojování v rámci Severoatlantické aliance, tedy NATO. První kapitola teoretické části se zabývá bezpečnostní futurologií, zejména jednou z jejích oblastí, a to **tvorbou scénářů**. Tu je důležité zmínit z hlediska samotné tvorby scénářů vývoje vyzbrojování v poslední kapitole práce. Tvorba scénářů zahrnuje pět fází, konkrétně přípravu, tvorbu scénáře, projektování hybných sil, přípravu jednotlivých scénářů a zpravodajství a využití scénářů.

Druhá kapitola se věnuje **NATO**, kdy popisuje důvod vzniku aliance, její účel, historii či strukturu. Organizace vznikla 4. dubna 1949 a v současné době zahrnuje 29 členů. Je rozdělena na civilní a vojenskou strukturu a spolupráci mezi nimi zajišťuje generální tajemník. Další část se věnuje **procesu vyzbrojování** v rámci NATO. Ten je velmi komplikovaný a je do něj zapojeno mnoho zainteresovaných stran. Skládá se ze sedmi etap: před-koncepce, koncepce, vývoje, produkce, využívání, zabezpečení a vyřazení a řídí se spojeneckými publikacemi ALP-10, AAP-20 a AAP-48 a z vlastní úpravy normy ISO/IEC 15288/2008. Důležitým faktorem procesu je Program bezpečnostních investic NSIP.

První kapitolou praktické části je analýza **struktur ozbrojených sil** vybraných zemí. Těmi jsou Česká republika, Bulharsko, Norsko, Belgie a Portugalsko. Struktury zemí jsou dosti odlišné, mezi hlavní rozdíly patří absence námořnictva u České republiky, využití funkce náčelníka obrany u Bulharska, Belgie a Norska, využití národní gardy (Bulharsko, Norsko a Portugalsko) či branná povinnost v Norsku. Naopak stejnými znaky jsou významná pozice ministerstva obrany a jeho ministra či pozice hlavy státu jako vrchního velitele ozbrojených sil. Tím je u Norska a Belgie král, u zbylých tří zemí prezident.

Poté následuje krátká kapitola o **výdajích zemí NATO na obranu**. Ty si daly za cíl dávat 2 % HDP na obranu do roku 2024 a 20 % z toho na modernizaci výzbroje ozbrojených sil. Těchto 2 % zatím nedosahuje žádná z pěti analyzovaných zemí, do roku 2024 by toho měly dosáhnout Česká republika, Bulharsko a Portugalsko. 20 % na modernizaci splňují Bulharsko a Norsko. Další část obsahuje **analýzu a komparaci výzbroje** pěti zmíněných zemí. Z této komparace vychází Česká republika jako relativně průměrný stát, stejně jako Portugalsko. Bulharsko má, co do počtu techniky, silné námořnictvo, ovšem zato nejhorší letectvo. Norsko má zcela nejsilnější námořnictvo

a velmi dobře vyzbrojené i vzdušné síly. Belgie má taktéž silné letectvo, zaostává ovšem v rámci pozemní a námořní techniky.

Poslední kapitola práce se týká **scénářů vývoje vyzbrojování jednotlivých zemí do roku 2025**. Jako největší hrozby, které by tento vývoj mohly ovlivnit, lze označit Rusko, situaci na Balkánském poloostrově, KLDR, Írán či situace v Afghánistánu a Sýrii, kde bojují tamní vlády s Talibanem, respektive Islámským státem. Tyto scénáře vyjadřují, jakým směrem se bude ubírat vývoj výdajů jednotlivých zemí na obranu, ať už v procentech HDP, či samotné výše rozpočtu v amerických dolarech. Zahrnují také informace o budoucí zakoupené technice v obdobích 2018 – 2020 a 2020 – 2025.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] VALOUCH, Jan a Martin HROMADA. FAKULTA APLIKOVANÉ INFORMATIKY. *Bezpečnostní futurologie*. Zlín: UTB, 2016, 147 s. ISBN 978-80-7454-621-1.
- [2] FRIČ, Pavol a Arnošt VESELÝ, ed. *Riziková budoucnost: Devět scénářů vývoje české společnosti*. Praha: Matfyzpress, 2010, 109 s. ISBN 978-80-7378-110-1.
- [3] 10 things you need to know about NATO. *North Atlantic Treaty Organization: Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/126169.htm>
- [4] NATO. *Thought Co.* [online]. New York: About, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/what-is-nato-1221961>
- [5] North Atlantic Treaty Organization. *Encyclopædia Britannica* [online]. Chicago: Encyclopædia Britannica, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/North-Atlantic-Treaty-Organization>
- [6] NATO Encyclopedia 2016. Belgium: NATO Public Diplomacy Division NATO, 2016. 737 p.
- [7] The history of NATO. *North Atlantic Treaty Organization: Declassified* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139621.htm
- [8] Přehled NATO. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato-welcome/files/checklist_cz.pdf
- [9] Co je NATO?. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato-welcome/index_cz.html
- [10] What is Nato, what is Article 5 and how does it keep Europe safe?. *The Telegraph: News* [online]. Londýn: Telegraph Media Group, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/0/what-is-nato-and-how-does-it-keep-europe-safe/>

- [11] NATO Organization. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>
- [12] Hlavní orgány Severoatlantické aliance. *Ministerstvo obrany České republiky: NATO* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/nato/hlavni-organy/hlavni-organy-severoatlanticke-aliance-8248/>
- [13] The NATO Command Structure. *North Atlantic Treaty Organization: Factsheets* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_02/1802-Factsheet-NATO-Command-Structure_en.pdf
- [14] Enlargement. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/ua/natohq/topics_49212.htm#
- [15] Má NATO ještě význam?. *Is Geschiedenis: News* [online]. Zeist: IsGeschiedenis, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/is-de-navo-nog-van-deze-tijd>
- [16] Member countries. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/ua/natohq/topics_52044.htm
- [17] The Story of Polish and East European Exiles in the United States After World War II. *Polish American Congress: Wisconsin Division* [online]. Chicago: Polish American Congress – Wisconsin, ©2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://pacwisconsin.com/2017/11/>
- [18] NATO Life Cycle Management Group: Enhancing defence capabilities. *NATO Support and Procurement Agency: Newsroom* [online]. Capellen: NSPA - NATO, ©2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://www.nspa.nato.int/en/news/news-20130730-4.htm>
- [19] ČOS 051662. *Systém managementu programu NATO (NATO model životního cyklu): Český obranný standard*. 3. vydání. Praha: Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, 2017, 112 s.

- [20] Armáda utrácí za zbraně miliardy v cizině, ne doma. *Novinky.cz: Domáci* [online]. Praha: Borgis, ©2018, 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/402094-armada-utraci-za-zbrane-miliardy-v-cizine-ne-doma.html>
- [21] AL-MADHAGI, Gamil. Program NSIP, jeho fungování a role v Severoatlantické alianci. *Vojenské rozhledy*. 2007, č. 1. s 97-106. ISSN 1210-3292.
- [22] Program bezpečnostních investic NATO. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. Praha: Odbor infrastruktury a NSIP Sekce vyzbrojování Ministerstva obrany České republiky, 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: http://www.army.cz/images/id_7001_8000/7451/program.pdf
- [23] Funding NATO. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm
- [24] NATO chválí letecké základny v Česku. Investuje do nich miliardy. *Idnes.cz: Zprávy* [online]. Praha: Mafra, ©2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/nato-chvali-letecke-zakladny-caslav-a-namest-fzy-/zpr_nato.aspx?c=A170818_140637_zpr_nato_inc
- [25] BALABÁN, Miloš, Bohuslav PERNICA a kolektiv. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2015, 309 s. ISBN 978-80-246-3187-5.
- [26] AAP-48. *NATO System life cycle stages and processes: NATO/PFP Unclassified*. Brusel: NATO Standardization Agency, 2007, 54 s.
- [27] ČOS 051655. *Procesy životního cyklu systémů v NATO: Český obranný standard*. 2. vydání. Praha: Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, 2014, 64 s.
- [28] ALP-10. *NATO Guidance on integrated logistics support for multinational armament programmes: Allied Logistics Publication*. Edition 2. Brusel: NATO Standardization Agency, 2011, 47 s.
- [29] Ministerstvo obrany zrušilo Národní úřad pro vyzbrojování. *Česká televize: ČT24* [online]. Praha: Česká televize, ©2018 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z:

- <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1504264-ministerstvo-obrany-zrusilo-narodni-urad-pro-vyzbrojovani>
- [30] ISO/IEC JTC1/SC7 N2683. *PDTR 19760 Systems Engineering: Guide for ISO/IEC 15288*. Montreal: ISO/IEC JTC1/SC7 Secretariat, 2002, 83 s
- [31] Acquisition. *Ukraine Democratic Security Sector Governance: Procurement* [online]. Kyjev: Active Media, ©2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://ukrainesecuritysector.com/topic/procurement/acquisition/>
- [32] The Czech Republic and its Professional Armed Forces. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, 2006 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: http://www.army.cz/images/id_7001_8000/7420/crapa-en.pdf
- [33] GERHÁT, Ing. Ivan a kolektiv. *Příprava občanů k obraně státu: Příručka pro učitele základních škol*. Praha: Ministerstvo obrany - Sekce obranné politiky a strategie, 2014, 49 s.
- [34] Působnost. *Pražský hrad: Vojenská kancelář prezidenta České republiky* [online]. Praha: Pražský hrad, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/vojenska-kancelar-prezidenta-republiky-a-hradni-straz/vojenska-kancelar-prezidenta-republiky/pusobnost>
- [35] Působnost. *Hradní stráž* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://hrad.army.cz/pusobnost>
- [36] Generální štáb 1919 - 2018. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/historie/generalni-stab-1919-2018-3849/>
- [37] Vláda schválila generála Opatu v čele Generálního štábu armády. Má moji důvěru, zdůraznila Šlechtová. *Aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlada-schvalila-general-a-opatu-v-cele-generalniho-stabu-arma/r~13a8ee4222b111e880d30cc47ab5f122/?redirected=1524311074>
- [38] Velitelství Pozemních sil AČR. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: Armáda* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/velitelstvi-pozemnich-sil-86865/>

- [39] Velitelství Vzdušných sil AČR. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: Armáda* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/velitelstvi-vzdusnych-sil-86864/>
- [40] Velitelství výcviku – Vojenská akademie. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky: Armáda*[online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: http://www.acr.army.cz/struktura/generalni/va/velitelstvi-vycviku-_vojenska-akademie--87035/
- [41] Kdo jsme?. *Ředitelství speciálních sil* [online]. Praha: Ředitelství speciálních sil MO, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: http://www.respecs.cz/kdo_jsme/kdo_jsme.html
- [42] Programme for the Development of the Defence Capabilities of the Bulgarian Armed Forces 2020. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria* [online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, 2015 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: https://www.mod.bg/en/doc/drugi/20150930_DefCapab_Program_EN.pdf
- [43] Bulgaria's new Chief of Defence takes office. *The Sofia Globe* [online]. Sofie: The Sofia Globe, 2017 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <https://sofiaglobe.com/2017/01/18/bulgarias-new-chief-of-defence-takes-office/>
- [44] Joint Operational Command: Functions and tasks. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria*[online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, ©2011 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: https://www.md.government.bg/en/ba_sok_functions.html
- [45] Land Forces - Missions and tasks. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria* [online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, ©2011 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: https://www.md.government.bg/en/ba_sv_history.html
- [46] Air Force - Missions and tasks. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria* [online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, ©2011 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: https://www.md.government.bg/en/ba_vvs_history.html

- [47] Navy - Missions and tasks. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria* [online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, ©2011 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: https://www.md.government.bg/en/ba_vms_history.html
- [48] BNT2-Plovdiv The 68th Brigade "Special Forces" in Plovdiv is already an independent combat unit. *BNT News* [online]. Sofie: BNT, 2017 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://news.bnt.bg/bg/a/68-a-brigada-spetsialni-sili-v-plovdiv-veche-e-samostoyatelna-boyna-edinita>
- [49] *Plan For The Development Of The Armed Forces Of The Republic Of Bulgaria 2020*. Council of Ministers of the Republic of Bulgaria, 2015, 48 s.
- [50] Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria* [online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, ©2011 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <https://www.md.government.bg/en/ministry.html>
- [51] Director of Military Police Service. *Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria* [online]. Sofie: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, ©2011 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://vp.mod.bg/en/direktor.html>
- [52] Commander of the National Guardian Part. *National Guards Unit: Structure* [online]. Sofie: National Guards Section, ©2012 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <https://www.guards-bg.com/index.php/about-us>
- [53] Norwegian Armed Forces in Transition: Strategic Defence Review by the Norwegian Chief of Defence. *Norwegian Armed Forces* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, 2015, 2015 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: https://forsvaret.no/en/ForsvaretDocuments/Strategic_Defence_Review_2015_abridged.pdf
- [54] Organization. *Norwegian Armed Forces* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation>
- [55] Other Departments. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/other-departments>

- [56] The Defence Staff. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/defence-staff>
- [57] Norwegian Joint Headquarters. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/joint-headquarters>
- [58] The Army. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/army>
- [59] The Norwegian Armed Forces. *Government* [online]. Oslo: Government.no, 2013 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fd/temadokumenter/det-norske-forsvaret_engelsk_20131115.pdf
- [60] The Air Force. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/air-force>
- [61] The Navy. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/navy>
- [62] The Home Guard. *Norwegian Armed Forces: Organisation* [online]. Oslo: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/organisation/home-guard>
- [63] The return of conscription?. *War Resisters' International* [online]. Londýn: NetuxoLtd, 2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://www.wri-irg.org/en/story/2018/return-conscription>
- [64] Armee Belge: Outil de la Politique de Defense et de Securite Exterieur. *Institut Emile Vandervelde* [online]. Brusel: IEV, 2011 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.iev.be/getattachment/4045b08b-f6f9-4563-a00f-c973f035e4f8/Armee-belge---outil-de-la-politique-de-defense-et-.aspx>
- [65] The King. *The Belgian Monarchy* [online]. Brusel: The Belgian Monarchy, ©2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.monarchie.be/en/for-children/the-king>

- [66] Marc Comperol, nouveau chef de la Défense. *La Libre* [online]. Brusel: La Libre.be, ©2018, 2016 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.lalibre.be/actu/belgique/marc-comperol-nouveau-chef-de-la-defense-577e1df53570142c14444ae9>
- [67] Le Général-major Marc Thys sera le nouveau chef de la Composante Terre. *Defence Belgium* [online]. Brusel: Defence Belgium, ©2018, 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://defencebelgium.com/2017/03/20/le-general-major-marc-thys-sera-le-nouveau-chef-de-la-composante-terre/>
- [68] Composante Terre. *La Defense: Composantes* [online]. Brusel: Belgium.be, ©2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/composante-terre>
- [69] Change of Command at the Belgian Air Component. *The Belgian Aviation History Reference site* [online]. Brusel: Brackx, ©2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.belgian-wings.be/Webpages/Navigator/News/Special%20Features/Air%20Component%20Change%20of%20Command%2005Nov14/Air%20Component%20Change%20of%20Command.html>
- [70] Composante Air. *La Defense: Composantes* [online]. Brusel: Belgium.be, ©2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/composante-air>
- [71] Admiral Wim Robberecht is the new Chief of the Belgian Navy. *Navy Recognition* [online]. Brusel: Navy Recognition, ©2018, 2016 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.navyrecognition.com/index.php/news/defence-news/2016/september-2016-navy-naval-forces-defense-industry-technology-maritime-security-global-news/4373-admiral-wim-robberecht-is-the-new-chief-of-the-belgian-navy.html>
- [72] La Marine. *La Defense: Composantes* [online]. Brusel: Belgium.be, ©2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/la-marine>
- [73] Remise de Commandement de la COomposante Médicale. *La Defense: Composantes* [online]. Brusel: Belgium.be, ©2018, 2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/article/remise-de-commandement-de-la-composante-medicale>
- [74] Composante Médicale. *La Defense: Composantes* [online]. Brusel: Belgium.be, ©2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/composante-medicale>

- [75] José Alberto de Azeredo Lopes: Minister of National Defense. *Portuguese Republic: Government*[online]. Lisbon: Portuguese Republic Government, ©2017, 2015 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.portugal.gov.pt/en/gc21/ministries/national-defense>
- [76] Organização. *Estado-Maior-General das Forças Armadas* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao>
- [77] Chief of General Staff of the Portuguese Armed Forces. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Documents* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/documents/w0fqd57cjmky.pdf>
- [78] Estado-Maior-General das Forças Armadas. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização*[online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/emgfanova>
- [79] Adjunto para o Planeamento e Coordenação. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização*[online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/adjpc/adjpccompetencias>
- [80] Comando Conjunto para as Operações Militares. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/ccom>
- [81] Missão. *Exército Português* [online]. Lisbon: Exército Português, ©2016 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.exercito.pt/pt/quem-somos/missao>
- [82] Cadeia de Comando do Exército. *Exército Português* [online]. Lisbon: Exército Português, ©2016 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.exercito.pt/pt/quem-somos/organizacao>
- [83] Comando das Forças Terrestres. *Exército Português* [online]. Lisbon: Exército Português, ©2016 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.exercito.pt/pt/quem-somos/organizacao/ceme/cft>
- [84] Missão. *Força Aérea Portuguesa* [online]. Lisbon: FAP, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emfa.pt/www/pagina-001>

- [85] Estrutura da Força Aérea. *Força Aérea Portuguesa* [online]. Lisbon: FAP, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emfa.pt/www/unidades>
- [86] Comando Aéreo. *Força Aérea Portuguesa* [online]. Lisbon: FAP, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emfa.pt/www/unidades.php?o=detalheUnidade&id=16>
- [87] Esquadras. *Força Aérea Portuguesa* [online]. Lisbon: FAP, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emfa.pt/www/esquadras>
- [88] Estrutura. *Marinha* [online]. Lisbon: Marinha, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.marinha.pt/pt-pt/marinha/organizacao/estrutura/Paginas/Estrutura.aspx>
- [89] Vice-almirante Henrique Gouveia e Melo é o novo Comandante Naval. *Marinha* [online]. Lisbon: Marinha, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.marinha.pt/pt-pt/media-center/noticias-destaques/Paginas/Vice-almirante-Gouveia-e-Melo-e-o-novo-comandante-naval.aspx>
- [90] Meios: Fuzileiros. *Marinha* [online]. Lisbon: Marinha, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.marinha.pt/pt-pt/meios-operacoes/armada/fuzileiros/Paginas/Fuzileiros.aspx>
- [91] Meios: Mergulhadores. *Marinha* [online]. Lisbon: Marinha, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.marinha.pt/pt-pt/meios-operacoes/armada/mergulhadores/Paginas/Mergulhadores.aspx>
- [92] Direção de Comunicações e Sistemas de Informação. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.emgfa.pt/pt/organizacao/dircsi/estruturadircsi>
- [93] Direção de Saúde Militar. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/dirsam/dirsammiissaoatrib>
- [94] Hospital das Forças Armadas. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/hospitalFA>

- [95] Comando Operacional dos Açores. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/coa>
- [96] Comando Operacional da Madeira. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/com>
- [97] Centro de Informações e Segurança Militar. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/cismilitar/cismilmissaoeatrib>
- [98] Instituto Universitário Militar. *Estado-Maior-General das Forças Armadas: Organização* [online]. Lisbon: EMGFA, ©2009 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/IESM>
- [99] Missão, Visão e Valores. *Guarda Nacional Republicana* [online]. Lisbon: GNR, ©2017 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.gnr.pt/missao.aspx>
- [100] Vice Admiral Alberto Manuel Silvestre Correia. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/ua/natohq/who_is_who_134536.htm
- [101] Spojenci zvýšili výdaje na obranu, Česko zůstává páté od konce. *IDNES.cz: Zprávy* [online]. Praha: MAFRA, a. s., ©2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/vydaje-obrana-nato-cesko-hdp-rusko-aliance-stoltenberg-p1t-zpr_nato.aspx?c=A180319_145413_zpr_nato_inc
- [102] Defence Expenditure of NATO Countries (2010-2017). *North Atlantic Treaty Organization* [online]. Brusel: NATO, ©2018, 15. 3. 2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_03/20180315_180315-pr2018-16-en.pdf
- [103] Arms control. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [online]. Vídeň: OSCE, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <https://www.osce.org/arms-control>
- [104] *Přehled hlavních druhů techniky a výzbroje*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2018. Dostupné také z: <http://www.acr.army.cz/technika-a->

- vyzbroj/technika/prehled-hlavnich-druhu-techniky-a-vyzbroje-acr-stav-k-1--lednu-2018-139806/
- [105] Tanky a obrněná technika. *Armáda České republiky: Technika a výzbroj* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=395%20-%20v%C5%A1e>
- [106] Automobilní technika. *Armáda České republiky: Technika a výzbroj* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=396>
- [107] Dělostřelecká a PVO technika. *Armáda České republiky: Technika a výzbroj* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=397>
- [108] Česká firma dodá speciálním silám unikátní peruny. *Novinky.cz: Ekonomika* [online]. Praha: Borgis, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/439365-ceska-firma-doda-specialnim-silam-unikatni-peruny.html>
- [109] Ostatní. *Armáda České republiky: Technika a výzbroj* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=400>
- [110] Letecká technika. *Armáda České republiky: Technika a výzbroj* [online]. Praha: Ministerstvo obrany, ©2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=398>
- [111] *Armoured Vehicles: Global Inventories 2016 - 2017*. Londýn: Defence IQ, 2017, 55 s. Dostupné také z: <https://www.defenceiq.com/army-and-land-forces/white-papers/armoured-vehicles-inventories-report-2017>
- [112] Bulgaria would like to acquire 150 new combat vehicles for its armed forces. *Army Recognition: Global Defence & Security News* [online]. Ramillies: Army Recognition, ©2017, 6.4.2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: http://www.armyrecognition.com/april_2018_global_defense_security_army_news_industry/bulgaria_would_like_to_acquire_150_new_combat_vehicles_for_its_armed_forces.html

- [113] *Future Artillery Systems: 2016 Market Report*. Londýn: Defence IQ, 2017, 21 s. Dostupné také z: <https://www.defenceiq.com/army-and-land-forces/white-papers/future-mortar-systems-requirements-holdings>
- [114] *Integrated Air and Missile Defence: Eastern Europe*. Londýn: Defence IQ, 2017, 7 s. Dostupné také z: <https://www.defenceiq.com/army-and-land-forces/white-papers/integrated-air-and-missile-defence-eastern-europe>
- [115] Equipment and Technology. *Bulgarian Air Force* [online]. Sofia: BAF, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: http://af.armf.bg/bg/?page_id=178
- [116] World Air Forces 2018. *Flight Global* [online]. Sutton: Flight Global, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.flightglobal.com/asset/21905/waf/>
- [117] Bulgaria considers Russian assistance in overhauling MiG-29s, Su-25s. *Jane's 360* [online]. Londýn: IHS, ©2018, 31.6.2017 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.janes.com/article/72725/bulgaria-considers-russian-assistance-in-overhauling-mig-29s-su-25s>
- [118] Bulgarian Navy Helicopter Crash. *Air Show Info* [online]. Budapešť: Air Show Info, ©2018, 9.6.2017 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://airshowinfo.hu/airshowfeed/2017/06/09/bulgarian-navy-helicopter-crash/>
- [119] Bulgarian Air Force returns second Mi-24 attack helicopter to service. *Jane's 360* [online]. Londýn: IHS, ©2018, 2.1.2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.janes.com/article/76736/bulgarian-air-force-returns-second-mi-24-attack-helicopter-to-service>
- [120] Bulgarian Navy Discards Submarine Force. *Novinite* [online]. Sofia: Sofia News Agency, ©2018, 1.11.2011 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.novinite.com/articles/133536/Bulgarian+Navy+Discards+Submarine+Force>
- [121] Weapons and Armaments. *Bulgarian Navy* [online]. Varna: Bulgarian Naval Forces, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: http://www.navy.mod.bg/?page_id=52
- [122] Rescue Ship Proteo. *Politics, Army, National Security* [online]. Sofia: pan.bg, ©2017, 21.7.2011 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: http://www.pan.bg/?page=view_article&ion_id=35&article_id=5340

- [123] Land Equipment. *Norwegian Armed Forces* [online]. Lillehammer: pan.bg, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/facts/equipment?rowlimit=16&filter=Land>
- [124] Air Equipment. *Norwegian Armed Forces* [online]. Lillehammer: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/facts/equipment?rowlimit=16&filter=Air>
- [125] Sea Equipment. *Norwegian Armed Forces* [online]. Lillehammer: Norwegian Armed Forces, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/facts/equipment?rowlimit=16&filter=Sea>
- [126] Matériels et équipements: Véhicules. *La Defense* [online]. Brusel: La Defense, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/material-type/vehicules>
- [127] Matériels et équipements: Aviation et hélicoptères. *La Defense* [online]. Brusel: La Defense, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/material-type/aviation-et-helicopteres>
- [128] Matériels et équipements: Flotte. *La Defense* [online]. Brusel: La Defense, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.mil.be/fr/material-type/flotte>
- [129] Viaturas. *Exército Português* [online]. Lisabon: Exército Português, ©2016 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.exercito.pt/pt/o-que-fazemos/viaturas>
- [130] Portugal phases out M60A3 TTS MBT. *Jane's 360* [online]. Londýn: IHS, ©2018, 14.3.2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.janes.com/article/78592/portugal-phases-out-m60a3-tts-mbt>
- [131] Portugalsko má konečně všechna vozidla Pandur II Více zde: <https://www.militarybox.cz/news/portugalsko-ma-konecne-vsechna-vozidla-pandur-ii/>. *Military Box*[online]. Praha: Military Box, ©2018, 10.6.2016 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://www.militarybox.cz/news/portugalsko-ma-konecne-vsechna-vozidla-pandur-ii/>
- [132] Aeronaves. *Força Aérea Portuguesa* [online]. Lisabon: FAP, ©2016 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <http://www.emfa.pt/www/aeronaves>

- [133] Helicópteros. *Marinha* [online]. Lisabon: Marinha, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: https://www.marinha.pt/pt/os_meios/helicopteros/Paginas/default.aspx
- [134] Os Meios. *Marinha* [online]. Lisabon: Marinha, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: https://www.marinha.pt/pt/os_meios/Paginas/default.aspx#wp_item_0
- [135] Top 10 Most Powerful Frigates in The World. *Defencyclopedia* [online]. Scottsdale: Defencyclopedia, ©2018 [cit. 2018-05-17]. Dostupné z: <https://defencyclopedia.com/2016/01/02/top-10-most-powerful-frigates-in-the-world/>
- [136] *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2015, 24 s.
- [137] *Bulgaria in NATO and in European Defence 2020*. Sofia: Ministry of Defence of the Republic of Bulgaria, 2014, 17 s. Dostupné také z: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/07/BGR_Bilgaria_NATO_European_Defence_2020_2014.pdf
- [138] *Threat Assessment 2018*. Oslo: Norwegian Police Security Service, 2018, 15 s. Dostupné také z: <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/annual-threat-assessment-2018.pdf>
- [139] *The Strategic Vision for Defence*. Brusel: Belgian Ministry of Defence, 2016, 244 s. Dostupné také z: <https://www.mil.be/sites/mil.be/files/pdf/strategic-vision-belgian-defense-en.pdf>
- [140] *Diretiva Estratégica do Estado-Maior-General das Forças Armadas*. Lisabon: Gabinete do Chefe do Estado-Maior-General das Forças Armadas, 2018, 44 s. Dostupné také z: <http://www.operacional.pt/docs/DIRETIVA%20ESTRAT%C3%89GICA%20DO%20EMGFA%20-%2020182021.pdf>
- [141] The 8 biggest global threats to watch in 2018. *Business Insider* [online]. New York: Insider, ©2018 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/biggest-global-threats-to-watch-in-2018-2017-12>
- [142] Modernizace Armády České republiky mezi roky 2016 až 2020. *Armádní noviny* [online]. Praha: Armádní noviny, ©2018 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z:

- <http://www.armadninoviny.cz/modernizace-armady-ceske-republiky-mezi-roky-2016-az-2020.html>
- [143] Bulgarian navy to get two new ships by 2022. *Reuters* [online]. Londýn: Reuters, ©2018 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-bulgaria-defence-ships/bulgarian-navy-to-get-two-new-ships-by-2022-idUSKCN0WX20B>
- [144] Patria from Finland offers AMV 8x8 armored for Bulgarian army. *Army Recognition* [online]. Ramillies: Army Recognition, ©2017 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: http://www.armyrecognition.com/november_2017_global_defense_security_news_industry/patria_from_finland_offers_amv_8x8_armored_for_bulgarian_army.html
- [145] Norway lawmakers warn of ‘slippage’ from NATO defense spending target. *Defense News* [online]. Washington: Sightline Media Group, ©2018 [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://www.defensenews.com/global/europe/2018/02/02/norway-lawmakers-warn-of-slippage-from-nato-defense-spending-target/>
- [146] *Future acquisitions for the Norwegian Defence Sector 2018–2025*. Oslo: Forsvarsdepartementet, 2018, 41 s. Dostupné také z: <https://forsvaret.no/forsvarsmateriell/en/ForsvaretDocuments/Future%20acquisitions%20for%20the%20Norwegian%20Defence%20Sector%202018%E2%80%932025.pdf>
- [147] Portugal unlikely to bow to Trump’s 2% NATO spending demands. *Portugal Resident* [online]. Lisabon: Open Media, 2013, 25.5.2017 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <http://portugalresident.com/portugal-unlikely-to-bow-to-trump%E2%80%99s-2-nato-spending-demands>
- [148] Azeredo Lopes responde à NATO e promete: “Portugal vai reforçar investimento na Defesa”. Será a compra de aviões. *Observador* [online]. Lisabon: Obsevador, ©2018, 13.2.2018 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://observador.pt/2018/02/13/azeredo-lopes-responde-a-nato-e-promete-portugal-vai-reforçar-investimento-na-defesa-sera-a-compra-de-avioes/>
- [149] Marinha espera que programa de substituição de navios continue. *Observador* [online]. Lisabon: Obsevador, ©2018 [cit. 2018-05-20].

Dostupné z: <https://observador.pt/2017/12/12/marinha-espera-que-programa-de-substituicao-de-navios-continue/>

- [150] Governo investe 700 milhões para modernizar Forças Armadas. *Observador* [online]. Lisbon: Obsevador, ©2018 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://observador.pt/2017/07/23/governo-veste-700-milhoes-para-modernizar-forcas-armadas/>
- [151] Exército português vai comprar 12 drones por 6 milhões. *Pplware: Informacao* [online]. Riba de Ave: Pplware, ©2018 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://pplware.sapo.pt/informacao/exercito-portugues-pode-comprar-12-drones-6-milhoes/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AAP	Spojenecká administrativní publikace (<i>Allied Administrative Publication</i>)
ACO	Velitelství spojeneckých sil pro operace (<i>Allied Command Operations</i>)
ACT	Velitelství spojeneckých sil pro transformaci (<i>Allied Command Transformation</i>)
ALP	spojenecká logistická publikace (<i>Allied Logistics Publication</i>)
ASB	Dozorčí rada agentury (<i>Agency Supervisory Board</i>)
AWACS	Vzdušný systém včasné výstrahy a řízení (<i>Airborne Warning and Control System</i>)
CBRN	Zbraně hromadného ničení (<i>Chemical, Biological, Radiological and Nuclear</i>)
CEPMA	Agentura pro středoevropské řízení produktovodů (<i>Central Europe Pipeline Management Agency</i>)
CIMIC/PSYOPS	Civilně vojenská spolupráce a psychologické operace (<i>Civil-Military Cooperation / Psychological Operations</i>)
CNAD	Konference národních ředitelů pro vyzbrojování (<i>Conference of National Armament Directors</i>)
ČR	Česká republika
EU	Evropská Unie (<i>European Union</i>)
GVVI	Globální výměna vojenských informací
HDP	Hrubý domácí produkt
HNoMS	Lod' jeho norského Veličenstva (<i>His Norwegian Majesty's Ship</i>)
IFS	Institut obranných studií (<i>Institutt for Forsvarsstudier</i>)
Ing.	Inženýr
ISAF	Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly (<i>International Security Assistance Force</i>)

IZS	Integrovaný záchranný systém
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
KNM	Královské norské námořnictvo (<i>Kongelig Norske Marine</i>)
KV	Pobřežní stráž (<i>Kystvakt</i>)
LC	Výbor pro logistiku (<i>Logistics Committee</i>)
MC	Vojenský výbor (<i>Military Committee</i>)
MO	Ministerstvo obrany
MSc.	Vysokoškolský magisterský titul (<i>Master of Science</i>)
NAAG	Skupina pro vyzbrojování pozemních sil NATO (<i>NATO Army Armaments Group</i>)
NAC	Severoatlantická rada (<i>North Atlantic Council</i>)
NAFAG	Skupina pro vyzbrojování leteckých sil NATO (<i>NATO Air Force Armaments Group</i>)
NAGSMA	Agentura NATO pro řízení aliančních schopností sledování pozemní situace (<i>NATO Alliance Group Surveillance Management Agency</i>)
NAHEMA	Agentura NATO pro řízení koncepce, vývoje, výroby a logistiky vrtulníku (<i>NATO Helicopter Design and Development Production and Logistics Management Agency</i>)
NAMEADSMA	Agentura NATO pro řízení koncepce, vývoje, výroby a logistiky systému PVO středního dosahu se zvýšenou účinností (<i>NATO Medium Extended Air Defence System Management Agency</i>)
NAMSA	Agentura NATO pro údržbu a dodávky (<i>NATO Maintenance and Supply Agency</i>)
NAPMA	Agentura NATO pro řízení programu vzdušného systému včasné výstrahy a řízení (<i>NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Agency</i>)
NATO	Severoatlantická aliance (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)
NCIA	Agentura komunikačních a informačních systémů NATO (<i>NATO</i>)

	<i>Communication and Information Agency)</i>
NCIO	Organizace komunikačních a informačních systémů NATO (<i>NATO Communication nad Information Organization</i>)
NDCSC	Norská vysoká škola obrany pro velitelství a personál (<i>Norwegian Defence Command and Staff College</i>)
NIAG	Průmyslová poradní skupina NATO (<i>NATO Industrial Advisory Group</i>)
NNAG	Skupina pro vyzbrojování námořních sil NATO (<i>NATO Naval Armaments Group</i>)
NPA	Agentura NATO pro pořizování (<i>NATO Procurement Agency</i>)
NPG	Skupina pro jaderné plánování (<i>Nuclear Planning Group</i>)
NPLO	Organizace pro výrobu a logistiku (<i>NATO Production and Logistics Organizations</i>)
NPO	Organizace NATO pro pořizování (<i>NATO Procurement Organization</i>)
NSIP	Program bezpečnostních investic NATO (<i>NATO Security Investment Programme</i>)
NSO	Úřad NATO pro standardizaci (<i>NATO Standardization Office</i>)
NSPA	Agentura NATO pro zabezpečení a pořizování (<i>NATO Support and Procurement Agency</i>)
NSPO	Organizace NATO pro zabezpečení a pořizování (<i>NATO Support and Procurement Organization</i>)
OCCAR	Organizace pro společnou kooperaci ve vyzbrojování (<i>Organization Conjointe de Cooperation en matiere d'ARmement</i>)
OSCE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (<i>Organization for Security and Cooperation in Europe</i>)
OSN	Organizace spojených národů (<i>United Nations</i>)
RNOAFA	Královská norská letecká akademie (<i>Royal Norwegian Air Force Academy</i>)
RNONA	Královská norská námořní akademie (<i>Royal Norwegian Naval</i>

	<i>Academy)</i>
S-KOS	Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
STO	Organizace pro vědu a technologie (<i>Science and Technology Organization</i>)
UAV	Bezpilotní letoun (<i>Unmanned Aerial Vehicle</i>)
USA	Spojené státy americké (<i>United States of America</i>)
USD	Americký dolar (<i>United States Dollar</i>)
VD	Vídeňský dokument

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1. Počty bojových tanků jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	132
<i>Graf 2. Počty obrněných vozidel jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	133
<i>Graf 3. Počty dělostřeleckých systémů jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	134
<i>Graf 4. Počty letounů jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	135
<i>Graf 5. Počty vrtulníků jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	135
<i>Graf 6. Počty bojových lodí jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	136
<i>Graf 7. Počty podpůrných bojových lodí jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	137
<i>Graf 8. Počty ponorek jednotlivých analyzovaných zemí [vlastní].</i>	137

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Logo organizace NATO [4].....</i>	<i>21</i>
<i>Obr. 2. Struktura organizace NATO upraveno z: [9].....</i>	<i>25</i>
<i>Obr. 3. Zobrazení členských zemí NATO na mapě světa [15].....</i>	<i>29</i>
<i>Obr. 4. Rozšíření NATO a znovusjednocení Německa (1990) [17].....</i>	<i>34</i>
<i>Obr. 5. Životní cyklus programu v rámci NATO upraveno z: [19]. .....</i>	<i>43</i>
<i>Obr. 6. Proces akvizice v rámci NATO upraveno z:[31].....</i>	<i>48</i>
<i>Obr. 7. Struktura ozbrojených sil České republiky [33].....</i>	<i>53</i>
<i>Obr. 8. Struktura Armády České republiky [33]. .....</i>	<i>55</i>
<i>Obr. 9. Struktura ozbrojených sil Bulharské republiky [42]. .....</i>	<i>58</i>
<i>Obr. 10. Struktura Armády Bulharské republiky [42].....</i>	<i>59</i>
<i>Obr. 11. Podřízené subjekty ministerstva obrany [42].....</i>	<i>62</i>
<i>Obr. 12. Struktura norských ozbrojených sil [55]. .....</i>	<i>66</i>
<i>Obr. 13. Struktura belgických ozbrojených sil [64]. .....</i>	<i>74</i>
<i>Obr. 14. Struktura oddělení pro operace a výcvik [64].....</i>	<i>76</i>
<i>Obr. 15. Struktura ozbrojených sil Portugalska [76]. .....</i>	<i>80</i>
<i>Obr. 16. Struktura společného velitelství vojenských operací [80].....</i>	<i>82</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Výdaje na obranu + relevantní informace o členských státech NATO [102].</i>	95
--	----